

Köves József

A süllyesztőből

**„Visszahozott novelláim”
az 1960-80-as évekből**

TARTALOM

A házmester későn jön

A pénztárca
Miért?
Kaland
A bátyám
Ha az a kerékpár
A házmester későn jön
Gondtalan ifjú pár
Fiatal mamák
A százhuszonegyes
Úri fodrász
Autóspali
Nagy barna mackó
Erős, mint az emberek
És mégis Varsó

Szélcsend

A vízhordó
Hófelhő
Szombat délután
Tetőfedő
Aki erősebb volt
Micsoda karácsony!
Hideg reggel
Hétköznapi, kánikula
A labda mindig gömbölyű
Cirmos
Szélcsend
Mese a fiúról, aki elúszott

Irodalmi mesék

Mai történet
Ég a Genfi-tó
FŐRIPE
Háromfelvonásos
Játék
Külhoni kaland
Felnőttek
Legenda a szurkolóról
Új Barázda
Csali mese
Hogyan lettem író?

A házmaster későn jön

A pénztárca

Szántai akkor már több mint fél éve volt munka nélkül. Vagy három hónapig járta az üzemeket: „Kérem, lakatos vagyok, de ha ez nincs, én bármilyen munkát... Meghalt, kérem a feleségem a télen... Még a sírját sem tudtam rendbe hozatni...” S mindenütt az volt a válasz: semmi nincs. Kövér vagy sovány, szemüveges meg kopasz tisztviselők tárták szét előtte kezüket, száz és száz emberi vé betűre emlékezett vissza Szántai. „Sajnálom, kérem, semmi nincs. Semmi. Sajnálom, barátom, nem rajtam múlik...” Már egybefolytak az arcok, elmosódott tömeggé váltak az udvariasan, ridegen vagy gorombán nemet mondó urak, és Szántai végül belefáradt. Már nem is kereste a munkát.

Naphosszat otthon ült a Nefelejcs utcai egyszobás lakásban. Aludt. Annyit aludt, hogy meggyűlölte az alvást.

Nádoréknak, a szomszédban lakó párnak, jól ment akkoriban. Tele voltak javítással, az egész környék hozzájuk járt ruhát alakíttatni.

Szántai minden nap önáluk ebédelt. Nádor nem bánta, hogy az asszony eteti a szomszédot.

„Fordítva is lehet még - mondta -, lehet, hogy egyszer nekünk is jólesik az ő kegyelemkenyere.” Meghívta Szántait a műhelybe.

- Majd vasalja a nadrágokat, úgyis sok most a munkám, összeszedhet egy-két pengőt.

Szántai vasalt. Kétnaponként egy pengőt kapott Nádortól. Amikor elment, a szabó átvasalta a nadrágokat. Nehéz munka volt, mert Szántai kettős élt préselt addigra beléjük.

Egyszer Szántai elégetett egy nadrágot. A nadrág Lindenfeld úré volt, akinek tojáskereskedése volt a Garai utcában. Szántai szégyellte magát, éppen elábrándozott valami ostobaságon, s közben a szürke pantallón felejtette a vasalót. Azontúl került Nádorékat, pedig a szabó csak annyit mondott a baleset után: „Ez volt ennek a szerencsétlen embernek az egyetlen jó nadrágja.”

Kijárt a közeli piacra. Néha megszólította egy-egy asszony - ezeket a nőket mindig kövérnek és piros arcúnak látta -, hazavitették vele a női kéznek nehéz csomagokat. Azelőtt Szántai ritkán ivott, most beszokott a piaci kocsmába. Pogácsát meg fröccsöt ebédelt.

De nem rúgott be soha. Nem is lett volna ahhoz elegendő pénze.

Volt két jó öltönye, az egyiket el kellett adnia, hogy a lakbért kifizethesse. Csak a lakást meg tudjam tartani! - fohászkodott esténként. - Legalább van hol aludnom.

De egyre ritkábban járt haza. A megmaradt ruhája is kezdett lekopni róla. Egyszer egy nádszatyor két helyen kiszakította a nadrágját. Nádorék talán megstopolták volna, de Szántai nem akart bemenni hozzájuk. Ő maga varrt rá két élénk színű foltot.

A magányosság ellen a Keleti pályaudvar várótermébe menekült. Leült egy padra, nézegette a siető sokaságot. Néha elábrándozott, később önmaga előtt is szégyellte buta álmait. Sokszor gondolta azt, hogy utazni készül. Messzire, ahol kék hegyek vannak. Olykor-olykor sikerült összeismerkednie valami szállás nélküli parasztlánnyal, vagy elcsapott cseléddel, ezeket meghívta a lakásába, de ettől mindig keserű lett. Pedig a lányok gyakran hagytak nála valami falusi harapnivalót is. Szántai minden ételt száraznak és füstízűnek érzett.

Egyszer a Keleti restije előtt pénztárcát pillantott meg a földön. Kis női tárcsa volt, fényes-fekete. Szántai rálépett a tárcára, megvárta, míg az ügyeletes rendőr odébb sétál, s akkor fölvette. Nem merte rögtön kinyitni. Gyanakodva vizsgálgatta a körülötte őgyelgőket, nem szólítja-e meg valaki, aki szintén észrevette a tárcát a földön.

Behúzódott egy sarokba, s lassan, gyönyörrel nyitotta ki a tárcát. Úgy hajtotta szét, mint kártyás a lapokat.

Több mint húsz pengő volt a tárcában. Szántai elpirult az örömtől.

Enni szeretett volna. Jóllakni. Úgy jóllakni, mint még soha. Mint aki először - és talán utoljára eszik életében. És nem pogácsát, és nem a restiben!

Az étterembe ment. Megállt, becsukta maga mögött az ajtót és hunyorogva nézte a hatalmas csillárt, a fényburkolatú mennyezetet.

Tétován botorkált egy üres asztal felé. Jól öltözött emberek ültek mindenütt, ettek, borozgattak. Nem mert leülni, maga sem tudta bizonyosan, mitől fél. Fogta a szék támláját, ujjait bizsergették a bordó bársonyhuzat finom szálai.

Alacsony, zömök pincér lépett hozzá, apró szemű. Végignézett a ruháján, aztán gorombán ráförmedt:

- Mit keres itt?

- Enni szeretnék - mondta alázatosan Szántai, és ijedten hozzátette: - Van pénzem!

Mutatta a húsz pengőt. Egy fél fejjel magasabb volt a kis szemű pincérnél, mégis úgy érezte, alulról pislog fel rá. Mintha hatalmas és nagyon erős pincér állna előtte.

- Biztosan lopta valahol...

- Nem, én ezt... - kezdte bizonytalanul, de a pincér nem engedte védekezni.

- Takarodjon, mert rendőrt hívok! - megfogta Szántai vállát. Tuszkolni kezdte maga előtt.

- Enni szeretnék... És esik kint az eső... - védekezett Szántai, de a pincér kinyitotta előtte az ajtót és meglökte. Szántai megbotlott a küszöbön és végigzuhan a sáros, latyakos kőpadlón.

Sokáig nem mert fölkelni. Az volt az érzése: mindenki őt figyeli. Feküdt a kövön, mint akit eltapostak, amíg föl nem segítette egy kalapos férfi.

Szántainak homályos volt a szeme. Megtapogatta a zsebében a tárcát és elment a restibe. A fele pénzét a farzsebébe rejtette, hogy az majd jó lesz lakbérre. Pogácsát vett és ivott rá. Sokat ivott. Úgy ivott, mint aki kés helyett ezzel akarja megölni magát. Nem is érezte ízét a pálinkának, undorodott tőle, égette a gigáját a szesz, mégis ivott.

Megfordult előtte a resti fala. Tótágast állt a világ, a mennyezetről lógtak le a dohányszagú emberek, mint sok egykarú csillár.

A pult sarka volt az egyetlen kapaszkodó. Ezt markolta Szántai görcsösen, mintha soha nem akarná elengedni. A feleségét látta, olyan volt a kép, mintha élne. Szántai lehajtotta fejét a pultra. Sírt. A mozdulattal eltűnt a látomás.

Szántai kibotorkált a levegőre. Embereken verte keresztül magát. Keserű volt és gépiesen dúdolt valamit, ő maga sem tudta volna megfigyelni, mit énekel.

A levegőn megroggyant. Leült a bejárati lépcsőn, nézte az esőfüggönyt és ordított, összefüggéstelen szavakat üvöltözött. Szidta az embereket.

- Dögöljetek meg... Állatok!

Többen röhögve állták körül a részeget.

- Döglöjtek meg együtt... Én is. A szomszédok is! A kormányzó is! A világ is!

Mikor az ügyeletes rendőr talpra állította, megnyugodott. Az erős szorításra engedelmesen elindult a rendőr előtt. Homályosan átfutott az agyán, hogy most valamiért elítélik, és örült a zárkának. Arra gondolt: biztosan mások is lesznek ott, s végre nem kell egyedül maradnia éjszakára.

(Népszava, 1965. június 9.)

Miért?

Délben megmondom apának, hogy nem tanulok tovább. Csak tépje el a felvételi lapot, dobja a szemébe vagy a vécékagylóba, mindegy. Elmegyek gyárba, vagy kőműves mellett fogom a betont keverni, mint nyáron egyszer, öt évvel ezelőtt, mikor az iskolával dolgozni mentünk.

Piri táncol, az idegeimre megy ezzel a twisteléssel... Mióta megtanultuk, mindig ezt nyúzza, mint egy megszállott, himbálja a karjait, ökölvívó mozdulatokkal vonaglik. A marha Sanyi meg követi, ugrál, mint egy emberszabású majom. Milyen hülyeség! És én is ezt csinálom nyolc óta. Sanyi szalagjain csak twist van meg madison.

Nekem könnyű, nekem góré az apám. Nagy vállalatot vezet, kapcsolatban van az egyetemmel is. Délben odaállok elé és azt mondom: Nézd, apa, én nem akarok tanulni. Semmi kedvem. Dolgozni fogok, mint Sanyi, Aschner Frici meg Dudás Bandi, meg mások. Ők is kibírják egyetem nélkül. Apa csodálkozva rám néz, dühös lesz, örülhetek, ha nem pofoz meg. Igaz, kicsi korom óta nem pofozott meg.

Miért nem pofoztak meg engem soha? Miért van nekem külön nagy szobám? Dudás Bandiék négyen laknak egy szobában és veri az apja. Pedig ő jól tanul, jelesre érett. Én közepes vagyok, mindenben közepes, pedig soha nem vágott szájon az apám.

Igazgató elvtárs, nagyságos vállalatvezető út, tessék engem jól szájon kapni! Tessék engem úgy szájon verni, hogy elzsibbadjon a pofám, hogy zuhatagként ömöljön az orrom vére. Mert én nem tanulok tovább...

Papa papa papa papa pa pam, papa papa papa papa pa pam... Twist... Beszállok én is... Csak olyan jó ülni egy kicsit. Piri, gyere, ülj ide! Adj valamit inni! Ez jó, a konyak. Apa vette, hogy ne szégyenkezzek a vendégeim előtt. Három csillagos. És van habzóbor is, meg vermut, kinek mi kell. Piri vermutot iszik mellettem, jégkocka úszik a pohár tetején. Jéghegy az északi vizeken. Oda elmennék, meg délre is, ahol meleg van és az embert tunyává teszi a nap. Feküdnék a perzselő nap alatt, vállamra folyna a verejték, vagy remegve topognék az északi hidegben. Az mind jó. Csak ez nem jó. Ez a se hideg, se meleg. Kérek még konyakot, Pirkó! Szép vagy ma... Úgy csillog a szemed, mint a neon. Elfáradtál, ugye? Gyere közelebb, tedd a vállamra a fejed, borulj rám, pihenj... Ha rám borulsz, én is pihenek. Rám fér a pihenés, most délben úgyis botrány lesz. Megmondom apának.

El kéne venni Pirit feleségül. Elmennénk innen, messzire, bezárkózni egy szobába s nem mozdulni onnan. Csak feküdnénk egymás mellett, s hallgatnánk egymás szívének dobogását.

Bolond vagy, hová mennénk? Keresnél ezer forintot, én is, abból kellene élni... Apád négyezret keres, meg a prémium... Mindened van, amit csak akarsz... Úgy megnyomorognál, örülnél, hogy van egy fekhelyed, ahol mellettem vagy és hallgatod a szívem dobogását... Nem mondom, van ebben szépség. De kibírnád-e? Nem menekülnél-e már az első nap haza vagy az utcára, nem tépnéd-e a hajad őrzöngve, hogy milyen hülye voltál? Bátorság kell mindenhez és te gyáva vagy...

Papa papa papa papa pa pam, papa papa papa papa pa pam... Twist... Na gyerünk, még úgyse csinálom tökéletesen, hogy röhög ez a hülye Sanyi! Áll az ablaknál, a párkányon veri az ütemet, szemébe hull a haja és röhög. Ha röhög, mindig bandzsít. Miért bandzsítasz, amikor röhögsz?... Nem vagyok gyáva. Látod, kiröhögnek, és mégis táncolok. Emmi is nevet, hátraveti szőke fejét a díványon...

Nem vagyok gyáva... részeg vagyok. Elegem van mindenből. Odamegyek apához és azt mondom: nem megyek egyetemre... Hogyhogy? Úgy, hogy nem megyek. Hol van az előírva,

hogy nekem egyetemre kell járnom?... De hát az én fiam... Igen, a te fiad segédmunkás lesz, vagy utcaseprő, akármi... De mégis, hogy képzeled?... Miért, te mi voltál? Hamar felejtesz, apa! Álltál napszámra a gép mellett, forgattad a prést és káromkodtál. Ezerszer mesélted, milyen jó volt. Sokan voltatok, este lementetek a Körbe, éjjel együtt mentetek röpcsiket ragasztani, hogy ne legyen háború, meg hogy mindenkinek legyen kenyere. Hát te nem ott kezdted, apa? Miért felejtet el?

Apa, én részeg vagyok, és akkor még más világ volt. De most is többen állnak a gép mellett, mint az igazgatói szobában... Én gyáva vagyok, apa, és szeretek a többiekkel lenni, ott érzem csak biztonságban magam.

Még egy kicsit, Piri! Úgy fut le a gyomromba, mintha tüzet nyeltem volna. Kicsi koromban egy vidéki búcsúban láttam egyszer tűznyelőt. Csodáltam, hogy nem fogja utána a gyomrát. Én fogom, nekem a beleimet égeti a tűz. Éreztem, hogy szalad le a torkomon, hogy sistereg át a gyomromig.

Miért nem vehetek el, Piri? Mikor úgy szeretem a hajad, a festett bronz hajad, amely alól a nyakadnál előbukkan az eredeti barna szín. Hogy szeretem csókolni a nyakadon a pihéket! Add ide a kezéd! Most szükségem van rád, most csak az én kezem fogjad! Délben össze kell vesznem apával... Ha merek. Ha addigra nem tűnik el a köddel a bátorságom is.

Nem tudom, hogy képzeled. Talán, hogy én is igazgató leszek? Azután az én fiam is? Igazgató-dinasztia lesz a család? Első Tibor, Második Tibor, Harmadik Tibor, és így tovább?

Jó, most ne szólj apa, tudom, hogy nagyon szeretsz és mindent meg akarsz nekem adni, Én tízéves koromban egyszer azzal jöttem haza, hogy biciklit akarok, másnap hoztál egy igazi biciklit, csillogott rajta az ezüst zománc. Vadonatúj volt, versenygép. Miért kellett ilyen gyorsan, apa? Miiért nem vártál vele egy hónapot, egy évet? Miért kellett már másnap biciklit kapnom? És ha autót kértem volna vagy repülőgépet? Mit csinálsz, ha holnap autót akarok?

Nem szeretlek, apa. Te sem szeretsz. Csak mindent megadsz. Dudás Bandi is rendezett már házibulit, de nem konyakkal meg vermuttal. És a saját pénzén. És biciklije is van, de abba ő is beleszállt. Felét az apja fizette, a többit ő. Egy fél évig gyűjtött rá, minden fillérjét félrerakta. Télen elment havat lapátolni, nagy buckákba rakta, hogy legyen pénze. Egyszer én is elmentem vele, te azt hitted, táncolni vagyok. Fél óra alatt átfáztam, úgy remegtem, hogy nem tudtam megmarkolni a lapátot. Vettem egy kisüveg likőrt, a kapu alá bújva ittam, s csak akkor léptem ki onnan, ha jött az ellenőr. Hatvan forintot kaptam, és ötvenet költöttem, hogy ki-bírhaj. Ugye, szörnyű ez, apa?

Miért így szeretsz? Piri másképp szeret, mégis szeretem. Néha otthagyt, hetekre elfeledkezik rólam, mással is jár... Te még soha nem feledkeztél meg rólam, apa! Te pénzt adsz nekem, meg csokit, ruhát, mindent. Te így szeretsz. De mióta anya nem él, soha nem beszéltél komolyan velem. Csak annyit: hogy vagyok, mi újság az iskolában? Mint egy nagybácsi... és egyszer bementem hozzád az irodába, meg akartam kérdezni, mit csináljak, mert szerelmes vagyok. Azt hittem, tanácsot adsz. Bíztam benned, apa... A titkárnő bement hozzád, és te nem hívtál be, hanem küldtél egy százast, hogy vegyek valamit magamnak.

Papa papa papa papa pa pam, para rara rara rara pam... Twist... Hányynom kell, apa! A torkomat kaparja a sok ital, nagyon-nagyon összekevertem. Piri eltűnt Sanyival. Gyere közelebb, Emmi! Szép lábad van... Hányynom kell... Lehet, hogy kimegyek a vécébe és ledugom az ujjam a torkomon. De még nem, talán egy szendvics használ... Jó, uborkás.

Miért mentél el hazulról? Miért nem nézed meg egyszer, mit csinálunk? Itt hagysz egyedül, orgiát rendezhetnénk felőled, nézd, hogy simogatom Emmi. És hogy hagyja! Te meg örülsz, hogy jól érezzük magunkat.

Leköpöm magam, apa! Ganaj vagyok. Részeg! Én nagyon szeretnék tanulni. De ha nem ide születek, soha nem vesznek fel. Nekem ez nem kell. Nem kell, hogy azt mondják: könnyen bejutott, mert a papája... Menjen helyettem a Dudás. Ő tiszta kitűnő, ő megérdemli. Én miattad nem vagyok kitűnő. Középszerű fickó vagyok, apa, elkényeztetett gyerek. Te nem voltál úri gyerek, azért kell nekem annak lennem?

Menjetelek most haza, gyerekek, szeretnék egy kicsit egyedül maradni... Te is menjél, Piri! Szervusztok. Ne csókolj meg, Piri, részeg vagyok és háynom kell. Délben megmondom apának, hogy szeretlek és nem megyek egyetemre. De igen, Piri, akkor is megmondom, ha félek. Most bátor vagyok, bár most jönne apa!

Az istent ebbe a rohand magnóba, meg a pohárba, meg mindenbe! Jó... Loccsanj szét a falon, hullj darabokra!... Szilánkok, apró kis szilánkok... A lé lassan csúszik lefelé, míg eléri a padlót s ott csillogó tócsában megáll.

Hidd el, apa, fogok én még tanulni, de majd ha én akarok. Amikor magamnak tanulok, nem neked. És most elmegyek dolgozni, s törje már föl egyszer lapát a tenyeremet.

És megmondom neked. Eleget voltam középszerű. Eleget voltam már gyáva! Eléd állok és megmondom. Ijedj meg, tátsd el a szádat a csodálkozástól, és remegjen a lábad, és essél össze, de kapj a szívedhez, és lásd be, hogy tévedek. Vagy ne lásd be, és utálj, és rúgj ki hazulról, annál jobb. Én olyan szeretnék lenni, amilyen te már nem vagy, amilyen te csak fiatal korodban lehettél. Én még csak tizenhét éves vagyok, te meg ötven. Érted ezt, apa?

Dél van már. Jó meleg az ágy. Kint is süt a nap. Most fölkelek és megmondok mindent. Belülről fázom, pedig meleg van. Víz innék, sok vizet, hatalmas korsóból. Magamra húzom a paplant, még a számat is eltakarja. Rossz volna most fölkelni és betámolyogni a fürdőszobába. Pedig azt mondtam, délben beszélek veled. Fejemtől meleg a párna is, kifeküdtem. Nem tudom, szóljak-e, nem tudom, van-e értelme. Józan vagyok, s most már semmi sem olyan világos, mint az éjjel. Csak a nap, mely átsüt az ablakon...

(Élet és Irodalom, 1963. június 29.)

Kaland

Misu nem is tudta, hogyan került a fabódék közé. Ki akarta szellőztetni a fejét, fájt már a sok cigarettától, s a pecsenyebor égette a gyomrát.

- Hülye játék volt ez - gondolta idegesen. - Sandró szentül hiszi, hogy igaza van... És meglehet, hogy valóban ő látja jobban. Nem elég ma a becsülethez, hogy az ember nem tesz semmi becstelent. Ez könnyű dolog, ehhez még nem kell keménynek lenni.

Azt játszották vita közben, hogy Sandró lop valamit. A szerelésről vagy az öltözőből... Mindegy, hogy honnan és mit... A lopás a lényeg. Ő észreveszi, de nem szól érte. Nem szól, mert Sandró erősebb nála.

- De nemcsak ezért - mondta Sandrónak. - Jó, meglehet, hogy félek a verekedéstől. Beismerem. De különben is: mi közöm hozzá? Nem tölem vitted el, engem egy fillérrel sem károsítottál meg.

Hideg színű volt a Hold, alig világította meg az udvar egy sarkát. Misu rágyújtott, megvárta, míg körméhez kap a gyufa lángja, csak akkor oltotta el. Ettől magához tért egy kicsit.

Odabent hangosan szólt a zene. A vaspántos ablak mögött táncoló árnyak lebegtek a tejüvegen. A főépület kapujában énekeltek.

*Piszkáld ki, piszkáld ki, piszkáld ki belőle!
Nem piszkálom, egye meg a fene,
hadd maradjon benne...*

Megkapták az osztalékot, morogtak, mert többet vártak, és rögtön költeni kezdték. Jól csinálják ezt itt a szövetkezetben, azonnal nagy murit rendeznek, és másnap jó néhány forinttal kurtább az emberek gondja, kevesebbet kell töprengeniük, hogy mit vegyenek a pénzen. Itt van Mihályi, a csoportvezetője... Ha nem költött eddig négy darab százast, akkor egy fillért sem. Pedig még nem múlt el éjfél. Fűnek-fának fizet, mindenkit az asztalhoz hív, hogy igyanak vele. Mihályi ügyes fiú, jó szerelő, de ha valahol italt lát, rögtön megbolondul. Nem lehet bírni vele.

Ők is ott ültek Sandróval az asztal végiben, együtt boroztak Mihályiékkel, de Misunak egyre a tegnapi esti eset járt a fejében; s amikor a társaság hangos danászásba fogott, szólt Sandrónak, hogy üljenek félre. El kellett mondania valakinek a kétnapos titkot. Sandró meghallgatta, azt mondta, szólni kellene az elnöknek. Akkor Misu addig könyörgött, míg Sandró beleegyezett, hogy most az egyszer hallgatni fog. De a témát már nem lehetett elejteni.

Furcsa fiú ez a Sandró. Amilyen zömök, olyan ereje van. Mindig a becsületről prédikál, néha olyan hévvel, hogy az ember nem tudja, valóban őszintén beszél-e.

Nyakig elmerültek a vitában. Misu egyre azt hajtogatta, hogy nincs köze a dologhoz, ő még soha nem vitt haza egy méter drótot sem, de ez az ő dolga. A többi nem érdekli. Mindenki úgy tesz, ahogy akar. Mert látta két nappal ezelőtt Mihályit a szerszámraktárnál. Egy köteg drótot lopott ki.

- Ha ellopná a tollam, elkapnám a torkát. De inkább fizet a barátainak, semhogy elvegyen tőlük.

- Te barom, hát nem mindegy? - Sandró komolyan dühös volt, az orra hegyét dörzsölgette mérgében. - Azt mondod, láttad Mihályit. Közbe kellett volna lépned... Miért csak nekem mondod el?

- Megígérted, hogy nem szólsz! - vágott bele ijedten.

- Megígértem - legyintett Sandró. - De meg akarom értetni veled, hogy kötelességed szólni. Ha csak nézed a disznóságokat, eleve disznó vagy magad is.

- Nem vagyok sem spicli, sem rendőr. És különben is ő a főnököm.

Sandró nagyot nyelt.

- Ide hallgass! Tegyük fel, hogy rajtakapsz engem. Én vagyok az erősebb. Szabad félni ezért?

- Szabad...

Órákig ment így a vita, újra és újra visszatértek a kiindulópontokhoz.

Misu összehúzta magán a kabátot. Hideg szél fújt keresztbe az udvaron. A másik bódénál, amelyikben a szerszámokat tartották, halvány fény villant egy pillanatig.

- Gyufaláng - gondolta Misu -, lehet, hogy Sandró is kijött utánam levegőzni. Olyan füst van bent a gyásteremben, hogy nem lehet sokáig bírni.

Tűnődve nézte a földet. Sandró azt mondta rá: gyáva. És hogy a gyáva ember nem lehet becsületes. Már megbánta, hogy elmesélte Sandrónak. Sandró naiv, idealista. Különben is, könnyen beszél, nem róla van szó. Misut két napja gyötörte ez az eset, azért is akarta annyira elmondani. Azt hitte, megkönnyebbül, ha megosztja valakivel. De miért pont Sandrót választotta? Hiszen nem tanácsot várt, csak ki akarta adni magából a titkot.

Újra felvillant a fény a szerszámraktár előtt.

- Mégsem Sandró lesz - morogta és kíváncsian a másik bódé felé fordult. Mocorgás, halk vita vágta ketté a kinti csendet.

- Lehet, hogy megint...? - Misu megrettent. - Lehet, hogy Mihályi van ott újra? De hiszen az imént még hangosan mulatott odabent.

Kíváncsian húzódott közelebb. Három árnyat látott a sötétben. Szeretett volna visszafordulni, hogy ne kelljen tanúskodni, ha baj van, de a kíváncsisága erősebb volt. Hogy ne hallatszódjanak messzire lépései, lábujjhegyen ment közelebb. Ujjaival a fabódé falát fogta.

Innen már tisztán látta Mihályit és Barzót. Barzó Mihályi helyettese volt sokáig, nemrég kapott csoportot. A harmadiknak csak a kezét látta. Bent volt a raktárban és szerszámokat adogatott kifelé. Mihályi a táskát tartotta.

Misu Sandróra gondolt. Sajnálta, hogy nem jött ki vele. Akkor most könnyebb lenne minden. Ha Sandró itt volna, hamarabb döntene, mit tegyen, Kettesben minden elviselhetőbb.

Nem mert mozdulni, félt, hogy észreveszik. „Valóban nevetséges lehetek - jutott eszébe Sandró -, nekik van félnivalójuk, és én remegek, hogy meg ne lássanak!” Számolni kezdett magában. Babonás játékot eszelt ki. Ha tízig számol és nem veszik észre, nyugodtan visszafordulhat. Egy, kettő, három, négy... Nem vették észre. Óvatosan kilesett a sarokról, most már mind a hárman kint álltak. Mihályi az ajtóra hajolt, a lakatot próbálta visszahelyezni. Most látta meg Misu a harmadikat. Márer volt. Ez bántotta a legjobban. Máerert szerette. Ő segített neki a szakmunkásvizsga előtt is. Végig átvette vele az anyagot. „Fiam, te jó szerelő leszel, legyél nyugodt, simán átjutsz a vizsgán.” Szívesen tanította, barátian, mintha egyforma idősök lennének.

Dühös volt Máerre, úgy érezte, hazudott neki. Becsapta, úgy tett, mintha becsületes tanító volna. Ez fájt.

Elszántan kilépett a bódé mögül. Érezte, hogy remeg a lába.

- Megállni! - mondta hangosan.

Azok hárman döbbsen néztek rá. Mihályi a földre engedte a táskát.

- Te vagy az? - nézett rá Márer ijedten. - Mit akarsz itt?

- Kijöttünk levegőzni egy kicsit - mondta hebegve Mihályi. Mellette Barzó hülye vigyorral bólogatott.

- Ne hazudjatok, mindent láttam! - Misu alig tudott beszélni az izgalomtól. - Vigyétek vissza...

Mihályi Márerre nézett. A műszaki vezető sóhajtott és közelebb lépett.

- Ide figyelj! Tied lehet a negyede, érted? - sárga volt a szeme.

- Disznó - mondta Misu és a szája szélébe harapott.

Márer megfogta a vállát.

- Szólni akarsz, te barom? Nem látod, hogy egyedül vagy? Azt képzeld, elhiszi majd neked valaki is? Mi?? - megrázta Misut. - Értsd meg, nincs tanúd! Egyszerűen letagadjuk, és kész!

- Engedjen! - Misu lelökte magáról Márer nehéz kezét. - Lesz tanú, mert ordítani fogok, amíg meg nem hallják odabent!

- Fogd be a pofád! - sziszegte Barzó, és meglökte.

Misu megtántorodott, nekizuhant az ajtónak. De már nem hallgathatott el.

- Tegnapelőtt is láttalak, Mihályi... Most már szólni fogok.

- Kuss! - Márer a szeme közé vágott. Misu feje koppant a deszkán. Érezte, hogy bal szemét elborítja a vér. Élesen fáj, mintha késsel mentek volna neki.

- Tolvajok! - kiáltotta kétségbeesetten, de érezte, hogy gyöngye a hangja, nem ér el a zajos főépületig.

Márer újra nekiment. Misu már nem érzett fájdalmat. Dühe erősebb volt. Ellökte magát a faltól, és két karját előrenyújtva Márernek rohant. Márer összegörnyedt, s akkor Misu meg akart fordulni...

Hátulról érte Barzó ütése. Elvágódott a földön.

Sandró hangját hallotta maga fölött.

- Téged alaposan összetörtek! Próbálj felülni!

Úgy érezte, nem tudja kinyitni a balszemét. Hagyta, hogy Sandró fölsegítse.

- Gyere, megmosom az arcod!

Még Sandróra támaszkodva is alig bírt menni. Fázott és remegett a szája.

- Tudom, kik voltak - mondta Sandrónak. - De nincs tanúm. Félek, hogy letagadják.

- Nem tudják letagadni - mondta Sandró. - Itt maradt a táskájuk. Tele van fogóval, meg csőhajlítókkal.

Iszonyúan fáj az arca, de már nem törődött vele. Valami megmagyarázhatatlan nyugalmat érzett.

(Népszava, 1965. március 14.)

A bátyám

Mindig is a bátyám volt a jobbik versenyző. Négyszer nyert Budapest-bajnokságot az ifi 1. osztályban. Nekem a legnagyobb dicsőségem egyetlen harmadik hely volt, valami jelentéktelen kis versenyen.

A bátyám vitt le kerékpározni, azt hiszem, nélküle föl sem vettek volna az egyesületbe. De ő akkor már menő volt, egyetlen szavába került.

Általában Lalinak minden sikerült. A házassága is. Talán. Benősült valami jómódú maszek-családba, nászajándékba autót kaptak az apóstól. Lakása is van, gyönyörű. Én albérletben lakom a feleségemmel.

Egyébként mi jól megvagyunk együtt. Egy kicsit fölnézek rá, irigylem is, mert talpraesett ember, a legnehezebb helyzetekben is megtalálja magát.

Azt hiszem, Lali szeret is engem. Szeret oktatni is. „Te, Bélus - mondja -, te olyan élheterlen vagy. Ezerhatért gürcölsz abban a dohos kis raktárban. Ha akarod, szerzek én neked valami jobbat”. - Te csak ne szerezz, Lali - mondom én erre -, én szeretem ezt a helyet, akárhogy csodálkozol.

Akkor a bátyám cöcög vagy legyint, s azt mondja, kár az időt rám vesztegetni, hiszen olyan véglegesen élheterlen vagyok, mint az őszi legyek.

Fekszem a tóparton, mellettem a bátyám. Meztelen testünkre ráfekszik a nap. Lali nyújtózkodik, látom, unja magát.

- Kár volt otthon hagyni az asszonyokat - nyöszörgi. - Mégis csak unalmas így.

Az asszonyok csak szerdán jönnek utánunk, három napig szalmák akartunk lenni.

- Hát csináljunk valamit - mondom kelletlenül a bátyámnak. - Bemehetünk a vendéglőbe rexezni.

- Unalmas.

- Akkor csónakázzunk!

- Ugyan...

Most már nem tudok mit mondani. Két karom a fejem alá teszem és hallgatok. Nézek a víz felé. A parti sétányon egy lány karikázik, kerékpárja küllőjén megtörik az erős fény.

- Mi lenne, ha kiváltanánk két kerékpárt?

Lali felemelkedik. Látom, örül az ötletnek.

- De rég bringáztam! - mondja merengve. - Menjünk?

- Menjünk.

Fél óra múlva kerékpáron ülünk. Tizenegy lehet, most olyan pokoli ereje van a napnak, hogy úgy érzem, keresztülszúrja a hátam.

Lali eleinte lassan karikázik, aztán hirtelen feláll, megtapossa a pedált, s már csak a hátát látom nagyon messziről.

Én is felállok, megpróbálok a nyomába eredni, de hiába verejtékezem, a távolság nem akar kisebb lenni. Szerencsémre Lali sorompót kap, fél perc múlva beállok mellé a sínek előtt.

- De megszöktél...! - mondom lihegve.

Lali vigyorog. Dühömben elharapom a szám szélét. Jó, én tudom, hogy erősebb és ügyesebb nálam. Tudom, hogy fiatalabb is, habár korábban született. Pihentebb. De olyan fölényes, hogy az már kibíratatlan. Ha egyszer valamiben vereséget szenvedne, ha egyszer valami nem úgy sikerülne neki, ahogy elképzelem, talán megszűnne ez az utálatos fölényeskedése is.

Mert otthon is ő jófiú. Naponta hazamegy, és csokit vagy süteményt visz anyának. Fizetéskor háromszáz forintot tesz le anya asztalára. Én nem tudok minden este hazajutni, és anya nem érti, hogy a világ végén lakom. „Lali jó, Lali mindig gondol az anyjára”. Persze, nem így van - ezt sem tudja meg anya soha -, tulajdonképpen én gondolok az anyámról, Lali csak foglalkozik vele. De hát nem is értheti ezt meg anya, hiányzunk neki mind a ketten, és látja, hogy a bátyám van többen vele. Világos, ő a jó, és bennem kevesebb a szeretet.

Lassan, nyikorogva emelkedik a sorompó. Lali már remeg, mindjárt előttünk a nyílegyenes országút, és Laliban feltámadt a régi versenykedv, látom az arcán. Tudom, most elszántan megindul, úgy fog hajtani, mintha díj várna rá a győzelemért, aztán Fonyódon, a Rianásnál egy szörp vagy egy pohár sör mellett bevár. És vigyorog majd, mert bizonyítottanak látja, hogy még mindig ő a nagyobb, ő az erősebb.

Milyen jó volna, ha defektet kapna útközben, vagy fejre állna valami kövön!

Bolondokat beszélek! Ezt nem akarom. Az volna jó inkább, ha simán lemaradna. Fonyód tizenkét kilométerre van. Nem nagy távolság, lehet bírni erővel. Ha most meg tudnék előle szökni...! Ha be tudnám bizonyítani, hogy ő sem verhetetlen!

Valamit megérezhetett a szándékomból, mert amint rákapcsolok, óvatosan hátra néz, aztán meghúzza a hátsót, és ráhajol a kormányra.

Pedig csak akkor győzhetem le, ha még most, az elején sikerül megszöknöm előle. Összeszorítom a számot, olyan sebesen jár a lábam, hogy lassan már önmagától pörög az áttétel. Már nem győzöm lábmunkával, egyszerűen képtelen vagyok olyan gyorsan taposni...

És Lali még mindig előttem van. Ha az emelkedő előtt megelőzném, talán tartani bírnám az előnyt. Az emelkedőt jobban bírja nálam. Most már csak egy lépésnyi az előnye, még egy kicsit taposok, és sikerül elhúznom mellette. Nem szabad hátranézni, mert az is időt jelent, ha tizedmásodperceket is... Már az emelkedőn megyek fölfelé, érzem, szorosan a nyomomban van. Lassul az iramom, fölállok, teljes testsúllyal nyomom a pedált, jobbra-balra hajlongok... Lehetetlenség végig győzni ezt az iramot erővel.

Este kiruccanni készültünk. Táncolni akartunk, szalmaságunk örömére. Hát ebből már nem lesz semmi, legalábbis részemről nem. Örülök, ha hason fekve el tudom viselni magam. Ez lett a szabadságból: fáradt ágynak dőlés. Nem bolondság, nem fölösleges hát ez az egész hősködés? Miért akarom olyan erőlködve, hogy lemaradjon a bátyám? Mert mindig én voltam mögötte? Na és? Külön életünk van, mit érdekel engem, hol tart ő most?

Lefelé sem könnyű, Lali jobban bírja a mozgást. Nem csak erősebb a lábizma, még gyorsabb is. Az én talpam alatt önmagától forog a pedál. Egy vontató dübörög előttem, ha utolérném, talán el tudnék húzni Lalitól.

Istenem, elképzelem is rossz, milyen gúnyosan fog vigyorogni, ha sikerül megelőznie. Keresztbe dobott lábakkal ül majd az étterem teraszán, úgy tesz, mintha észre sem vette volna, hogy ment egy-két kilométert. Hát nem! Most az egyszer le kell maradnia! Nem lehet valaki mindenben egyformán tökéletes.

Érdekes, így a vontató oltalmában könnyebben gurulok. Pedig semmivel nem kell kevesebbet dolgoznom... Talán csak megnyugtat vagy iramra kötelez. Fölfogja előlem a szelet is, s ez jó. Mintha lazulnának az izmaim, lassan átveszik a vontató gurulásának ritmusát. Most már hátranézni is van erőm.

A bátyám messze lemaradt. Alig tudom kivenni arcának dühös fintorát. A tökéletes ember! Hogy erőlködik, milyen kétségbeesetten igyekszik utolérni!

Kényszeredetten rázkódik alatta a váz. Felvezetés nélkül nem lehet többet kipréselni ebből az ócska gépből, akárhogy akarja is.

Sok már nem lehet hátra, az útjelző tábla azt mutatja, hogy már Fonyódon vagyok. Úgy érzem, túlestem a holtponton, most már nyugodtan elkarikáznék ebben az iramban akár még egyszer ennyit is. Messziről már látom a telep központját, az étterem is ott tündököl a fényben.

A fonyódi Rianás kertjében málnát rendelek. Kiülök az út közelébe, ott várom, hogy megérkezzen a bátyám.

Dühösen száll le a gépről. Remeg a lába, merevek az izmai. Bejön, lezuhan mellettem az üres székre, remeg a szája. Fáradt és szégyelli magát.

- Úristen! - lihegi kétségbeesetten. - Ezt a veszett iramot...!

Most kellene kioktatnom, de amint ránézek szégyenkező arcára, megsajnálom, s annyit mondok csak halkán:

- Gyere, írjunk egy képeslapot anyának!

(Népszava, 1964. november 15.)

Ha az a kerékpár

- Ha az a kerékpár nem törik össze - mondta egy este B. -, talán az egész életem máskepp alakul.

Azóta, határozottan állítom, hogy nemcsak az ember formálja a tárgyakat, a tárgyak is alakítják az embert.

Talán tizenhárom éves lehettem akkor, és kezdtem elszakadni a barátaimtól. Berényi Sanyi focizni járt a Vörös Lobogóba, az edzések elvették minden szabad idejét; a többiek is rendszeres sportolásba kezdtek. László Feri meg az öccse a Budapesti Postásba mentek kerékpározni, Feri akkoriban lapkihordó volt, és amúgy is az egész napját bringán töltötte. Néhány hónapig már csak Bordással csellengtünk, akkor aztán Lászlóké őt is lecsalták a Postásba. Hamarosan biciklit kapott, egyelőre csak közhasznú gépet, de keskeny váza volt, mint a Favoritnak, és olyan vékonyak voltak a kerekei, mintha szingósak lettek volna. Egyszer megengedte, hogy körbejárjam vele a Városligetet.

Mintha versenygépen ülnék, behajoltam a gépbe, soha olyan gyönyörűséget még nem éreztem, mint akkor. Arcom kettévágta a szelet, s szinte úgy éreztem magam: a levegőben röpködök. Mellettem összemosódtak a fák, azt hittem, emberfeletti teljesítménnyel száguldok, és alig kellett taposnom.

Beleszerettem abba a kerékpárba. Irigyeltem Bordást, és haragudtam rá, mert másnap már egy percre sem adta kölcsön a gépet, azt mondta, most bütykölt rajta egy órát, nem engedi tönkretenni...

Lassanként egyedül maradtam. Rajongtam a sportért, de az iskolai MHK-versenyeken már kiderült, hogy semmihez sincs tehetségem. Nem volt hova mennem, minden este otthon ültem, régi, filléres regényeket bújtam kilószámra, és otthon is csak akkor szólaltam meg, ha kérdeztek.

Apám hamar megéreztette, hogy valami bajom van. Kifaggatott, eleinte nem is akartam válaszolni, de amikor láttam, hogy amúgy is sejti búskomorságom okát, elsírtam bánatomat. A fejét vakarta, töprengett, hogyan lehetne segíteni rajtam. Ma már tudom, hogy jól ismert, nem tartott semmilyen sportra tehetségesnek.

Volt apámnak akkoriban egy szűk baráti társasága, nyári szombat esteken egy Thököly úti vendéglő kertjében gyűltek össze ultizni, kis alapon. Ide járt Hetizi Lajos is, bár a keresztnevét csak gyanítom, mert a felnőttek Lulunak, én pedig Lulu bácsinak szólítottam. No, ez a Lulu bácsi a Postánál dolgozott, és apám tudta, hogy jó barátja a kerékpárcsapat edzőjének, sőt, ezen felül megintező vagy vezetőségi tag. Szombaton apám levitt magával a sörkertbe. Mellé ültem, néztem a játékot, még élveztem is, hiszen amúgy sem találtam volna jobb szórakozást, így, barátok nélkül. Apám rendelt nekem egy pikoló sört, elbódultam tőle; egyáltalán: minden olyan kellemes volt, a kerti asztal fölött magasodó tölgyfa rezdülései, a meleg, puha szellő, hogy meg ma is tisztán emlékszem arra a gyönyörűséges estére, holott lényegében nem is történt velem semmi. Illetve, hát annyi csak, hogy apám megkérte Lulu bácsit, beszéljen az érdekemben az edzővel. Reményekkel telten feküdtem le, s alig vártam már, hogy sor kerüljön a dologra.

Bordással többször találkoztam közben, de csak futólag. Megtudtam, hogy nemigen jár már le edzésekre, de a kerékpár változatlanul nála van. Irigyeltem, és - újra megcsodálva a tüneményes gépet - elképzeltem, hogy én is hasonló kerékpárt választok majd, ha Lulu bácsi elintézi.

Türelmetlenül vártam a következő szombatot. Apám nem is hívott le magával a kerthelyiségbe, de estefelé mégis betoppantam. Izgatottan lestem, mikor mond valamit Lulu bácsi, de - pedig már-már én szerettem volna a tárgyra térni - nem volt annak egy szava se hozzám. Amikor befejezték a játékot - az ágak között már csillagok vibráltak -, Lulu bácsi fölállt, sorban kezét fogott a férfiakkal, aztán a fejemre tette hatalmas kezét. - Na, kiskomám, szóltam az érdekedben. Hétfőn megkeresheted az edzőt.

László Ferivel mentem el hétfőn. Egy sötét udvar közepén valami ócska gépet szerelt a Postás edzője.

- Ez B. - mondta Feri, s erre az edző felém fordította kövér fejét. - Ja, rólad beszélt a Hévízi! No, jó! Egyáltalán, tudsz te már bringázni? - és olyan megvetően nézett sovány lábszáramra, hogy majdnem elsírtam magam.

Feri védelmébe vett: - Persze, hogy tud, Ali bácsi, már az én gépemen is ült. - A kis kövér ember a franciakulccsal rácsapott a vázra. - Na, ez szép dolog, mondhatom. Arra való az egyesületi gép, hogy a barátaidat sétáltasd?!

Barátom nagyot nyelt. - Na, mindegy - mondta a mogorva ember -, gyertek utánam!

Egy hosszúkás, olajszagú teremben gépek lógtak a falra erősített rudakon.

Az edző azt mondta, válasszak magamnak, de hiába jártattam szemem percekig is körbe, ezek mind közönséges biciklik voltak.

- Énnekem olyan kell, mint a Bordásé - mondtam végül. Magam előtt láttam a Bordás csodálatos kerékpárját, és mohón folytattam: - Ő most úgysem jár le...

- A válogatós mindenedet! - dünnyögte Ali bácsi. - Hát akkor eridj és vedd el a Bordástól! - És te felelsz érte - fordult Ferihez -, hogy meg ne lógjon a géppel.

Persze a legszívesebben rohantam volna Bordáshoz, de szerencsére eszembe jutott, hogy jóval gyengébb vagyok nála, és hátha nem akarja majd ideadni a gépet. Este Ferivel mentünk hát el. Bordás csodálkozott, azt mondta, ő nem akarja abbahagyni a versenyzést, csak most nyaralni meg egy hónapra, aztán mikor Feri ennek ellenére tolni kezdte a gépet, sírva fakadt, úgy bömbölt, mintha megvertük volna.

Vasárnap László Ferinek versenye volt, Ali bácsi engem is kirendelt a starthoz, a Bécsi út elejére. Ferinek, mint ifi első osztályúnak, a Budapest-Esztergom-Budapest vonalat kellett végigtaposnia. Ali bácsi azt mondta, most kipróbál. Vagy fél órával a mezőny előtt kellett indulnom. Az edző megparancsolta, hogy ha Feri utolér, kiabáljak neki, így majd ellenőrizheti, mekkora távot futottam le addig.

Némi lámpalázam is volt, úgy éreztem, a rejtekhelyen mindenki engem figyel. Beletapostam, három perc múlva már hangosan tiktakolt a szívem. Aztán elmaradtak a házak, sárga földek nyújtóztak felém az út mindkét oldalán. Nem tudom, próbálta-e már ezt valaki maguk közül, de mondhatom, iszonyú volt. Annyira egyedül voltam az úton - még autó sem járt arra, akkoriban nagyon néptelen volt a bécsi országút -, hogy szinte féltem, pedig sütött a nap. Szörnyű dolog volt, hogy semmi nem buzdított nagyobb iramra; éreztem, egyre nehezebbek az izmaim, s hiába álltam fel a nyeregből, fokozatosan lassult a mozgásom. Pilisvörösvár és Piliscsaba között aztán már nem is volt erőm tovább taposni. Lefeküdtem az útszéli fűbe, kezeim széttárva néztem farkasszemet a tiszta éggel. Úgy éreztem, egybeolvadtam a természettel, belesimultam a világba, mint a halottak, s akkor valahogy ilyen könnyűnek képzeltem el a halált.

Amikor Feriék elrobogtak mellettem, nem tudtam talpra állni. Mindössze annyi erőm volt, hogy hasra fordultam, úgy üvöltöttem ki a mezőny közepén taposó Ferinek.

Később, amikor már valamennyire kipihentem magam, ráérősen, kényelmesen karikáztam vissza a rajthoz. Mikor azután Feriék megjöttek és Ali bácsi megtudakolta, meddig jutottam el, megdicsértek. Lehajtott fejjel fogadtam a vállveregető szavakat, úgy éreztem, egyáltalán nem érdemlem meg.

És most jön az, amiért azt mondtam, hogy a tárgyak is formálhatják az embert. Elképzelhetik, mennyire föllelkesedtem, rá akartam szolgálni a dicséretre. Másnap már reggel nyolckor kikapartam a Kerepesi útra - megfogadtam, hogy minden reggel legalább húsz kilométert taposok. És alig másfél kilométer után egy csattanás! - kettétört a váz. Megálltam az út közepén, és sírva borultam a gépre. Gyerekfejjel se voltam babonás, de akkor egy pillanatig azt hittem, Bordás átkozta meg a kerékpárt, mert elirigyelt tőle.

A törött gépen nem mertem visszavinni. Félttem a goromba edző morgásától, és félttem Bordás kárörvendő vigyorától is. László Feri kértem meg, vigye vissza a kerékpárt a műhelybe, és azután már soha nem mertem lemenni a csapathoz.

Ha nem törik el az a gép, talán nagymenő lehettem volna, magyar bajnok - ki tudja? Maguk még nem gondoltak arra, milyen jó lenne, ha az ember valami csoda folytán végigélhetné a másik életét is? Azt, amelyik nem más, mint az elszalasztott lehetőség?

(Népszava, 1966. augusztus 24.)

A házmester későn jön

A malacképű fiú csodálkozva néz rám, amikor eleresztem a kabátját. Tudom, hogy pillanatokon belül visszaüt. Részeg, és józanon sem tűrné, hogy nekimentem. Nem ütöttem nagyot. Inkább csak fellöktem. Megbotlott és bevágta a fejét a lépcsőházi rácsba.

A feleségem már kint van a folyosón, sikít. Mindjárt itt lesz a házmester is, de mire felébred, már összeakaszkodtunk.

Most már tudom, hogy az egészet az a szerencsétlen kis macska okozta. Este hazamentünk, felgyújtottam a villanyt és rögtön nekiláttam az ágyazásnak. A feleségem az asztalt rendezgette, vizsgára készültem, tele volt könyvekkel.

Éppen lehajoltam, hogy a paplant kiemeljem az ágyneműtartóból, amikor valami nyújtott test végigsuhant a szobán. A macska volt. Ijedten ugrott a párkányra, majd felmenekült a nyitott ablak felső szegélyére, ott nyivákkolt nagy keservesen, egészen addig, míg lélekjelenlétem visszanyerve meg nem kocogtattam az üveget. Akkor eltűnt az udvaron.

Erzsike homlokán kiütött a verejték, remegve ült le az ágy szélére. Hirtelen nagyon megsajnálta. Melléltem, s mert magam is tehetetlen voltam, nem tudtam mást mondani:

- Ezentúl nem szabad nyitva hagyni az ablakot!

Egész télen zárva volt az ablak, a réseken beszállt a por és behúzódott a hideg. Egész télen fáztunk. Erzsike állandóan beteg volt, én otthon úgy tettem, mintha könnyen túltenném magam az ilyesmin. De hát nagyon hideg tél volt. Rossz volt a kályha, a szoba fűthetetlen, és nem is lehetett tüzelőt kapni.

Az első tavaszi napon tágra nyitottuk az ablakot, de a szobában így is csak villanynál lehetett nappal olvasni.

Ha kinézek az ablakon, úgy érzem, a vállamra támaszkodik a bérház. Az udvar sarkában van a szobácskánk, Olga néni adta ki nekünk rokon szeretetből (háromszáz forintért). Olyan innen a ház, mintha pincerácsok közül néznék az emeletre. Olga néni morog, mindenért morog, s nem szabad válaszolni. Lekötelezettjei vagyunk.

Most már tudom, a döntő lökést az a macska adta.

Kint nyár van, sok levegő. Nem bírok csukott ablak mögött élni. S mi lesz, ha ismét nyakunkon a tél?

Este kint állunk a Rákóczi úton, az Akácfa utca melletti hirdetőtáblánál. Esik az eső, Erzsike frissen fésült haján táncolnak a könnyű cseppek. Nem megyünk tovább. Olvassuk a hirdetéseket. Ágybérlet van, és valaki Ecseren hirdet egy szoba-konyhás lakrészt.

Egy pillanatig számolom, mennyi onnan az út, aztán elhessegetem a gondolatot. Valamikor vidéken dolgoztam, naponta jártam le Pestről. Kibírhatatlan volt. Hajnalban keltem és késő éjjel zuhantam az ágyba. Majdhogynem elszöktem onnan.

Mellettünk öreg néni nézi a táblákat. Vastag szemüvege van, orrát egészen az üveghez nyomja. Ömlik az eső, most már nem lehet tovább itt maradni.

Indulunk, de nem szívesen megyek haza. Nekem az nem otthonom. Erzsike már megsértődött ezért, nem érti, hogy nem rajta múlik. Félek az éjszakáktól. Ha valaki csönget a kapun, mindig felriadok. Olyan tisztán hallatszik, mintha az ágyam fölött lenne a csengő.

A reggeli lapban találok egy hirdetést. „*Életjáradékért átadnám szoba-hallos modern lakásmat, Buda legszebb helyén.*”

A ház modern, de nem az új építkezések stílusában. Tízegynéhány éves lehet. Csupa erkély - mintha ezer karja volna. Az ajtó nyitva. A szobában sokan vannak, többnyire fiatalok. A házigazda kockás ingén nadrágtartó feszül. Magas és kövér. A karikatúrákon ilyen az amerikai milliomos. Csak a szivar hiányzik a szájából.

- Hát kérem - mondja, s ahogy beszél, két ujját beleakasztja a nadrágtartóba -, így egyszerre elmondhatom az igényeimet.

Elégedetten néz körül, látszik a szemén, hogy legalább ennyi érdeklődőt remélt. A hirdetése tényleg csábító.

- A lakás szép, ezt láthatják. Nos, cserelakást kérek és havi hatszáz életjáradékot...

- De hát... - nyújtózik mellettem valaki. A tulajdonos nem veszi észre.

- A cserelakást illetően nincs különösebb kívánságom. Csak a véce ne a folyosó végén legyen. Az érdeklődők kara úgy hördül fel, mint a Népstadionban, ha mellé lövik a labdát.

Mellettem egy zömök férfi ül. Most megszólal:

- Uram, gondolja, hogy ha volna lakásunk, még hatszáz forintokat is költenénk magára?

A tulajdonos megáll, joviálisan mosolyog:

- Megértem én a helyzetüket - mondja. - Én is voltam fiatal!

Most olyan kedves, mint egy jóságos atya.

- Méltányos leszek... Nagyon megértem, hogy nehéz. Nos, ha nincs cserelakás, akkor a havi járadékhoz kérek hússzezer kápét. De akkor bent maradok a lakásban...

- Hát ez hülye! - pattan fel mellettem egy előre fésült hajú fiú, és elsiet.

Este a feleségem kávét akar főzni, s kicsapja a biztosítékot. Olga néni kétségbeesik, mintha felgyújtottuk volna a lakást. Felmászok a létrára, kiveszem a biztosítékot, teljesen elégett a drót. Újat tekerek a helyére, pár perc múlva fényes a szoba. Hallom, a néni magában beszél odabent:

- Mióta itt vannak, mindig bajt csinálnak.

Feleségem ledobja magát a hencserre.

- Én nem bírom már... Én beveszek egy üveg altatót vagy megölöm...

Bóg, fejét belefúrja a huzatba.

- Csönd! - üvöltök, vörös az arcom, törni-zúzni szeretnék. De tulajdonképpen nem is rá haragszom. Később megnyugszik, de még szipog. Fölemelem a fejét, magamhoz húzom. - Mondd meg, mit csináljak!

- Nem tudom...

- Akkor ne őrljts...

Elfordul, ágyazni kezd, aztán már hiába szólok hozzá, nem válaszol.

Minden reggel átnézem az újságokat. Minden hirdetésre válaszolok. Eredmény nincs. Este dolgozni szeretnék, nem tudok. Fáj a szemem és semmi levegő nincs a szobában.

- Már elmennék egy külön bejáratú szobába is...

- Mindig csak mennél, és sohse mész - néz rám gúnyosan Erzsike. - Zsuzsáék kaptak szövetkezetit...

A barátnője meg a férje. Nem válaszolok. Kaptak szövetkezetit, jó nekik, éljenek békében; olyan helyen dolgoznak, ahol hozzá lehet jutni szövetkezeti lakáshoz. Igaz, most azt sem tudnám befizetni, bútort vettünk hitelbe, decemberig fizetjük a részleteket. Erzsike nem érti, hogy nem rajtam múlik. Ő csak: „el innen” -, de arra nem is gondol, hogyan...

Az udvaron hangosan beszél két asszony. Szeretnék odakiáltani nekik valami gorombaságot, de meggondolom magam.

Reggel új hirdetést olvasok az egyik lapban. „*Fiatal házaspárnak szép lakást adok eltartásért. Dr. H.*” Nem fekszik nekem a dolog. Eltartás! Miattam ne haljon meg senki. De azért elmegyek, hátha másképpen is el lehet intézni.

A ház a Józsefvárosban van. Sötét, keskeny kapualj, a falon két méter magasságban óncsövek. Friss a vésés.

Festékes az udvar. A hátsólépcsőn kell felmenni. Elöttem fiatal fiú ballag, cézárfrizurája van. Zömök fiú, barna zakóban. Az emeleten megállunk. Egy kivinges fiatalember toporog már ott tanácstalanul.

- Úgy látszik, egy helyre megyünk - mondja a kivingesnek az előttem levő.

- A hirdetésre? - kérdi az.

Bólintunk. A kivinges dühösen legyint.

- Hiába jöttünk.

A lépcsőház melletti ajtóra mutat. Az ajtón hevenyészett írás, zöld tintával: „Hat után itthon leszek.”

Két névtábla van az ajtón.

- Még társbérlet is - biggyeszti száját a kisebbik.

A magasabb dühösen mered az ajtóra.

- Az isten ízélje meg, biztosan itthon van, csak unja már. Sok a jelentkező.

Bánatosan megyünk lefelé.

- A múltkor is válaszoltam egy hirdetésre - panaszkodik a barnazakós. - Éppen a kétszázadik voltam.

- De nem kapott érte jutalmat! - jegyzi meg a másik.

Nevetünk.

A kapunál elbúcsúzunk. Hárman háromfelé indulunk.

Este visszamegyek. A kapu előtt csődület. Feleségem is velem van. Riadtan nézi az embereket.

- Ezek mind lakásra várnak?

- Biztosan.

A kapu alatt, a házmesterlakás előtt is állnak vagy tízen.

Többnyire fiatalok. Fölnézek az emeletre, dr. H. ajtaja előtt is rengeteg ember áll.

Megállunk a falnál. Velem szemem kicsi, sovány emberke támaszkodik a korláthoz.

- Nincs itthon...

- Én már itt voltam délután is... - jegyzem meg.

- Én is... Én is...

A kis sovány azt mondja:

- Nagy svindler lehet ez a pali. Csak negyvennyolc éves! És nem is itt van a lakás, hanem Szigethyhívjákon... Valahol vidéken.

Megkérdem a házfelügyelőtől. Egy magas, sovány fiatalember utánam jön. A házmester néni palócosan beszél.

- Nógrádi? - kérdem.

- Igen... De már harminc éve Pesten élek, kérem szépen, mégsem tudom elhagyni...

Megkérdem, ki ez az ember. Sopánkodva kezd beszélni, ömlik belőle a szó. Nem nagyon rajonghat a hirdetőért.

- Ó, kérem szépen, az egy széltoló. Az egy negyvenkilenc éves ember, két albérlője van. Annak két albérlője van, kérem, az egyik kórházban van, a másik nincs már régen itthon... Azt az embert kérem szépen az édesanyja tartja el, mindig iszik...

Egy pillanatra megállítom a szóözönt.

- Milyen doktor?

- Ügyvéd - azt mondja. - De nem dolgozik kérem szépen az semmit az égvilágon! Másfél évig volt börtönben, kérem szépen, valami lakásdolog miatt. Eladott egy társasházat, ami nem is létezett...!

A hosszú fiatalember is közbeszól:

- És milyen a lakás?

- Kérem szépen, az nem is itt van, nem tudom, miért ide hirdette.

A házmesterné lompos nyári ruhában van, hosszú szürke haja lebontva a vállra hull. A fiatalember igazi detektívalkat. Orrára teszi ujját (furcsa orra van, nem csúcsban, hanem négyszögben végződik), aztán megszólal:

- Várjunk csak! Az albérlő nincs itt... - csettint. - Már sejtem, mi a stikli...

- Micsoda? - kérdem, mert fogalmam sincs róla.

- Várjunk!

A házmesterné újra rákezd:

- Furcsa ember az, kérem szépen... A lakás Szigetújfalun van kérem, és nem is az övé.

- Áhá - mondja jelentősegteljesen a fiatalember. - Az ügy teljesen világos. Jogtalan pénzösszeghez akar jutni.

A doktor úr nem jön haza, hiába várjuk.

- Mit csináljunk? - kérdezem otthon Erzsikétől. - Menjünk vissza holnap?

- Menjünk...

- Azt hiszed, ezek után még érdemes?

- Nem. Csak kíváncsi vagyok erre az emberre.

Sóhajtok. Jó, ha kíváncsi, akkor nincs mit tennem. Ha egy nő kíváncsi, még vitatkozni sem érdemes.

Végre otthon találjuk dr. H-t. Kövér, szemüveges férfi nyit ajtót. Ha nem hallottam volna már, hogy az ügyvéd úr alacsony és sovány, azt hinném, ő az. Olyan jogászképe van.

- Sajnos tévedés, kérem... A hirdető rosszul vette fel. Nem itt van a lakás, hanem vidéken. Százharminc kilométer.

A legszívesebben kituszkolna. Erzsike leinti:

- Nem baj, azért szeretnék többet tudni.

A nagydarab ember szemmel láthatóan dühös lesz:

- Kérem... Itt az ügyvéd úr, majd ő elmondja, miről van szó.

Erzsikének felcsillan a szeme. Végre megismerheti!

Csakugyan alacsony. Sovány is, de tekintélyes polgári (sör)pocakja van. Fekete hajú, néhol ősz szálakkal. Az orra bíborvörös. „Temérdek borfélélt ivott meg Orbán, Vidám hajnal azért pirult az orrán” - jut eszembe hirtelen, és már érzem, hogy röhögnöm kell. Aztán nyelek inkább.

Az ügyvéd úr a dolgozószobájába vezet. Neorealista iroda, ebben a szobában csak Vittorio de Sica folytathatna filmbeli joggyakorlatot.

Förtelmes kosz van. Az íróasztalon, a vetetlen ágy lepedőjén vastagon áll a por. Az asztalon, a székeken, a bútorokon mindenütt piszoktól elfeketedett régi újságok, iratok. Fölnézek az ósdi csillárakra: egyetlen lámpából erőlködik le a fény. Az asztalon szürkésfehér folyadékkal teli lombik, mellette vízköves pohár. Amikor dr. H. egy pillanatra átmegy a másik szobába, mert cseng a telefon, beleszimatolok a lombikba. Bor van benne.

Aztán az ügyvéd visszajön és elkezdi.

- Szóval a ház Szigetújfalun van. HÉV-vel és busszal jól elérhető. Jó kis házikó, három szoba, ebből másfelet lehet használni. A tulajdonosok öregek, a bácsi nagyon beteg - itt a kezemre csap -, garantálom, hogy még az idén meg fog halni... A nénire sajnos várni kell, elég jól tartja magát... Felírom a címet, nézzék meg... Egy óra az út.

A másik férfi százharminc kilométert mondott. Az ügyvéd úr még vagy háromszor garantálja a bácsi gyors halálát, úgyhogy a legszívesebben felpofoznám. Mindenesetre iménti jókedvemnek már nyoma sincs.

- Megnézzük? - kérdezi Erzsike az utcán.

- Nem - felelem nyersen.

- Szóval megint meggondoltad magad? - csattan fel.

Előre nézek. Sokan járnak a Körúton. Csak halkán, sziszegve mondom:

- Nem gondoltam meg semmit. De ezek után köpök az egészre. Kielégítettem a kíváncsiságodat, és kész. Ennyi. Most már nagyon unom.

Alig észrevehetően megmozdul a szája széle.

- Én is...

Szerencséje, hogy nem folytatja, mert bizonyisten itt hagynám az úton...

Lefekszem, nem tudok aludni. Forgolódok, aztán megpróbálok számolni, de gondolataim kilökik agyamból a számsort. Kint az udvaron hangosan énekelnek.

Valahol az emeleten üvölt a magnó.

- Az istenit!

Felülök, átnézek a másik ágyra. Erzsike összegömbölyödve alszik. Nem zavarja a lárma. Bár volna itthon altató! Visszafekszem, kezem átkulcsolom a fejem alatt. Sokáig nézem a sötét mennyezetet. Aztán behunyom a szemem.

Valahol énekelnek. Hangosan, zavaros-részegen. *„Fő az, hogy gondolsz rám, hogy jössz hozzám, hogy itt vár rád a boldogság...”*

Hát én szétrobbanok! Ezt nem lehet kibírni! Megyek az ablakhoz, elhúzó a függönyt.

- Kuss legyen! - üvöltöm.

Feleségem fölriad.

- Mi történt?

- Nem lehet aludni a piszkoktól. Esküvő van az első emeleten.

- Feküdj le!

- Jó.

Már majdnem elalszom, mikor újra felzúg a tvisztkórus. De most már a földszinten is kiabál valaki:

- Nem megyek föl, nem megyek föl!

Föltépem az ajtót és kirohanok. A fiatalember kövér és részeg. Amikor nekimegyek, megbotlik.

Aztán meredt szemmel néz rám. Nem érti, miért rohantam neki. Feleségem már kint áll az ajtóban és sikolt.

Mire a házmester fölébred, már ütni fogjuk egymást.

(Napjaink, 1963. október 1.)

Gondtalan ifjú pár

A szél megforgatta a havat az ablakszemek között. Porzott a friss hó, mintha homok volna. Az autók lépésben haladtak, mert tegnap is esett és ráfagyott az útestre. Olyan volt, mint a jégpálya. Óvatosan kellett lépni, még alig néhol szórták be az utcát salakkal.

Gábor feltúrta kabátja gallérját. Borzongott. Lilára hűlt kezét mélyen behúzta kabátujjába. - Beülünk valahova, jó?

Jutka felhúzta a vállát. Bal szemén hópihe táncolt. - Mindegy.

Léptük ropogott a havon. A lány egy pillanatra lehúzta kesztyűjét, dermedt ujjait lehelgette.

Gábor kíváncsian nézett rá, de Jutka elkapta tekintetét. Erre a fiú vállat vont. Előre ment és kinyitotta az ajtót.

Szürke volt a terem a dohányfüsttől. Konyakot rendeltek, kiserővel. Gábor megvárta, amíg a pincérnő leteszi az asztalra az italt, csak akkor szólalt meg:

- Mi bajod megint?

- Semmi.

Tudta pedig, mi a baj, hiszen így ment már hetek óta. Minden este presszóban ültek és minden este veszekedtek. - Most már én is unom - nézte Jutka barna szemét a fiú -, előbb-utóbb nagyon komolyan összekapunk még. - Szájához emelte a poharat, megkóstolta az italt, aztán rekedten mondta:

- Megint kezdted?

- Mit kezdek? - nézett fel a lány.

- Hagyd a morgást, mert már nagyon elegendem van belőle. Hetek óta olyan vagy, mint egy megsértett hercegnő.

- Unok mindent.

A fiú mondani akart valamit, de meggondolta magát. Kinézett a kirakatüvegen.

Addigra már talpig fehérbe öltözött az utca. Egy vadászkalapos férfi bámult befelé.

Másfél éve voltak együtt. Nyáron soha nem veszekedtek. Strandra jártak meg kirándulni, esténként téri padokon ültek, vagy fölmentek a Gellért-hegyre. Mikor fölkerültek a téli-kabátok, minden megváltozott. Talán, mert nem lehetett úgy elbújni a világ elől.

Egyhangú volt ez a minden esti konyak, fekete. Tudta, mi a baj. Szó volt erről már a nyáron is. Rómain voltak - ültek a sárguló fűben. Ott beszéltek először erről. Tulajdonképpen csak tréfából került szóba az egész. A házasságról beszéltek, csak általánosságban, s ő nevetve megkérdezte Jutkát, hozzámenne-e. És akkor Jutka hálásan hozzábújt. Gábor szólni akart, hogy ez csak tréfa, de nem volt rá szíve, olyan öröm ült akkor Jutka szemében. Később gyakrabban szóba került a dolog, és egyre komolyabban.

Gábor rájött, hogy igazán szereti a lányt, és örülne neki. Ám voltak percei, amikor nem érzett semmit, amikor terhére volt Jutka. Nem ismerte önmagát, és nem mert nyilatkozni, ha a lány rákérdezett, Gábor ügyesen elhárította, másról kezdett beszélni.

- Hát idefigyelj - mondta most dühösen. - Nem lesz esküvő. Amíg nincs lakás, ne is álmodj róla.

Komolyan gondolta, félt a bizonytalanságtól.

„Úgy beszél, mintha le akarna rázni” - villant Jutkába. Sértődötten húzta összebb a kabátját.

- Addig pedig úgysem kapunk lakást - mondta csöndesen.

Halksága még inkább dühbe sodorta Gábort. - Hát mondd meg, hova az úristenbe nősüljek?!

- Ha komolyan akarsz, kitalálsz valamit...

- Azt hiszed, az csak úgy megy? Nem olyan egyszerű az élet - amint kimondta, érezte, hogy hülyeség. Nagyképű, üres szómenés.

- Szerezz lakást!

Gábor felhorkant.

- Jó, majd építék. Becsületszavamra, teljesen hülye vagy! Hát nem érted, hogy lehetetlen?

Jutka nem felelt. Komolyan hitte, hogy minden a fiú akaratán múlik... Hiszen ő vállalta volna a közös életet akár egy vak kamrában is! Csak legyenek már végleg együtt.

Fölemelte a fejét, könnyes volt a szeme. - Én már nem bírom az egyedülletet. Elegem volt a presszókából. Nem érzed, hogy most már valami más kell?

- Akkor mondd meg, hová vigyelek!! - fogta meg az apró asztal szélét a fiú.

- Hozzánk? Mert anyám talán még örülne is. De nem rúghatom ki sem őt, sem a húgomat a konyhába, csak azért, hogy mi ketten...

- Szerezz albérletet vagy akármit!

- Vegyél reggel egy újságot és nézd meg a hirdetéseket! Kiadó szobát keresek... Albérletet keresek... Másfajta hirdetést hónapokig nem találsz.

- Azért lehet szobát szerezni.

- Persze. Feketén, havi hatszázért. A fél fizetésed. Aztán éljél meg a többiből.

- Nem érdekelnek az érveid!

Gábor úgy szorította a poharat, hogy majdnem összeroppant.

- Akkor miért nem keresel magadnak valami öreg mukit, akinek lakása van?

- Hagyd abba! - nézett körül Jutka. - Mindenki minket figyel.

- Nem érdekel. Most már én is unom a sértődöttségedet. Keress valakit, aki eltűri!

Elhallgatott. Érezte, ez több volt, mint kellett volna. Már megbánta, hogy ilyen nagyon kifakadt, de nem szólt semmit. Jutka ránézett, aztán hirtelen elindult az ajtó felé. Onnan még visszaneézett várakozóan, de Gábor látszólag nyugodtan ült a bársonyhuzatú széken. A lány megfordult és kilépett az utcára.

Gábor percekig ült meg az ajtó felé bámulva, aztán zsebre tette a cigarettatárcáját és fizetett.

Kint már sötét volt. Az üzletekre rákerültek a szürke rácsok. Meg mindig esett, sűrűn, mintha óriási fehér lepedőt lobogtatott volna a szél. Az utcai lámpa bukfencet vetett a havon.

Hunyorgott egy kicsit, nehezen szokott szeme a hó fölött vibráló neonokhoz.

Ahogy befordult a sarkon, meglátta Jutkát. Sietett utána. Egy kalapüzlet előtt érte be.

- Holnap körülnézek - Gábor megállt a lány mellett -, hátha találok valamit.

Jutka hálásan nézett rá. Karonfogva, nevetve indultak tovább. Sokan néztek irigykedve a gondtalan, ifjú pár után.

(Népszava, 1964. december 18.)

Fiatal mamák

Három színes babakocsi, mögöttük fiatal mamák.

A picik egyidősek voltak, csak hetek lehettek közöttük. Együtt jártak napozni, sétálni. Itt ismerkedtek össze a lakótelepen, a csöppségek összehasonlítására, a közös gondok, témák hamar összehozták őket. Megbarátkoztak. Segítettek egymásnak, felváltva mentek vásárolni, s felváltva vigyáztak addig a gyerekekre.

A környéken már jól ismerték őket. Nevettek az arcok az ablakokban: vonulnak már a fiatal mamák! Ágika Zsoltival, Évi Krisztivel, mögöttük Zsuzsi Lacikával.

Derűs volt az a nyár. Telve voltak ábrándokkal, tervekkel, s minden vágy olyan rettenetesen közelinek tűnt. - Ha nagyobbak lesznek a gyerekek - beszéltek -, csak kitesszük őket a játszótérre, le sem kell mennünk, az erkélyről is leshetjük, mit művelnek... Jövőre meztelenül napoznak majd... Együtt mehetünk strandra, kirándulni...

Mosolyban oldódtak a gondok. Pedig volt elegendő. A lakás nem volt olcsó multság, költséges volt a szülés is, a megtakarított pénzecskek hamar szétgurultak. És mennyi minden kellett volna még az új lakásokba! Fügöny, szőnyeg, új bútor, háztartási gépek. És persze, tévé is, mert kissé be voltak zárva az új falak közé.

Évi volt a legjózanabb.

- Majd egyszer - mondta -, pár év múlva összeszedjük a legfontosabbakat. De most Kriszti a legfontosabb.

- Én bölcsődébe adom - mondta Ági. Az ő fia volt a leggyengébb. Koraszülött gyerek, nehezen érte utol magát. Sápadt maradt, hiába töltöttek vele mindennap órákat a levegőn. - A hatszáz forint nem pénz. Ha dolgozom, ezerhatot kereshetek.

- Kérdés, hogyan bírja majd a bölcsődét - nézett rá Zsuzsi. - Nem egyformán bírják...

- Beleszokik - legyintett Ági. - Azt akarom, hogy januárra meglegyen a tévénk.

A másik kettő a fejét csóválta, ők otthon akartak maradni. Nyári gyereket nem jó télen bölcsődéhez szoktatni - vélekedtek. Megnézték a nyugodtan alvó kicsinyeket. - Olyan csöppök még... Annyira törekenyek.

Aztán beállt a tél és fehérbe öltözött a telep.

Már csak két kocsi gurult délelőttönként a park felé. Évi Krisztivel, Zsuzsi Lacikával. Ági dolgozni ment, nem is látták hetekig.

Meglátogatták. Évi sóvárogva nézte a szép bútort. Kicsit irigykedett is. Érezte, még évek múlva sem tudják a megunt sötét garnitúrát kicserélni.

Ági kávéfőzőt.

- Zsolti gyenge - mondta. - Most is itthon voltam vele két napig, mert belázasodott.

- Mit mond az orvos? - kérdezte Zsuzsi.

- Hogy jobb lenne, ha legalább tavaszig itthon maradnék vele... Akkor kellene újra kezdeni.

- És te?

- Könnyen beszél az orvos. Legalább ötezer forintot keres havonta. Az én férjem a felét keresi. Hogy éljünk meg abból, mit tudnánk félretenni?

- És ha komolyabb baj lesz? - Évi megijedt a kérdésétől, érezte, ez tapintatlanság, de már kicsúszott a száján.

- Miért lenne? - húzta fel a szemét Ági. - Hány gyerek jár bölcsődébe?

- De a körülmények.

- Körülmények! - legyintett Ági. - Kell a pénz, más körülmény itt számításba sem jöhet.

Egyszer Zsuzsi jött a hírral: Zsoltit kórházba vitték. Megint megfázott a bölcsődében. Kétoldali tüdőgyulladást kapott.

- Borzasztó - mondta Évi. - Hogy történhetett?

- Először csak egyszerű megfázás volt. Három nap múlva láztalan lett. Az orvos azt mondta Áginak, nem tarthatja tovább betegállományban. Azt tanácsolta, vegyen ki szabadságot és maradjon még egy pár napig otthon a gyerekekkel.

- És nem maradt?

- Nem volt már szabadsága. Fizetés nélkül pedig... Hiszen ismered...

Egymás mellett mentek a járdán. Évi Krisztivel, Zsuzsi Lacikával.

Amikor befordultak a sarkon, meglátták Ágit. Egy tehertaxiból szállt ki, férje ugyanakkor ugrott le a platóról. A sofőr is előbukkant, s a két férfi leemelt a kocsiról egy televíziót.

Ági a járdán állt. Sápadt volt, beesett az arca. Nem látszott rajta öröm.

Pedig nekik volt legelőször tévéjük a telepen.

(Népszava, 1968. május 7.)

A százhuszonegyes

Minden vasárnap reggel itt vagyok. Ismerem már a tisztasági fürdő - ez a hivatalos neve - valamennyi ünnepi törzsvendégét, tudom, ki, miért jár ide. Ismerem azt a fiatal házaspárt, akiknek a főbérlet megtiltotta a fürdőszoba használatát; azt a magas, szőke asszonyt, aki nem szívesen használja otthon a fürdőszobát, mert „annyi munka van a befűtéssel”.

Minden vasárnap együtt töltünk másfél-két órát. Míg sorra kerülünk, beszélgetünk, elégedetlenkedünk, mert nincs lakásunk, vagy mert sorba kell állni.

És akkor megjelenik a néni. Sovány, fekete ruhás öregasszony, kedvesen mosolyog és bosszantóan elégedett. Hamar beszédbe elegyedünk.

- Még sohasem láttam a nénit.

- Pedig minden vasárnap itt vagyok. Háromhetven a fürdőjegy, és mindig adok egy forint borraavalót is. Az négyhetven...

- Miért nem fürdik otthon a néni?

- Otthon? Nincs nekem fürdőszobám!

- Hol lakik?

- Itt nem messze, az Ó utcában. Ott van szobakonyhám harminc éve. Akkor kitüntették az uramat, pénzt is kapott, és kibérelték ezt a helyet az Ó utcában. Szép lakás volt.

- Volt? Hát most is ott lakik, nem?

- De igen, most is szép, csak ki kéne már festetni. Tíz éve kimeszelte ugyan a házmester a konyhát. És nem kért érte semmit. Főztem neki egy jó gölödinlevest hálából, mert azt nagyon tudom csinálni, ezek a mostani asszonyok meg már nem is igen ismerik...

- Mondja néni, miért kapott kitüntetést az ura?

- Megmentett egy vonatot... Merthogy vasutas volt. Azelőtt Óbudán laktunk, nem messze az újlaki téglagyártól, de az csak egy fabódé volt, és az sem a miénk. Volt egy nagy ház, hárman laktak benne. Három nagy család. Ennek a kertjében volt a bódé, aztán ideadta nekünk a gazdája. Az jó volt, mert nem került egy pénzünkbe se, csak takarítanom kellett érte a nagy házban a három nagyságának, és akkor még kaptam is egy kis húst, zöldséget, ezt-azt. Az uram alig volt otthon, mindig kétnapozott a vasútnál, valahol vidéken.

- Bakter volt?

- Inkább csak valami pályajavító vagy minekhíjják... De nagy, erős ember volt és megmentett egy vonatot.

- Hogy mentette meg?

- Arra én nemigen emlékszem már, nem dicsekedett az én uram soha. Csak azt tudom, hogy valami tehervonat volt, és majdnem beleszaladt egy másikba, mert elromlott az a jelző... És az uram észrevette, szaladt a mozdony elé és megállította.

- De hogy állította meg, néni? Csak nem a kezével?

- Nem emlékszem én, csak arra, hogy megállította. Én nem voltam ott, én csak később hallottam. Jött a bódéba három úr, szép kék vasutas ruhában voltak és sok csillag volt a kabátjukon, úgyhogy rögtön tudtam, hogy ezek valami nagy emberek lehetnek ott a vasútnál... Hányas szám ment be most?

- A kilencvenhetes.
- Jaj, nézze meg az én számomat, fiatalúr, nem látom jól szemüveg nélkül!
- Százhuszonegyes a néni... De mesélje csak tovább!
- Hát bejöttek a kékruhások, azt mondták, gratulálunk az urához, Molnárné! Mert az egy valóságos hős. Így mondták. És akkor mesélték, hogy megmentett egy tehervonatot. Én kértem, hogy üljenek le, de nem akartak. Azt mondták, nagyon sietnek... Pedig tiszta volt ott kérem, én mindig takarítottam, csak hát rozogák voltak a bútorok. A Józsi, az uram fabrikálta őket régi kacatokból. Szóval, láttam, az egyik ember körülnézett, aztán csinált egy arcot az orrával. „Nem jó ez a barakk lakásnak - azt mondta. - No, Molnárné, szeretne-e jobb helyre költözni?” Én meg álltam csak és nem tudtam válaszolni. Azt feleltem, hogy én nem is tudom, kérdezzék meg az uramat, ő okos ember, őt iskolája is van, majd ő megmondja. Akkor nevettek, és azzal mentek el, hogy jó, majd megbeszéljük az urammal és pénzt adnak neki.
- És aztán?
- Aztán hazajött a Józsi, de olyan részeg volt, hogy le kellett fektetnem. Pedig nemigen volt ivós! Kérdeztem: mi történt magával?, de ő csak hajtogatta, hogy „Képzeld, asszony, mindenki azt mondta, hogy én egy valóságos hős vagyok, és itattak!” Mikor reggelre kijózanodott, mondtam neki az urakat. Aztán elment, hogy őt várják a főigazgatóságon, aztán meg később hazajött és mondta, hogy be fogunk költözni a városba.
- Így kerültek ide. Hányban volt ez, néni?
- Harminckettőben... vagy harmincháromban. Nem emlékszem pontosan. Aztán takarítani jártam, az uram meg dolgozott, amíg el nem vitte a betegség...
- Az mikor volt?
- Ezt biztosan tudom. Harmincnyolcban. Egyedül maradtam...
- És hogy élt meg egyedül?
- Kaptam pénzt a vasúttól az uram után, meg takarítottam.
- Szörnyű lehetett, teljesen egyedül lenni!
- Megszokja azt az ember. Előszörre nagyon rossz volt. Mindig féltem.
- Mitől?
- A gyilkosoktól. Mert sokat hallottam, hogy betörnek és megölik a nőket. Én mindig bezárom az ajtót éjjelre... Egészen az ostromig jártam takarítani. És még folytattam volna, de a háborúban egyszer leestem a pincelépcsőn, amikor mentünk az óvóhelyre és eltörött a combomnak a nyaka. Azóta nem tudok hajolni. Azt mondják az esztékában, hogy nem jól állt össze, mert nem lett jól kikezelve. Mert ott kellett feküdnöm a pincében...
- És azóta miből él?
- Kapom a nyugdíjat most is az uram után.
- Az nem lehet sok.
- Hát, be lehet osztani! Aztán meg a szomszédok is szoktak segíteni. Én pedig hálából vigyázok a gyerekeikre, ha elmennek valahova.
- És a néni nem jár sehova?

- Már nem. Két éve nem. Azelőtt jártam moziba, minden hónapban kétszer is. Nagyon szeretem a mozitörténeteket, meg olcsó is. Három forint egy jegy a harmadik sorba, és a pénztárosnő is ismert már, mindig adott...

- Milyen filmeket szeret?

- A magyarokat mindet, meg a cinklonfilmeket.

- Cinklonfilmeket?

- Hát ahol a külföldi embereknek csak jár a szájuk., de magyarul mondják a beszédet. Azt szeretem, mert tudja, lassan olvasok, és a feliratot, azt nem bírom végigszámlálni. Mindig csak az első szókat.

- És miért nem jár már moziba?

- Murányiék a földszintről televíziót vettek, és ők olyan kedves népek, mindig meghívnak engem is képet nézni.

- Szereti a tévét?

- Persze. Többet mutat, mint a mozi, mert sokszor este öt órától tízig is látom. És mindenféle érdekes dolgokat mesél, hogy hol volt baj, meg garambol, hogy ki akar háborúzni és ki nem...

- Hány éves maga, néni?

- Hetvenhat múltam az őszön.

- Szép kor... És szép az élet, néni?

- Hát szép. Nagyon szép, csak jó lenne fiatalnak lenni.

A kabinos nő:

- Százhuszonegyes következik!

- Az én vagyok, ugye? Nézze meg, még egyszer!...

- Igen, a néni száma.

- Akkor sietek, mert nagyon szeretek fürödni. Le is töltöm bent mind az egy órát!

Sietve elindul. Olyan hátulról, sötét ruhájában, mint egy fekete kérdőjel. Sajnálom, hogy már nem látom az arcát. Az arca mindvégig mosolygott.

(Népszava, 1965. július 7.)

Úri fodrász

Vendégségbe indultam, de kínosan borostás volt az arcom. A Körúton jártam éppen, villogó neon hozta szemembe a fodrász szövetkezet kirakatát. Benyitottam, telt ház volt. A fodrászok elegáns, majdnem divatos ingköpenyben serénykedtek; középen, az apró, bőrhuzatos ülőkén várakozó vendégek régi képeslapokat böngésztek.

Nem volt türelmem kivárni, míg sorra kerülök. Visszafordultam...

A következő fodrászat szintén zsúfolásig. Be sem mentem, csak az ajtó üvegén át lestem az elegáns helyiségbe. Dühös voltam, amiért nem borotválkoztam meg otthon.

Egyetlen mentőötlet: a mellékutcák. Öt-hat sarkot kószáltam be hiába, aztán egy eldugott utca kis beugrójában felfedeztem, amit keresek.

Apró táblácska hirdette a kirakatban: ÚRI FODRÁSZ. Benyitottam.

Bent lélek sem. Egyetlen beteg kis lámpa világított. Hátul, a hosszúkás üzlethelyiség mélyében, izzó vaskályha mellett egy asszony horgolt. Szuszogó hangon szólalt meg:

- Jó estét kívánok. Tetszik...?

- Borotválást kérek - mondtam és beültem a székbe.

- Rögtön jön az uram.

A tükörnek barna fakerete volt, a cirádás faragás a tízes éveket idézte. Közvetlenül a tükör mellett fiókocskák, az egyiken zománc plakett: Gáspár hajlekötő-reklám. Jobbra kis plakát, szélét már fölfalta az idő, megtöredezett az évektől. Középen kettéválasztott hajú, vigyorgó férfi, s alatta a felirat: LISOFORM.

Kíváncsian szemlélődtem volna tovább az ódon üzletben, de akkor hátulról, a homályból kilépett a mester: alacsony ember, feje búbja kopasz, orra alatt agresszív, ellenszenves kis bajusz.

- Hajvágás?

- Csak borotválás - ráztam meg a fejem.

- Mama! Van meleg víz? - szólt hátra a fodrász.

Az asszony lassan, nehézkesen feltápáskodott. Kis réztálcában vizet hozott, mogorván lecsapta a pultra. Az öreg összerezett, ránézett a feleségére és sóhajtott.

Pamacsolni kezdte az arcom. A víz hideg volt, megborzongatott.

- Mindig ilyen csönd van erre? - kérdeztem, csak hogy szóljak valamit.

- Ön ma a negyedik vendég - mondta mogorván a fodrász. - Két hajvágásom volt és egy borotválás...

- Ilyen rosszul megy? - kérdeztem meglepődve.

- Nem mondhatnám - dünnyögte pamacsolás közben az öreg. - Vannak forgalmas napjaim is. Például szerdán alig győztem... Szerda reggel átjárnak az őstermelők a piacról.

Fenni kezdte a kést.

Ahogy ujjával lejjebb húzta a habot, láttam, remeg a keze. Riadtan vártam a kést. Joggal: még félig sem végzett, mikor már forrósodni éreztem a bőröm.

- Megvágтам egy kicsit - mondta és timsóért tipegett. - Ne haragudjon, uram, hetvenkét éves vagyok, nem a régi már a kezem.
 - Semmi baj - mormogtam.
 - Egy kis vágás persze, a szövetkezetben is előfordul. Pedig ott fiatalok dolgoznak.
 - Persze. Az a fontos, hogy ne legyen rendszeres.
 - Be kell vallanom, sajnos egyre gyakoribb. A szemeim is rosszak. Ha államiban dolgoznék, már régen nyugdíjba mehettem volna.
 - Hát igen. Nehéz lehet egy üzletet fenntartani.
 - Nem is akartam én, kérem! Csak az asszony... - Lopva hátra pillantott, de felesége kezében a horgolótűvel, elszunyókált a kályha mellett. - Ötvenben vagy ötvenegyben fel akartam adni a műhelyt. Azt mondtam, elég volt, belépek a szövetkezetbe, ott folytatom. - megállt, ujjáról a tálba rázta a habot. - A segédem itt hagyott. Hívott, menjek vele. Azt mondta: „Ki fog száradni ebben a krejzlerájban. Jöjjön velem, békésen és nyugodtan fog élni!”
 - Sehol nem lehet békésen és nyugodtan élni. Gond mindenütt van - dünnyögtem.
 - Van, de ez mégis más! Jót akart nekem és hallgattam is rá. Egy vasárnap azt mondtam otthon: én feladom ezt a műhelyt. Hallotta volna azt a sopánkodást! A feleségem sírógörcsöt kapott. „Hogy képzeled? - azt mondta. - Csak magadra gondolsz? Mi lesz velünk? A fiad hol fogja kezdeni? A más kapcája legyen?” A fiam akkoriban szabadult, úgy képzeltük, nálam lesz segéd a Venczel Laci helyén.
 - Beléphetett volna magával...
 - Nem akart. Rám támadt, ordított. „Önálló akarok lenni, apám, ezt értse meg! nekem ne parancsoljanak, a magaméban akarok boldogulni!” „És rám nem gondolsz?” - kérdeztem. Azt mondta, erre ne legyen gondom, kihoz ő annyit ebből a műhelyből, amennyiből tisztessen eltartathat minket is.
 - És?
 - Kanadában van. Ötvenhatban disszidált. Azóta egyedül küszködöm.
 - A felesége nem dolgozik?
 - Nem tud, beteg a szíve. Itt ül egész nap, néha beáll borotválni, ennyi az egész.
 - Miért nem erélyesebb?
 - Nem bánthatom a rossz szívével... Megmondta az orvos, hogy a legkisebb izgalom is elviheti... Negyvenhárom éve élünk együtt...
 - A fia nem segíti kintről?
 - Évenként egyszer küld csomagot. Karácsonyra. Három gyerek van, nem bír el többet... - Megtapogatta az arcom. - Jó vére van, uram! Nem akar elállni... - Újra megnedvesítette a timsót, bekente a vérző pontokat.
 - Itt is - mutattam az államra, ahol kiserkent a vér.
- Az öreg nagyot fújt.
- Ne haragudjon, kérem! Ha nem akarja, nem kell kifizetnie.
 - Ugyan!

- Ha a Tanácsnál megtudnák, hogy minden vendéget megsebesítek, talán az engedélyem is visszavonnák! - Most szemben állt velem. Késérő gúny ült a szemében. - Viszont önálló vagyok, uram, nem a más kapcája. A magam szemetét eszem... Ez is valami, nem igaz?

- Hát...

- Egyszer, vagy három éve még jelentkeztem a szövetkezetnél, persze, az asszony nem tudott róla. Nem kellett. Azt mondták, elavult a műhelyem... alkoholt, pitralont...?

- Alkoholt kérek.

Figyelmesen végigdörzsölt a szesszel.

- Így! Eláll ez most már, kérem, egy-két perc és nyoma se lesz a vérnek! Nem húzott a penge?

- Nem, nagyon jó volt!

- Kitűnő kés, uram! A fiam küldte kintről... A nagyok se dolgoznak ilyen késsel, pedig azokat mindennel ellátják!

Fölkeltem. A fodrász levette rólam a kötényt.

- Egynyolcvan, uram... Harmadosztályú tarifa...

Két darab kettést nyomtam a markába.

- Köszönöm. Nem kérek vissza...

Megvillant a szeme.

- Bocsánat. Én itt főnök vagyok, uram! Nem kérek borravalót...

Feleségéhez csoszogott, átnyújtotta a pénzt. Az asszony álmosan fölállt, előrejött.

- Kettőhús vissza, köszönöm. - Markomba nyomta az aprót, s hirtelen fölnézett: - Miket beszélt össze megint ez a vénember?

Zavartan álltam előtte.

- Semmi különös...

- Biztosan megint a szövetkezetről locsogott. Ezzel tömi a vendégek fejét... Évek óta alig beszél velem, mert én nem engedtem... Most gyűlöl, betegesen... de mondja meg, uram, nincs igazam? Szegények vagyunk, jó, de a magunkéban. Szükségünk van a műhelyre!

Az öreg is visszajött, rám segítette a kabátot.

- Igaza van az asszonynak! Jó lesz még ez a berendezés. Koporsónak!

- Béla! - visított fel elvörösödve a felesége.

- Vén boszorkány! - sziszegte a mester, miközben kinyitotta előttem az ajtót.

(Képes Újság, 1973. december 1.)

Autóspali

Marcсу a haját tupírozza a tükör előtt. Ceruzával alányúl, közben megszúrja a fejbőrét is, de oda se neki.

Gondosan vasalt szoknyája a díványon hever. Marcсу elégedetten nézi. Remekmű - állapítja meg, az egész délelőttömet elvacakoltam vele... Magára veszi, igazgatja, aztán végigsimogatja a derekát. Egyenesen áll, kifeszíti magát, elégedetten nézi, milyen domborúan ugrik előre a blúza a melle fölött. Rúzs ken a szájára, nem sokat, hiszen ő még gyerek...! Ha anyu itthon lenne, megint balhézna a rúzs miatt. De szerencsére anyu elutazott az öreggel, nagy most a szerelem! Marcсу nem rajong anyuért, mert az erénycsösz játék, közben már negyedévvél apa halála után volt valakije. Az öreget - a Lajos bácsit - anyu úgy mutatta be akkor, hogy ő a család régi barátja.

Kopogva szalad le a lépcsőn. Szépen süt a nap, Marcсу hunyorog, míg átrohan a térre.

A fiúk a padnál várják. Borzas Pepi egyre Marcсуék háza felé tekintget. Marcсу észreveszi, mosolyog. Pepi bele van esve. Tegnap mind a hárman fent voltak nála, zálogosdit játszottak. Marcсу kiment Pepivel csillagot számlálni, sokáig csókolóztak és Pepi irtó boldog volt.

- Sziasztok - köszön Marcсу a srácoknak.

Azok örömmel fogadják. Róth Sanyi üdvözlésül megpengeti a gitárt. Marcсу levágódik a padra, a srácok mellé. Úgy ül, keresztbe vetett lábakkal, hogy kivillanjon a combja. Róth Sanyi gitározik, s mindannyian úgy mozgatják a lábaikat, mintha ülve táncolnának. Bordás Feri énekel, Tom Jonest utánozza. Marcсу is velük dúdol, és közben fintorogva gondol arra, hogy anyuék nemsokára hazajönnek Tihanyból. „Mit csináltál, míg elvoltam? Semmit. Nem takarítottál... Nem. Nahát, szégyelld magad! Ilyen nagy lány és ennyit sem lehet elvárni tőle...”

Róth Sanyi egyszer csak feláll.

- Jöttök moziba?

Marcсу a fejét rázza. Bordás Feri föl pattan, tulajdonképpen azt akarták, hogy Pepi egyedül maradjon a lánnyal. Hát jó, legyen. Marcsunak már nyolc. Úgyis olyat fog mondani rögtön, hogy a Pepi vécékefe-haja megvakarja tőle a felhőket.

- Sziasztok - köszönnek Róthék, ők meg vissza: - Sziasztok!

Marcсу a lábát lóbálja, s várja, hogy Pepi megszólaljon. De végül elunja a csendet, nyújtózik.

- Na megyek...

Pepi megijed, szemét a lányra mereszti:

- Este lejössz?

Most robban a bomba - gondolja Marcсу.

- Este randim van.

Szinte hallja is, hogy Pepinek gyorsabban ver a szíve. De már nem bírja tovább. Most már nem húzni akarja a fiút, most már muszáj mesélnie.

- Tegnap a Szép utcában megismerkedtem egy autós palival. Majdnem elütött, képzeld, úgy megijedtem, hogy moccanni sem tudtam. Hazahozott és ma este találkozunk. Irtó klassz, meggyesízű kocsija van...

Pepi dühös, hogy mindezt végig kell hallgatnia. De nem mer szólani, mert akkor Marcsu esetleg elrohan és többé nem áll szóba vele. Annál pedig az is jobb, ha a közelében lehet, hátha egyszer...

Marcsu meg folytatja:

- Klassz hullámos haja van és olyan ruhákban jár, mint egy Csekonics. - Marcsunak fogalma sincs ugyan, milyen ruhákban járhatott egy Csekonics, de ezt anyutól tanulta és jól illett ide.

Derűsen néz Pepire, látja, hogy egészen letört. Most valami vigasztalót kellene mondani, hm, de mit?

- Azért holnap lejövök - mondja, és arcon csókolja a fiút. - Szevasz!

- Cső - köszön vissza Pepi, és ettől a kedves puszitól megvidámodik. Tüstént elhatározza, hogy bármi lesz, ő kitart Marcsu mellett.

Marcsu meg szoknyáját libegtetve indul a Körút felé. Autóspali egy cukrászdában várja, hat óra után. Most hát van ideje, minden üzlet előtt megáll. Egy illatszerbolt kirakatában puha hajkefét lát, erről megint eszébe jut Lajos bácsi, aki órákig képes kefélni maradék ősz haját. Na hiszen, a Lajos bácsi! Ha hazajön, állást is szerez. Mert Marcsu jelenleg nem dolgozik, most fejezte be az ipari tanuló iskolát, végzett varrónő - állás nélkül.

Autóspali már bent ül a cukrászdában, rövidet iszik, de finoman, kortyolgatva - nem hajtja fel egyszerre az egészet, mint a srácok szokták, ha valahol itatra tesznek szert. Még kísérő is van a tálcán. Marcsu roppant izgatott, ilyen komoly fejjel még soha nem randizhatott, igazán különleges este.

- Kezicsókolom - köszön Autóspali, és Marcsu úgy nyújtja csókra a kezét, mint anyu szokta Lajos bácsinak.

Jön a pincér, udvariasan meghajol.

- Cherryt innék - mondja Marcsu nyafogva, és lopva Autóspalira néz, hogy nem találja-e megajtszósnak. De Autóspali mosolyog, kedvesen bólint, helyben hagyja a rendelést.

- Kislány, úgy örülök, hogy eljött - mondja csendesen, és két ujjal megsimogatja Marcsu tenyerét. - Milyen szép ma este!

Marcsu elpirul, örül a bókna, csak nem tud felelni rá. De már nincs is szükség válaszra, mert megjött a pincér az itallal. Amíg Autóspali beszél, Marcsu elszopogatja a likőrt, s akkor a férfi még egy pohárral rendel. Marcsut a második féldeci elzsongatja, kellemes köd ül köré. Autóspali megállás nélkül mesél, főleg a munkájáról, hogy mennyire szereti - autó- és motorszerelő -, és hogy milyen jól keres. Aztán Marcsu szemét dicséri. A lánynak már melege van, egy kicsit pirul, de lehet, hogy csak a hőség okozza. Milyen csinos fiú, gondolja, nincs is több huszonhatnál és már kocsija van! Aztán Autóspali fizet, maga elé engedi Marcsut. Kint Marcsu dühöng, mert a kocsit sehol, Autóspali gyalog jött. Még megbeszélnek, hogy holnap újra találkoznak, aztán Autóspali kézcsókkal búcsúzik.

Amint Marcsu egyedül marad a mellékutcában, táncolni szeretne, s rajongva mondogatja magában: hiszen szeretem, szeretem...

Másnap nem megy le a térre, csak az ablakból les ki, ott áll-e Pepi. Persze, hogy ott áll, állandóan errefelé bámul.

Aztán öltözik. Még csinosabb akar enni, mint tegnap. Autóspali a sarkon várja, most kocsival van. Marcsu beül mellé. Autóspali egy szót sem szól, csak az utat figyeli. Nagyon óvatosan vezet. A Citadellába mennek. Marcsu rövidet iszik, Autóspali meggylét.

- Sosem iszom, ha kocsival vagyok - mentegetőzik, s ettől Marcsi még jobban rajong, mert milyen komoly fiú! A muzsika a fülébe mászik, és Marcsu szeretné, ha soha nem lenne vége ennek az estének. Kissé szédül, lilás színekben látja a környezetet. Boldog, mert Autóspali kétszer is megcsókolta a kezét, s olyan áhítattal nézett rá, hogy Marcsunak elakadt a szívverése: ez a fiú szerelmes belé! A felismerés és az ital gyöngédségre készíti. Óvatosan megcirógatja Autóspali borotvált arcát. Autóspali elmosolyodik, s olyan forrón néz Marcsura, hogy az már sok a jóból. Marcsu fél egy kicsit, hogy egyszer csak vége szakad az álomnak.

Autóspali egy kanyar után megállítja a kocsit, átfogja Marcsu vállát és magához húzza.

- Te gyönyörűség! - és rekedt a hangja. Marcsu riadtan pislog, engedné is magát meg nem is, de az erős kaprok olyan keményen vonják magukhoz, hogy már nincs is akarata. Nem először csókolózik, de ez más, mint a többi, ez valami nagyon új és félelmetesen különös...

Otthon az ágyban sír, telekönnyezi a rózsaszínű párnát, és most örülne, ha nem volna egyedül.

- Szeretem - vallja be Pepinek, amikor legközelebb találkoznak, és nem törődik azzal, hogy Pepi majd felrobban dühében.

- Csak vigyázz - mondja a fiú, s ezen Marcsu megsértődik. Pepi alig idősebb nála, nincs tizenhét, ő csak ne figyelmeztetgesse! Taknyos kölyök, ő meg lényegében felnőtt nő, igazi férfiak is kezét csókolnak neki.

Aznap este Autóspali a városban kocsikáztatja. Marcsu hallgat, figyeli Autóspali vonásait. Csuda helyes fej - gondolja -, és nagyon szerethet. Megsimogatja Autóspali arcát, s közben könny szökik a szemébe. Autóspali lassít, ránéz Marcsura, hálásan néz rá, és egy pillanatra megszorítja a combját, közvetlenül a térd fölé.

Megvacsoráznak a Hűvösvölgyben. Cigány is húzza az asztal mellett.

- Holnap vége az aranyéletnek - mondja szomorúan Marcsu. - Azt hiszem, holnap este jönnek vissza Anyuék.

Autóspali komoran néz rá.

- Ha nem engednek el velem, megszöktetlek.

- Úgysem mered - pironkodik Marcsu, de mosolyog. - Csak a szád jár.

Autóspali viszont komoly marad, szinte megkeményedik az arca.

- Nem akarom befejezni. Találkozni akarok veled, sokszor...

Marcsu a legszívesebben fölgrana és úgy szorítaná magához Autóspalit, hogy megropogjanak a csontjai.

- Találkozunk... Szeretlek - súgja.

Autóspali hálás, a lány kezét csókolgatja.

Úgy mennek a kocsihoz, hogy közben egymás derekát szorítgatják. Marcsu meg fölnéz Autóspali szemébe, mintha hipnotizálva lenne.

Autóspali egy sötét zugban leállítja a motort. Hátradönti a puha ülést és magához húzza Marcsut.

- Csöppség! - mondja nagyon kedvesen és szájon csókolja. Marcsu fintorogna a megszólítás miatt, de... Aztán a fiú a combját simogatja, Marcsu elhúzódná, de nincs hozzá ereje. Már meztelen alul, egy picit fájdalmat érez, felsikolt halkán, szája félig nyitva marad.

Autóspali cigarettázik, röpköd a parázs a sötétben. Marcsu szeretne elszaladni, de valami itt tartja.

- Olyan boldog vagyok - mondja Autóspali, és Marcsu sírva fekszik az ölébe.

Anyu éjjel jön haza. Marcsu az ablakból lesi, hogy hosszú csókkal búcsúzik odakint Lajos bácsitól. Úgy tesz, mintha aludna, aztán kinyitja a szemét. Halkan köszön, és anyu csodálkozik, hogy lánya nem is örül neki.

Napok múlva összevesznek Autóspalival valami apróságon. Marcsu kibőgött szemmel megy haza, anyu faggatja, de ő nem válaszol.

Marcsu ideges, mert már itt volna az ideje, régen meg kellett volna jönnie.. Már öt napot késik, s akkor anyu is megneszel valamit.

- Van neked valakid? - kérdi döbbenten.

- Ühüm - feleli hetykén Marcsu, s közben arra gondol, hogy anyu nem is érdemel rendes választ, mert hazudott. Anyu sírva fakad, hisztizik, erre Marcsu toporzékolva ordítja, hogy amíg ő odavolt, megismerkedett valakivel, na és akkor...?

- Viszonyotok van? - döbben meg anyu.

Marcsu röhögni szeretne, olyan hülyének találja ezt a szót. Neki viszonya...?

- Szégyelld magad, te utolsó! - visít fel anyu és két kézzel belekap lánya hajába. - Ha szegény apád ezt tudná, megfordulna a sírjában!

Marcsu ellöki magától az anyját.

- Téged hamarabb észrevett volna - sziszegi.

Ekkor lép be Lajos bácsi. Két doboz konyakmeggy a kezében, vigyor a száján. Látja, hogy anyu bőg. Riadtan rohan hozzá és a vállára teszi kezét.

- Mi történt, kedves...?

- Mi? A lányom egy utolsó kurva...

Marcsut megüti a szó, de csak egy pillanatra. Aztán felugrik, riszálva elindul az előszoba felé, s vigyorogva mondja:

- Ez van!

Lajos bácsi döbbenten néz utána.

(Magyar Ifjúság, 1969. október 10.)

Nagy barna mackó

Kék, szürke, fekete autók robognak. Fénylik az úttesten a tócsa, tükrözi a kocsik alját. Piros villanyrendőr, mint egy távoltartó kar.

A házak vállamra dőlnek. Nehéz, elviselhetetlen minden. Úgy mozog a világ, mintha hintázna. Előre-hátra, előre-hátra. Meg kell kapaszkodnom a falnál, nehogy elessek.

- Mi az, rosszul van? - Ijedt, mély férfihang kérdi.

Idegessé. Szeretném elzavarni, hogy nem, semmi baj, menjen csak nyugodtan a dolgára, de szólni nem tudok.

- Mi az, rosszul van? - A hang emelkedik, már-már éles, rosszindulatú. Vagy csak megrettent?

Csak a kezemmel intek. Értse, ahogy akarja, Megfogja a vállam. Számban érzem a gyomromat.

- Mi az, rosszul van? - A nővér arca meleg, anyáskodó.

Balra fordítom egy picit a fejem. Mosolyogni próbálok.

- Semmi, nővére...

- Feljajdult...

- Azt hiszem, álmodtam.

Zsóka nővér megsimogatja a fejem és az egyes ágyhoz megy a lázmérővel. Délután jön Laci, addigra össze kell szednem magam.

Már nem haragszom Lacira. Megbékéltem... Nagy, mafla fiú, talán ő a gyerekem. A gyerek-férjem. Ezt még nem mertem mondani sem neki, sem másoknak. Laci megsértődne, mások meg kinevetnének.

Részeg voltam? Olyan lehetett ez, mint a részegség? Részegen mindig kimondja az ember az igazat, azt szokták mondani. De nem gyűlölöm. Hiányzik. Most már szeretném vállára tenni a fejem. Ha érezhetném, hogy süt a teste. Reggel mindig csak úgy tudok aludni, ha a vállán van a fejem. Ez az apró érintés talán jobban összekapcsol vele, mint az ölelés. Ilyenkor egy áramkörre vagyunk kapcsolva, melegít a két szál és valami hallatlan nyugalmat ad. Laci átkarolja a nyakam, így alszunk, és ilyenkor talán nem is volna szabad fölébredni.

Most már mindenem túl vagyok. Az az álom! Mintha az álmot álmodtam volna. Távoli, űrnyi folyosó, s a végében homályosan Laci. De nem ő, hanem valami áttetsző mása. Olyan, mintha a levegő sűrűsödött volna Laci-formájúvá.

Akkor hazasiettem. Laci tanult. Lehajoltam, megcsókoltam a homlokát.

- Mi van? - kérdezte, ahogy szokta. Gépiesen is, őszintén is.

- Most már biztos. - Igyekeztem közönyösnek látszani. - Rosszul lettem az utcán. Hánytam.

Tétován rám nézett. Én is bizonytalan voltam, bár nem mutattam, legalábbis nem akartam mutatni. A szemében örömet és rémületet láttam, a kettő piros foltta keveredett az arcán.

- Megtartjuk? - kérdezte.

Átkaroltam, sima arcára hajoltam.

- Ugye, meg? Meg kell tartani!

Tervezgettünk. Ha a két heverőt kicserélnénk egy fiókos rekamiéra, talán elérne a gyerekágy is...

- De fiú legyen...! - mondta Laci.

Nevettem.

- Persze, hogy fiú lesz. Egy édes kisfiú lesz. Fiút szülsz neked, jó?

- Nagyon jó! Akkor majd én nevelem. Irtó vagány lesz... Én zavarom el focizni, verekedni... - Láttam, furcsán csillog a szeme. - Tudod mit? Amint nagyobb lesz, minden reggel együtt fogunk tornázni... - Elfordult, szégyellte az örömét.

- Hát igen, most már egészen bizonyos - mondta az orvos. A műszerek között babrált, a fehér oldalú üvegszekrényben. Élesen csattant egy fém az üveglapon. - Remélem, most megtartja...

- Szeretném, doktor úr...

Egyszerre megváltozott. Fölnézett, mosolygott. Most először nézett igazán a szemembe, mióta ismerem. Apáskodó volt a tekintete.

- Gratulálok - mondta.

Úgy vittem haza a terheskönyvet, boldog örömmel, hogy rám bámultak az utcán. - Olyan lesz, mint Laci... Olyan lesz, mint Laci! - mondogattam magamban, de kiabálni szerettem volna. Elővettem a füzetkét, megbámultam, százszor is. Már belebetegedtem a vágyba, annyira akartam! A második után elhatároztam, hogy nem várok tovább, legközelebb megszülöm.

Aztán másfél évig semmi. Egyszer elpanaszoltam Lacinak:

- Te, én úgy félek, hogy meddő lettem.

Nevetett.

- Bolond vagy! - De láttam, egy kicsit ő is megijedt.

- Na, fiatalasszony, hogy érzi magát? - Sovány, hosszú ember az orvos. Ő csinálta. Lehajol az ágyam előtt, az arcomat vizsgálja.

- Köszönöm, doktor úr!

Körülnéz, szeme megakad az éjjeliszekrényen.

- Nagy, barna mackó. A magáé?

- Igen, doktor úr...

Megfogja a maci fejét, fölemeli. A hátát cirógatja.

- Finom - nevet. - Hogy hívják?

- Maci-Laci, doktor úr! - És már én is nevetek. Kedves, hogy észrevette.

- No, jól van!

Átlép a hármashoz, a mackót visszarakja a helyére.

Egy este gyereküzlet előtt mentem el. Megálltam, bámultam a kirakatot. Égtem a vágytól, hogy vegyek valamit. Sok pénz volt nálam, aznap kaptam fizetést. Bementem, sokáig válogattam, végül fölemeltem egy halványkék nejlonpólyát.

- Nézd, mit vettem! - mutattam otthon Lacinak. - A kisfiad első darabja. Szép?

Laci kezébe vette a pólyát, üres arccal nézte.

- Szép. - És letette az asztalra. Haragudtam rá, azt reméltem, jobban fog örülni.

Pál doktor minden alkalommal megnézi a nagy barna mackómat. Másodszor úgy jött be nagy vidáman, hogy megkérdezte, hogy van Maci-Laci anyukája. Ránéztem, a többiek vigyorogtak. Megpróbáltam följebb ülni az ágyban, és elbógtam magam. A doktor nem értette, mi bajom van.

- A kettes készüljön! - kiáltott Zsóka nővér. Vagyis én jövök. Mosdás, rendbe szedem magam, gyerünk a műtőbe. Félttem most is, mint mindig. Azt mondják, az ember erős, idővel mindenhez hozzászokik. De a természetellenes dolgokhoz soha. Megfogtam a macit, magammal akartam vinni.

- Kabalának - magyaráztam. - Ha simogathatom, kevésbé félek.

- Ne nevetesse ki magát a doktor úr előtt! - mosolygott a nővér.

Mérgesen visszacsaptam Maci-Lacit az éjjeliszekrényre.

- Mehetünk - mondtam, és hirtelen olyan dühös lettem a férjemre, hogy imádkoztam: ne jöjjön be látogatóba. Később, azt mondják, kiabáltam is.

Az emeletről lehallatszik a gyereksírás. A hármas meg a négyes mindig fölkel és az emeletre sétál. Amikor lejönnek, mesélnek. Van ott egy kisfiú, hosszú, fekete hajjal született... Egészen rózsaszínű a bőre. Ilyenkor elfordulok, olvasni próbálok. Nem megy. Maci-Laci az ölemben fekszik, görcsösen markolászom a lábát, és nagyon utálok a két szobatársamat. Különösen a hármast. Nyafogós hangja van, ócska szajha, már kilencedszer van itt, pedig nincs huszonnégy éves. Reggel azzal hencegett, hogy ez az utolsó félvér lett volna, mert egy szudáni palitól van, akivel a Nagyszállóban ismerkedett össze. És, hogy a pasas el akarta vinni magával, de ő nem akart menni.

Délután jön Laci. Most már örülök neki. Biztosan igaza volt, és én mégis haragudtam rá.

Egy este, mit sem sejtve, majdnem vidáman mentem haza. Laci sápadt volt, fátyolos hangon köszönt.

- Mi baj? - kérdeztem.

Csak rázta a fejét.

- Vacsorázz, aztán majd elmondom!

Leültem, de egy falatot sem tudtam enni.

- Összekaptatok? - Fejemmel intettem a belső szoba felé.

- Nem - mondta Laci. - Csak... Jövő héten lesz az esküvő.

Erre nem számítottunk Rózsi néni azzal adta ki nekünk a szobát, hogy az unokájáé lesz, ha majd férjhez megy. De nem gondoltam, hogy ilyen hamar. Még nincs tizenkilenc éves!

- És? - néztem Lacira, de ő elfordult. - És most?

- Nem tudom - mondta. - Holnap bemegyünk a Tanácshoz.

A barna mackó a párnámon pihen. Olyan szomorú szeme van, mintha értene.

- Sajnálom - mondta az osztályvezető. - Van, aki pincében lakik.

Azt sem mondták, hogy ülünk le. Félszegen toporogtunk az íróasztala előtt.

- A feleségem gyereket vár - mondta Laci csöndesen, kétségbeesetten.

Az osztályvezető a ceruzáját forgatta.

- Elhiszem - mondta -, bár még nem látni. - Mosolygott. - De higgyék el, laknak három gyerekkel is albérletben.

- Igen, de nekünk el kell jönnünk - mondtam -, és nem költözhettek a híd alá.

- Nem teszik ki magukat, nyugodjanak meg - mondta az osztályvezető. - Nálunk senkit nem lakoltatnak ki.

- Ez bennünket nem vigasztal! - csattant föl Laci.

Az osztályvezető felvonja a vállát. Most már két kézzel forgatta a ceruzát.

- Sajnálom, higgyék el, őszintén sajnálom.

- Papagáj! - mondtam odakint. Szipogtam. Laci átkarolta a vállam, nem is próbált vigasztalni.

Otthon:

- Most mi lesz?

- El kell vetetni.

- Nem, azt nem engedem! Elég volt... Meg akarom szülni!

Laci mellém ült, a kezemet simogatta:

- Nyugodj meg, hallod?! Értsd meg, én nem tehetek róla! De nekünk sincs biztosítva a szobánk, hogy akarsz most szülni?

- Meg akarom tartani - makacskodtam.

- Nem, nem lehet.

Arcom a takaróba temettem, napokig nem bírtam Lacira nézni.

Pál doktor most tűnt el az ajtóban. A barna mackót simogatom, s valahonnan távolról verssor repül az emlékezetembe: „... de bánt a fiam élete, ki vágyaimból már kilépett.” Alig bírom lenyelni gyülekező könnyeimet.

A bizottság hosszú asztal mögött ült. Egy nő beszélt.

- Fel kell hívnom a figyelmét a veszélyekre - és darálta, mint egy gép. - Ezt töltse ki és jöjjön vissza, ha meggondolta.

- Meggondoltam - mondtam. - A lakáskörülményeink...

Szerettem volna elmesélni, de nem engedte.

- Igeeen - mondta és legyintett. - Nagy probléma. De mi ötven voltunk testvérek és csak egy szobánk volt...

- Az régen volt! - vágtam közbe. - Én egészséges gyereket akarok.

Megmerevedett.

- Menjen, gondolkozzék a dolgon - mondta majdnem zárt szájjal. - Jöjjön vissza szerdán!

Szerdán jelentkeztem. Már nem próbáltak lebeszélni. Azonnal engedélyezték.

Laci félszegen áll az ajtóban. Intek, belép. Buta kisfiú, fehér virágot markol, nem illik a kezébe.

Meg kell örülni: lilium!

Lehajol, megcsókol. Elveszem a virágot, nevetek.

- Hát ez hogy jutott eszedbe?

Vérvörös az arca, zavarban van.

- Micsoda?

- Buta, tudod, milyen virág ez?

- Nem tudom, de szép... Ez volt!

Muszáj nevetni, pedig most megsértem.

- Liliom, te buta! - S hogy ne haragudjon nagyon, megsimogatom a fejét. - Segíts nekem! Fel akarok kelni.

Esetlenül támogatja a derekam. Piros, azt hiszi, mindenki őt figyeli. Ölbe veszem a mackót, kísétálunk a folyosóra.

- Mikor jöhetsz haza? - Csak azért kérdi, mert nem tud mit mondani.

- Talán már holnap.

Fönt hangosan sírnak a csecsemők.

- Szeretnék fölmenni! - mondom hirtelen.

- Nem kell...

- Akarom!

Nem mer ellenkezni. Rémulten kísér.

Széles kocsin tolják az újszülötteket. Vörös az arcuk az ordítástól.

Megmerevedek, Laci karjába kapaszkodom.

- Menjünk vissza! Kibírhatatlan ez a ricsaj - sziszegem.

A lépcsőn megállok. Már ráz a zokogás.

- Ne sírj, hallod, Vera?! - Kedveskedve az arcomhoz szorítja Maci-Lacit.

Felordítok, már nem tudok magamról. Körmeimet a mackó pofájába akasztom.

- Nem kell! - és lecsapom a földre. - Nem kell! Hagyjatok nekem békét...! Hagyjatok!

Laci nem mer szólni, riadtan fogja a vállam. A mackó a hátán fekszik, hasadt pofájából kilóg a kóc...

(Magyar Ifjúság, 197.)

Erős, mint az emberek

A metsző, hideg szél nem zavarta őket. Az asszony fázott ugyan, de nem vallotta be. Ő erőszakolta ezt a kirándulást, nyugtalan természete a rossz időben is kihajszolta a szállodai szobából, izgalmai belülről fűtötték.

A hajó mélyéről, a motorházból fölfelé áradt a meleg, a padka alatt húzódó vastag cső a derekukat melegítette.

A csatorna kék is volt, szürke is; és furcsán csillogott, mint valami apró szilánkokra zúzott tükör.

Csetőék előző nap láttak először a tengert. Készültek rá, hónapokkal előre. Mikor Béla - még télen - azzal állított haza, hogy májusban a Balti-tengerhez utaznak, felesége nem is vette komolyan. Bélának szokása volt, hogy a pillanat szülte ötleteket valóságnak álmodja. Gyakran előfordult, hogy fantáziával gyúrt álmaiból semmi sem lett.

És most mégis... Erzsi - amikor már biztossá vált az út - régi képeslapokat kezdett forgatni, esti olvasmányaiiban is a tengert kereste. Kéknek képzelte, mélykéknek, ahogy színes olasz filmekben látta, vagy haragoszöldnek, ha kétméteres hullámok csapkodnak dübörögve a part menti kövekre.

- Lágább, mint a Balaton. Simogatóbb!

Béla akkor nevetett.

- Talán a déli tengerek. Az északi más. Nem lágy, hanem vad és erős. Mint egy sziklákat görgető óriás. Robusztus és félelmetes.

Mindenképpen csalódniuk kellett. A fürdőruhákat ki sem szedtek a bőröndből, mert Spotban hideg volt és fűjt a szél. Amikor lementek a partra, úgy látták, a szürke ég egybeolvad a piszkos színű vízzel. Nagy volt a tenger és unalmas. Felhajtott gallérral, dideregve járkáltak a parton, és - bár egyikük sem merte kimondani - a legszívesebben visszamentek volna a szállóba, de arra gondoltak szorongva, hogy talán soha többé nem találkozhatnak már a tengerrel.

- Szedjünk kagylókat - mondta fanyalogva az asszony. - Ez az út amúgy is csak otthon lesz már szép. Amikor dicsekedhetünk tengeri élményeinkkel.

Erzsike zöld hálójában most is ott volt a kis üveg a tengervízzel, alján iszappal és sok színes kagylóhéjjal. A szél szinte kettévágta a kis motorost, s ők azon csodálkoztak, hogy a gdanskiak nyitott ingben sem fáznak. Ez már más világ volt, itt nem láttak a nyári szezonra készülődő strandot, a kabinokat festő munkásokat, Hatalmas daruk emeltek a rakományokat szürke hajókra: a kikötői csatorna végén veszteglő kereskedelmi mamuthajó eltakarta előlük a tengert.

- Szép? - kérdezte Béla.

- Érdekes. - Az asszony a partot nézte, ahol overállos emberek siettek hatalmas csomagokkal egy kisebb motoros felé.

A zömök, matróruhas férfi, akitől a hajójegyet vettek, megállt a közelükben és kíváncsian az arcukba nézett:

- Magyarok? - szólalt meg furcsán törve az idegen szót.

Béla csodálkozva pillantott rá, meglepte, hogy a gdanski révész magyarul beszél.

- Igen! - mondta nyújtottan. - Budapestről...

- Á, Budapest! - csillant fel a matróz szeme. - Én tanultam magyarul. Egy budapesti lánytól. Editnek hívták. Hónapokig velem élt Varsóban. Ha érdeklí, elmesélhetem.

- Hogyne - mondta udvariasan Béla, és cigarettával kínálta a matrózt.

- Fecske? - böngészte a felírást a férfi, és tömzsi ujjaival megpuhította a cigarettát.

- Ha jártak már Varsóban, bizonyára tudják, merre van a Swietokrzyska utca. A Nowy Swiattól fut föl szélesen a Palotáig. Varsó legfényesebb pontjait köti össze. Gyönyörű út: modern házak, tengernyi gépkocsi. Hát itt laktam én Edittel...

Edit egyike volt azon keveseknek, akiknek sikerült megszökniük a gázkamra elől.

Egy hosszú szerelvényt feltartoztattak a partizánok, de a németek sokan voltak, s csak az utolsó vagonot sikerült felbontani. A szerencsétlen, összeroppant emberek nem mertek elmenekülni, csak ketten szöktek meg: Edit és egy fiú, alig idősebb nála, talán tizenkilenc éves. A nácik üzőbe vettek a fiatalokat, a fiút elfogták és a helyszínen kivégezték. Edit közvetlen közelből nézte végig társa halálát, s már-már azon volt, hogy föladjá magát, de újra az ember-telen utazásra gondolt, és bevetette magát az erdőbe. A bátyámék találtak rá, akik az egyik közeli faluban laktak. Marek hozta fel hozzám Varsóba. Attól félt, hogy a környéket átfésülik a németek, s ha megtalálják a szökevényt, minden közeli falut fölperzselnek.

Az én eredeti lakásom akkor már csak törmelék volt, a Swietokrzyskán, a romok között találtam egy félig épen maradt szobát. Itt alkalmas helyet fedeztem fel a zsákmányolt fegyvereknek is.

Részt vettem az ellenállásban, az volt a feladatom, hogy a fegyvereket valamilyen úton-módon juttassam el Mokotowba. Hát itt talált rám Marek. Ahogy az ajtót kinyitotta (egyébként is csak félig lehetett becsukni), füstcsíkként zuhant be a por. Percekbe tellett, míg észrevettem, hogy egy nagyon sovány, beesett arcú lány áll mögötte. Fekete gyapjúkendő volt a vállán, afféle parasztkendő, csak a szemüregek melyéről elővillámló becsületes, barna szem árulta el, hogy fiatal. - Ez ki? - kérdeztem. - Neked hoztam - mondta Marek, és előadta, hogyan talált a lányra. - Pont Varsóba kellett hoznod, ahol senki nem tudja, mikor pusztul el? Te nem tudod, mi folyik itt? - Marek nyugodt maradt: - Tudom - mondta -, de egy nagyvárosban könnyebb elrejtőzni.

Nem vitatkoztam tovább, éreztem, hogy reménytelen. - Hagyd itt - legyintettem, és már azon tűnődtem, mihez is kezdek majd ezzel a lánnyal, amikor gyakran magammal sem tudok mit kezdeni. Félttem, hogy felfedezi a fegyvereket, a szállítást. Nem tartottam attól, hogy ellenem lesz, hiszen legalább annyira gyűlölte a nácikat, mint én, hanem attól félttem: az esetleges elfogatás utáni kínzásokat nem fogja kibírni.

Egész nap várta, mikor jövök haza; addigra főzött valamit a romtéglákból rakott kezdetleges tűzhelyen. Lengyelül tanígtattam esténként, jó nyelvérzéke volt, hamar felfogott mindent. Ő meg hálából magyarul tanított. Először csak köszönni: jó napot kívánok, jó estét kívánok, viszontlátásra! Később már bonyolultabb dolgokra is.

Negyvennégy szeptemberében egy akcióban - német katonai garázst támadtunk meg - átlőtték a karom. Edit meg akkor sem tudta, hova tűnök oly gyakran éjszakánként, de már sejtette. Gyöngéden, anyáskodva ápolt, hamar felgyógyultam. El akartam menni, hogy felkutassam társaimat, de Edit nem engedett. - Maradj nyugodtan - simogatta meg a homlokomat -, még pihened kell. - Kint mindenütt dúltak a harcok, én meg tehetetlenül feküdtem Edit mellett.

Fölém hajolt és én megcsókoltam. Tele volt a szeme könnyel.

Már nem bírtam tovább. Másnap éjjel fölkeltem. Ki kellett jutnom Mokotowba, mert a sebesülésem óta senki nem jelentkezett, s én meg akartam találni az összeköttetést. Edit nem mert egyedül maradni. Sírt, azt mondta, rossz előérzete van; könyörgött, hogy vigyem magammal. De hát ezt nem tehettem.

Az utcákon dúltak a harcok, géppisztolyos járőrök szedték össze a varsóiakat.

Október másodika volt, a felkelés utolsó, legszomorúbb napja. Égtek a házak, golyószórókkal jártak a nácik, az emeletekről kétségbeesett emberek ugrottak ki, hogy ne a lángok, hanem a föld áldozatai legyenek.

Arcra buktak a házak, a lángok és a szél zenebonája úgy csendült össze, mintha maga a város sírna fájdalmában. Nem találtam meg Marzeczký elvtársat, nem is lehetett volna senkit megtalálni abban az eszeveszett, halálos tombolásban. Sötét volt, mire a német járőrök elől bujkálva, láztól remegve visszajutottam a Centrumba. A Świetokrzyskánál, a lángok mellett megláttam Editet két rohamsisakos német között... A megtalált fegyvereket már hordták a páncélautóra.

Első, félőrült pillanatomban középük akartam rohanni, hogy pusztá kézzel öljem meg őket, aztán rádöbbsentem, hogy ez egyenlő lenne az öngyilkossággal, és Editen sem tudnék segíteni vele.

Görcsösen kapaszkodtam az óvó, félig dőlt kőfalba. - Majd eljössz velem Budapestre - jutott eszembe, amit Edit mondott előző este -, és meglátod, nagyszerű lesz velem.

És tehetetlenül sírtam, míg a lányt a nácik beültették a páncélautóba.

Az elvtársakkal minden összeköttetésem megszakadt, Varsóban az elfogatás várt volna rám, menekülnöm kellett. Északra szöktem, ott ért a felszabadulás. Akkor meg fölmentem Varsóba, de mikor megláttam az összetaposott varost, visszafordultam. Gdansk is romokban volt, amikor idekerültem, de a tengert nem lehetett szétbombázni, a tenger erős volt, hatalmas és megtörhetetlen. Hajóra kerültem, bejártam az egész Balti-tengert, s közben minden szabad időmben magyarul tanultam, hogy Editre emlékezzek. Csak tavaly nyugdíjaztak, azóta dolgozom itt, ezen a bárkán.

- És Edit? - kérdezte reménykedve Erzsike. - Vajon mi történhetett vele?

A matróz cigarettára gyújtott, reszelős volt a hangja.

- Kivégezték. Mindenkit kivégeztek.

- Talán mégsem - mondta Béla. - Talán szerencséje volt...

- Szerencse? - nevetett keserűen a férfi. - Tudja, mi volt akkor a szerencse? A gyors halál.

A komp szelíden suhan a part felé, ahol a nagy kereskedelmi hajó állt.

- Látták már a nyílt tengert? - kérdezte a matróz.

- Tegnap láttuk Sopotnál. - Béla búcsúzóul egy csomag Fecskét nyomott a matróz kezébe. - Emlékezz! - mondta zavartan.

Erzsike egy tábla csokoládét halászott elő táskájából:

- És ezt vigye el a feleségének!

- Nem nősültem meg. - A matróz nem nyúlt a csokoládéhoz. - Október elsején Edit az enyém lett. Másnap este elvitték. Nem nősültem meg.

Mikor kiszálltak, a férfi utánuk intett:

- Jövőre elmegyek Budapestre. Talán majd találkozunk!

Egyedül maradtak. A csatorna vizében megjelent a tenger.

- Igazad volt - mondta az asszony. - Ebben a tengerben az a szép, hogy robusztus. Erős, mint az emberek.

(Népszava 1965. október 3.)

És mégis Varsó

Azon csodálkozott, hogy itt egyáltalán süthet még a nap, hogy kizöldülhetnek a fák.

Májusi nyugalom... Akár otthon, a Szigeten, vagy a hegyekben. A levegőtől megittasult, bágyadt sétálók, önfeledten futkározó gyerekek. Egy vak ember madarat etet a tenyerén, bátran hajbókol a csíz az apró szemecskék felé. Mint egy mesefilm csodálatos apója, szálfatartással áll a vak. Nyugodt és fenséges, mint aki mindent tud már a világról.

Csillag Gábor soha nem volt érzelgős, de amikor mindezek után a bokrok előtti padon megállt egy bozontos kis mókus, és szinte felé bámulva összedörzsölte ügyetlen mancsait, majdnem elbőgte magát.

Soha ilyen plasztikusan nem jutott még eszébe a háború, mint itt, a második-harmadik varsói napon.

Akkor reggel vidáman helyezkedtek el a buszban - tizenkét magyar, aki elindult felfedezni egy hallomásból ismert világot. Hangosak és jókedvűek voltak. Idegenben mindig könnyebben viselkedik az ember, otthon felejtí előítéleteit, lehullik róla a köteles honi máz. Nevetgéltek, kikiabáltak a járókelőkre.

Volt velük egy német is. Negyvenöt-ötven körüli, őszülő halántékú férfi.

Gábor nem tudta, hogyan keveredett közéjük. Egyedül volt, nem talált ismerőst, és ők meghívták: tartson velük. Vagy meg sem hívták, csak jött? Ez lényegében mindegy volt. A német csöndes volt, nem szólt senkihez, pedig jó néhányan beszéltek a csoportban németül.

Kalauzuk - kedves lengyel asszony - indulás előtt körbeadott egy könyvet.

„És mégis Varsó”. Képek, képek. Térdre roskadt házsorok, romos városrészek. Nácik lángszóróval gyűjtik a házakat. Egy anya ugrik ki gyerekével az égő ház emeleti ablakából. Aztán a gettó: sovány, csupacsont emberkék, állati félelem az üreges szemek mélyén.

- Ezt feltétlenül mutassák meg a német úrnak! - a kísérő szenvtelen hangon mondta ezt, de mindannyian megéreztek benne a nyomatékot.

A németet nézték. Kifejezéstelen volt az arca. Lapozgatta a könyvet és nem szólt.

Gábor kajánul mosolygott magában. A lengyelek semmit nem bocsátanak meg a németeknek. Soha. Ezt már otthon is hallotta, de most bebizonyosodott, hogy így igaz.

Elindultak, végig a városon. Tágra nyílt szemekkel, kíváncsian. Felnéztek a házak homlokzatára - otthon a legszebb épületeket sem vették észre soha.

De hát az otthon most amúgy is távoli volt, csak egy-egy villanásra bújít elő az emlékezet gomolygó ködéből, hogy ”remélem, semmi baj nincs odahaza”.

Itt minden téglá a háborút idézte.

- Nézzenek jobbra, ott van a ház falán egy emléktábla. Nyilvános vesztőhely volt. Kisgyerekeket, ártatlan asszonyokat végeztek ki az utcán a fasiszták. - Az asszony hangja éles volt, mint a penge. - Ezt fordítsák le a német úrnak! Több mint kétszázhetven nyilvános vesztőhely volt Varsóban.

Bognár Laci volt a tolmács. Mindent fordított, amire a nő megkérte. Közben a német arcát figyelték mindannyian, kifejezéstelen arcát, amin nem ült sem részvét, sem düh, sem szorongás, legfeljebb mérhetetlen közöny és unalom.

- Nincsenek ennek érzései, se jók, sem rosszak - mondta dühösen az egyik asszony. - Mintha a falnak beszélnének...

Gábornak eszébe jutott, hogy néhány hete valahol arról vitatkoztak, milyen sapkát hordtak a nyilasok és volt-e egyenruhájuk. Gábor azt mondta, volt, de már nem tudta megmondani, milyen.

Széles, modern sugárúton robogtak végig. A házak talpa magasabban állt a járdánál. A háború kiabált az új házakról itt is. Romokon épültek.

- Aki itt lakik, nem tudhatja, kinek a teteme van alatta. - Éva bőgni kezdett Gábor mellett. Részeg volt, mint tegnap is.

Itt és így ismerte meg. Varsóban és részegen. A vonaton látta először, de nem tudta, hogy együvé tartoznak. Este a bárban melegedett össze a társaság.

Otthon alig egy-kettőt ismert közülük. Éva már akkor is részeg volt, mindenkivel pertut ivott, aztán kérte Gábert, menjen vele a pulthoz. Vodkát ittak, mosolyogva koccintottak, s a férfi akkor, látta, hogy Éva könnyezik.

- Mi baj? - nézett rá ijedten,

- Hullaszagot érzek - mondta Éva -, itt is és az egész városban.

Gábor elhúzta a száját.

- Részeg vagy.

- Tudom - bólintott Éva. - Ezt a várost józanon nem lehet kibírni.

- Tudod te, mi az, hogy „Appell!”?

Gábor a fejét rázta.

- Sorakozó. Meztelenül a németek előtt. A szüleim Auschwitzban maradtak, érted? Engem kiváltott egy jó módú rokon, egy aranyláncot meg egy gyűrűt adott értem... Ennyit érek én, látod, egy aranyláncot meg egy pecsétgyűrűt. Hát inni kell, nem érzed?

Gábor zavarban volt. Haragudott a lányra, mert tönkreteszi a hangulatot, és közben iszonyúan sajnálta is.

- Igyál! - mi mást is mondhatott volna. Újabb vodkát rendelt.

Éva egyszerre hajtotta fel és kezét Gábor vállára tette. Nagy, barna szeme volt, most az italtól eltompult a fénye.

- Menjünk el Auschwitzba, jó!? Kérlek, menjünk el Auschwitzba, ott van az anyám és az apám, menjünk el...

- Bolond vagy és részeg - Gábor elhúzódott és leugrott a bárszékről.

Azt rögtön látta, hogy a lány most a vezetőnőnek szurkol. Körülnézett, hátha sikerül a többiek arcáról is véleményt olvasni. Úgy látta, mind az asszony mellett vannak ebben az egyoldalú párbajban.

És akkor valahogy megsajnálta a németet. Ki tudja, mi volt ő a háborúban? Hogy miről és mennyit tehet? Nem igaz, hogy egy élő fa minden ága korhadt legyen. Gábor ebben a pillanatban sajnálta, hogy nem tud németül.

Hirtelen kíváncsi lett, mi lehet e faarc mögött. Szerette volna megkérdezni a némettől, mit csinált a háborúban, merre járt, hogyan gondolkozott.

S közben haragudott is önmagára. Miért van, hogy egyszerre tudja sajnálni Évát meg a németet? Hogyan érezhet együtt egyazon pillanatban a tűzzel és a vízzel? Hogyan érezheti a kísérőnő igazát, s ugyanakkor miért szeretne védekezni, segíteni a németnek? Hiszen az asszonynak nemcsak joga van így beszélni, kell is!

- Varsóban nincs olyan család, amelyikben nem pusztított volna a háború. Az öcsém vízért ment a szomszéd házba. A németek elfogták és a fal mellett lőtték agyon.

De nem minden német! Nem az a német, aki velünk utazik az autóbuszon és görcsösen szorítja kezében a fényképezőgépet. Csak most vette észre Gábor, hogy az arca helyett a keze beszélt.

- Hétmillió embert öltek meg Lengyelországban. Hétszáz ezret Varsóban.

Gábornak anyai ágon három nagybátyja halt meg. Egyet a nyilasok lőtték tarkón a Dunaparton, egyet Dachauban, egyet Mauthausenben végeztek ki.

Micsoda leltár! Tulajdonképpen meg kellene szorítania ennek az asszonynak a kezét, hogy vele érez.

A Gettó- emlékműnél leszálltak a buszról.

- Biztosan hallottak már a gettófelkelésről - magyarázta a lengyel asszony. - A végső elkeseredés robbantotta ki. Két kiló kenyér volt a zsidók havi fejadagja a gettóban. Fegyver nélkül, legyengülten szálltak szembe a németekkel. Reménytelen küzdelem volt. Auschwitz várt rájuk, a gázkamrák... Ezt feltétlenül fordítsák le a német úrnak, ezt hallania kell.

- Hiszen igaza van - nézett Gábor az arcára -, ezt meg kell mondani, ezt nem szabad elfelejteni.

Aztán eszébe jutott valami. Hatéves volt. Ki kellett állniuk az ajtóhoz. Anyja a kezét fogta. Nagyanyja - húsz éve szélütött volt - a tolókocsiban ült, reszketett a feje. Az udvaron sorba állították a zsidókat. Az Árpád-sávossal elvette anyjától a svéd menlevelet és összetépte. „Hamis - recseget -, álljanak a többi közé!” Egy fiatal német katona volt ott a három nyilassal. Először Gábort nézte, de olyan áthatóan, hogy a fiú sírva fakadt, Aztán megfogta a tolókocsi szélét.

- Jöjjenek!

Anyja értett valamit németül. Nem tudta, mit akar a katona, de engedelmeskedett. Követték, be a konyhába.

- Zárják be az ajtót - mondta a német.

Anyja engedelmesen forgatta meg a kulcsot. A függönyön át lesték, hogyan viszik csoportosan a zsidókat a Tattersall felé. A német az ajtó előtt állt, s amikor a csoport elvonult, behajolt a törött kis ablakon.

- Legyenek csöndben... Már nem tart sokáig.

Ez a német is lehetett. De lehetett az is, aki a varsói sintérakciókban lelkes szadizmussal szedte össze a gyerekeket, öregeket. Ki tud itt igazságot tenni? És ki tud megmenekülni az általánosításoktól?

Körútjuk a harminchárom emeletes palota előtt befejeződött. Ott még leültek egy padra, hogy kifűjják magukat. Gábor körülnézett, a német nem volt sehol. - El sem köszönt - mondta a lengyel kísérőnő. - Ezt persze gondolhattam volna.

Csillag Gábor arra gondolt, hogy talán ő sem búcsúzott volna el a német helyében.

A társaságban vita indult a németről. Egyedül Gábor igyekszik védeni.

- Úgy csináltok, mintha ő tehetne az egész háborúról!

- Nem erről van szó - legyintett Bognár Laci. - Nem tudhatjuk, ki és mi volt a háborúban. Éppen benne volt abban a korban, amikor köze lehetett a dolgokhoz. Ha az eszemre hallgatok, én sem vagyok ellene, de ebben az esetben csak a szívemre tudok hallgatni.

- Úgy van - mondta Éva. A büfétől jött. Megint ivott. - Ki tudja, kinek a csontjai fölött állok ebben a pillanatban is? Ez a város egyszer már teljesen meghalt. Hát lehet ezt józanul bírni?

Gábor sokáig hallgatott. Tenyerébe fektette fejét.

- Ide figyeljete! - mondta hirtelen. - Holnap filmet vetítenek a múzeumban. Milyen ember a német, ha ezek után eljön oda?

- Nem jön el - mondta Éva.

- És ha mégis?

Kis töprengés után mondták:

- Akkor bizonyára rendes...

Gábor izgult, hogy eljöjjön. Éjjel azt álmodta, hogy légiriadó van. Sokszor álmodta ezt. Valami keskeny, sötét lépcsősoron vonulnak a pince felé.

Bomba talál a lépcsőházba, mindenki eltűnik mellőle. Egyetlen szál megmaradt gerendán áll, igyekszik megkapaszkodni, de elveszti az egyensúlyát és lassan zuhanni kezd valami végtelen mélység felé.

A vetítést néhány mondatos bevezetővel kezdték.

- Ez a film, amit most látni fognak, Varsóról szól. Megfigyelhetik majd, hogy a város nem is gondolt a háborúra...

- Szórakozni jöttem - gondolta Gábor -, és csak a háborúra gondolok.

- A második részben eredeti dokumentumok alapján látják majd, hogyan pusztították el Varsót a németek. Láthatják a filmen annak az eredeti parancsnak a kópiáját is, amely szerint a várost teljesen meg kellett volna semmisíteni. A harmadik rész az újjáépítést mutatja, azt, hogy városunk nem halt meg. És mégis Varsó... a tömegsírok, romok fölött is.

Hideg volt a teremben, Gábor összehúzta magán a kabátot. Az ajtót leste.

Elaludtak a lámpák, felberregett a vetítőgép tárcsája és megjelent a felirat.

Ekkor jött be a német. Óvatosan leült az első sor szélére. Közömbös arccal figyelte a vetítést, akár az előző nap a várost. De most már Gábor tudta, hogy a németnek szüksége van erre a látszatközünyre; csak így tudja elviselni ezt a néhány napot.

Kint a fényben örömmel mondta a többieknek.

- Látjátok, eljött!

Néhányan bólintottak. Éva belekarolt Gáborba, lassan baktattak a közeli étterem felé. A Stare Miasto szép volt, mint egy antik ékszerdoboz.

- Már nem kívánczom Auschwitzba - mondta Éva.

- Én igen - nézett rá Gábor.

- Nem lehet azt kibírni.

- Azt is ki akarom bírni. Ha ott sem zúzom össze a fejem a falban, akkor ember vagyok.

A társaság színlelt vidámsággal bandukolt előttük. A német egy derűsen karcsú házat fényképezett.

- Egyedül megyek oda - mondta Gábor. - Úgy nehezebb lesz.

(Tiszatáj, 1965 április)

Szélcsend

A vízhordó

- Emlékszem magára - mondja a kocsmáros. - Minden délután ott ült a sarokban, a rex-asztalnál, ugye? Egy alacsony fiatalemberrel.

Bólintok. Valóban így volt. Néhány napot töltöttünk barátommal a sz... i önkéntes ifjúsági építőtáborban. Meg szeretnénk volna ismerni a tábor életét. Délutánonként a vendéglő volt az egyetlen árnyat adó menedék a szörnyű kánikulában. Mert a rexasztal mellett tárolták hatalmas ládában a jeget.

Alig van három-négy üzlet a faluban. A vendéglőben árulják a kenyeret is, meg az újságot is. A vezető pesti ember, nyolc éve költözött ide, falusi lányt vett feleségül.

- Kész a csatorna?

- Teljesen, elvtársam. Jó munkát végeztek azok a gyerekek.

- Igen, azt magam is láttam.

- Emlékszem, hogy kínlódtak. Agyagos, kemény volt a föld, mint a régi macskakövek. Két méter után mindenütt feltört a talajvíz. - Csak tudnám, mi hajtotta őket - töpreng a vendéglős.

- Teljesen ingyen dolgoztak, és úgy, mint a legjobb kubikosok. Mi hajthatta őket? Nehéz ezeket a fiatalokat kiismerni! - Nevet.

- Az a furcsa, hogy alapjában mindegyik csibész volt, olyan huligános... Micsoda botrányokat csaptak, kérem. Pesten már elvitte volna őket a rendőr. És amikor munkára került a sor, akkor meg olyan lelkesek voltak, mint az első feleségem öccse negyvenötben, a MADISZ-ban.

- A fene tudja - mondom, és kortyintgatom a hús bort. - A fene tudja, mi hajtotta őket.

*

A második este a táborvezető beszólt értünk a sátorba. Menjünk vele, érdemes, most ül össze a vezetőség, hogy egy fegyelmi vétséget tárgyaljon. Az egyik diák kilógott éjjel egy lányhoz.

Hosszú Ferencnek hívták a fiút. Sovány gyerek volt, olyan, aki nem tud eltolni egy félig rakott talicskát.

Kint a munkahelyen nem is nagyon számítottak rá. Azt mondtak, kerékkötője a brigádnak.

- Miattad maradunk le - szidta a brigádvezető, egy szinte felnőttnek látszó, erős kamasz. - Ha tudom, hogy ilyen nyamvadt vagy, nem is hozunk magunkkal.

A vezető tanár csitította.

- Ne bántsátok! Olyan munkát adunk neki, amit meg tud csinálni. Találjatok ki valamit!

- Hordjon nekünk vizet! - nézett fel valamelyikük.

A többiek helyeseltek és ástak tovább.

Csákánnyal-kapával kellett megtörni a földet, gyöngyöztek a meztelen hátak. Feri meg elment vízért. Hatalmas kannában hordta egész délután. Este, amikor a fiúk focizni mentek, rázuhant a tábori ágyra és sírva fakadt.

Másnap korábban kelt, mint a többiek. Hideg volt meg a hajnal. Fölvette melegítőjét, kiment a csatornához.

Ásóját belevágta a talajba és rálépett. Erőlködve, nehezen forgatta a földet. Vörös volt a homloka, már ledobta felsőtestéről a ruhát, s azt hitte, rengeteget ásott. S mikor megállt, hogy kifújja magát egy pillanatra, látta, hogy munkájának semmi eredménye.

Ekkor jött ki a brigád. Messziről látszott haragjuk.

- Hol a fenébe kódorogtál? - förmedt rá a brigádvezető. - Megint minket toltak le miattad. Nem voltál ott a zászlófelvonásnál.

Feri a vállát vonogatta.

- Kijöttem körülnézni.

A többiek munkához láttak. A vezető tanár dühösen hozzáfordult:

- Szégyent hoztál a brigádra! - és példamutatóan lapátolni kezdett.

Feri lapátot vagy talicskát szeretett volna. Nem adtak neki.

- Hozz vizet! - mordultak rá. - Ne ácsorogj itt!

Elvörösödött. A legszívesebben közéjük vágott volna valamit. Aztán ránézett a munkától hevült arcukra, és lehajtott fejjel indult vízért.

Tizenegyig a brigád kidobott egy egész blokkot. Akkor megálltak, hogy kifújják magukat. Homlokukat törülgetve bámultak a faluba vezető út felé. Ott jött Rozi, a cigánylány.

Már mindnyájan ismerték. Amikor délelőttönként elvonult a munkatérre, a háromszáz éhes kamasz kórusban üvöltött utána.

- Rozi! Gyere ide, Rozi!

A cigánylány nevetett.

- Táncolj egy kicsit, Rozi! - vonította valamelyik. Hatalmas röhögésben tört ki a csapat. A tanárok itt már nem tudtak rendet teremteni.

Rozi menekült, szaladt vissza a falu felé.

Ebédidőben a brigád leheveredett a konyhasátor mellett, a fák alá. Dühöngtek, mert a Rozsnyói-brigád többet teljesített.

- Kevesebben vagyunk - legyintett Tátos, egy nagydarab szőke fiú.

Perédi, a brigádvezető az állát vakargatta.

- Nem érdekes, a zászlót nekünk kell elvinni. Legfeljebb rádobunk most is egy fél órát. Amíg a többiek ebédelnek.

Egy óra múlva az új blokkon is feltört a víz. Perédi gumicsizmában hanyta a gödörből a földet. Kettő csákányozott, négyen ástak, hárman talicskáztak. Hosszú Feri vizet osztott, aztán megállt a gödör fölött.

- Most mit csináljak? - kérdezte.

- Próbálj egy kicsit Kovács helyett talicskázni.

A kis Kovács átadta a talicskát.

Ketten telehánták földdel. Feri lehajolt és nekiindult. Csodálkozott, hogy olyan könnyen megy. Tolta vagy három métert. Akkor egy göröngyben elakadt. Visszahúzta a talicskát, nagyobb lendülettel akart elindulni.

A göröngynél a talicska megbillent és oldalt fordult. Potyogott belőle a rög.

- Na, elég volt! - rendelkezett a brigádvezető. - Csak hátráltatod a munkánkat. Menj, hozzá inkább egy kanna vizet!

Lehajtott fejjel indult vízért. A kútnál ott állt a cigánylány. Poharat formált markából, úgy ivott.

- Szervusz, Rozi - köszönt önkéntelenül a fiú.

A lány lehajtotta fejét és odébb somfordált.

Most miért köszöntem? - csodálkozott magán Feri, amíg visszafelé bandukolt a vízzel. - Nem is ismer. Azt hiszi, én is a kiabálók közül való vagyok. Tőlem is fél, pedig soha nem kiabáltam utána.

Megállt, ivott a vízből. Legalább harmincfokos volt a hőség.

- Hol kószálsz ennyi ideig? - kérdezte Tátos. - Megdöglünk a melegtől!

Ebben az volt, hogy „mi dolgozunk, te meg csavarogsz!” Feri nem szólt, némán adagolta a vizet. Úgy ittak, mintha hetek óta most jutnának először innivalóhoz.

Négy után leverten ballagtak vissza a táborba. Fáradtak voltak, úgy érezték, megnyúlt a karjuk, s olyan súlyos lett, hogy nem bírják tartani.

- Ennél még a matek óra is könnyebb - mondta a kis Kovács.

Nevettek. De nem olyan felszabadultan, mint máskor. A Rozsnyói-brigád megint elhúzott tőlük. Legalább egy napi munka lett az előnyük.

Filmet vetítettek este. Fázósan húzták össze magukat a földön, alig néztek a vászonra. Utána szinte beleestek az ágyba.

- Legközelebb jobban meg kell válogatni, ki jöjjön velünk - mondta Tátos és Ferire nézett.

Hosszú Feri lehajtotta a fejét. Szeretett volna nekimenni Tátosnak. Mindig őt kínozza. Hát tehet ő arról, hogy gyöngye a lapátra? Gondolatban a szüleit szidta. Miért nem másképp nevelték? Egyetlen gyerek volt, mindentől meg akarták óvni.

Fölállt és szótlánul kiment a sátorból.

Az eget nézte, remegtek fönt a csillagok. Leült egy fa alatt, hátát a törzsnek támasztotta. Játsozott. Kezével eltakarta fél szemét, s ez olyan volt, mintha meg tudná markolni a csillagokat. Mintha fél kezében elférne az ég egy darabja. Egy pillanatra elfelejtette a szidást. Nagynak és erősnek képzelte magát.

Amikor visszament, a sátorban már sötét volt. Mindenki aludt. Leült az ágya szélére, hallgatta társai fáradt szuszogását. Nem tudott volna aludni. Lehajolt ágya alá az ásójáért, s óvatosan kibújt a befűzött sátor ajtaján.

Nyakig becsukta melegítőjét, hideg volt az éjszaka. Az úton nem járt senki. Mint kis hegyvonulat, állt a csatorna előtt a kiásott föld. Messziről látta, hogy valaki ül az egyik buckán. Félt, mert nagyon egyedül volt. Fölemelte az ásót és közelebb ment.

Rozi ült ott, a cigánylány. Mikor meglátta a közeledő fiút, el akart szaladni.

- Ne félj, nem bántalak - mondta halkán Feri.

Erre a lány megállt, de nem mert közelebb menni.

- Mit csinálsz itt éjjel? Nem tudsz aludni?

Rozi a vállát rántotta. Nem válaszolt.

Feri elfordult, nem törődött tovább a lánnyal. Lehajolt és ásni kezdett.

Most még nehezebb volt, mint nappal.

Nem volt talicskája, a kihányt földet az ásóval kellett tovább hordani.

- Látod, Rozi - inkább csak magának beszélt -, egészen a hegyekig fog nyújtózni ez a csatorna. Nem akarják, hogy az én kezem munkáját is dicsérje majd benne a víz, mert nyamvadt vagyok. Nem bosszúból jöttem ki, csak azt akarom, hogy ne legyen igazuk.

Percek múlva arra gondolt, nem bírja tovább. Ráharapott alsó ajkára és lapátolt, bár remegett a keze. Gyorsan szedte a levegőt, s úgy érezte, egy csöpp sem jut el a tüdejéig.

Egyszerre egész testét elborította a veríték, mégis fázott. Az ásó mindig lassabban emelkedett a gödör fölé.

Pihenni kellett. Fölmászott a gödörből és leült a földre. Rozi meg ott állt, s nézte őt.

- Hány éves vagy te, Rozi? - kérdezte, mert zavarta a csend.

- Tizennégy - mondta a lány.

- Én tizenhat vagyok - mondta Feri -, de olyan gyöngé, mintha csak tizenegy lennék. Azért bántanak. De most reggelig behozok valami.

A lány leült mellé, s kerekre nyitotta barna szemét.

- Magát is?... Engem is mindig csúfolnak azok...

- Én nem - rázta a fejét Feri.

Úgy érezte, most már folytathatja a munkát. Lecsúszott a gödör aljába.

Egyre nehezebben dolgozott. Erőlködve emelte a teli ásót maga fölé, de a vizes föld vissza-pergett. Nem volt annyi ereje, hogy átdobja a gödrön.

Remegve állt meg az ásónyelre támaszkodva. Sírni szeretett volna dühében.

Úgy látszik, igazuk van a többieknek - gondolta -, jobban meg kellett volna nézniük, kit hozzanak magukkal. Nem tudok én dolgozni, csak hátráltatom őket.

A gödör falának vetette hátát, nézte a hideg színű Holdat. Most a legszívesebben haza ment volna, haza, ahol nem szokták bántani. Egyszer csak a cigánylány megérintette a karját.

- Miért nem csinálja? - kérdezte csöndesen.

Feri a fejét rázta.

- Nem, nem megy...

- Mindjárt reggel lesz - mondta Rozi. Kivette a fiú kezéből az ásót és belevágta az agyagba. Erőteljesen, frissen dobálta át a gödrön a földet. Sokkal erősebbnek látszott a fiúnál.

Jó húsz percig dolgozott, aztán visszaadta a szerszámot. Addigra Feri is kifújta magát egy kicsit. Csak a tenyere fájt rettenetesen.

Váltották egymást. Nemsokára már látszott az eredménye. Jó darabbal megnőtt az árok.

Akkor mind a ketten leültek pihenni.

- Jó neked, Rozi. Erős vagy - mondta a fiú.

Együtt mentek a tábor felé. A kapu mellett állt az őr. Csodálkozva nézte őket.

- Köszönöm, Rozi - mondta Feri, és nyújtotta a kezét. - És nem fogom engedni, hogy csúfoljanak.

A lány nevetve legyintett, aztán elszaladt. Feri hosszan utána nézett.

- Csibész vagy - mondta Ferinek az őr. - Reggel jelentenem kell, hogy kilógtál a cigánylánnyhoz.

Feri vállat vont és otthagyta az ügyeletest. Bebújt a sátorba, rávetette magát az ágyra, s pillanatok múlva olyan mélyen aludt, mint aki soha nem akar fölébredni.

A fegyelmi határozat az volt, hogy Hosszú Ferenc diáknak reggel el kell hagynia a tábort. Erkölcstelen magatartásával rossz példát mutatott a többieknek.

A fegyelmi után ketten maradtunk a színhelyen Ferivel. Éreztem, hogy valamit nem mondott el a vezetőségnek.

Addig faggattam, míg elmesélte, mi történt. Kért, hogy ne szóljak senkinek, úgyis valószínűtlen az egész, mindenki higgyen, amit akar. Megígértem.

*

- Biztosan virtusból dolgoztak - zavar meg a vendéglős. Meg mindig az előbbi témánál tart.

- Persze - mondom fizetés közben -, biztosan virtusból.

- Nem is nézi meg a csatornát?

- De igen, most megyek oda - nyújtom a kezem. - Minden jót!

Zöld mező közepén nyújtózik a csatorna. Messziről látni, hogyan hömpölyög benne a piszkosszürke víz.

(Népszava, 1964. szeptember 1.)

Hófelhő

Amikor beléptek a lanovkába, elbújt a nap. Kíváncsian bámultak a karcos üvegablak mögül a csúcsok felé. Fent a magasban hófoltok tündököltek és fehér sziklák, nehéz volt a kettőt megkülönböztetni egymástól.

Az utazás izgalma kis piros foltot festett az asszony arcára.

- Elég erős a drótkötél? - kapaszkodott a férjébe, s reszketve bámulta a lazán pihenő köteleket.

- Ne félj, Sáríka, nemigen fordul elő baleset. - Pali nevetett. - Csak egyszer zuhan le hetenként. Általában kedden... Igaz, hogy ma kedd van...

Pedig ő is izgult, de nem merte bevallani.

- Ne hülyéskedj - mondta sápadtan Sáríka. - Komolyan félek.

Pali magához húzta. Széles mellkasában szinte eltűnt a csöpp asszony.

- Ne félj. Nincs mitől...

Elindultak. Alattuk fenyők álltak őrséget, szuronyos koronájuk szinte karcolta a kocsi alját. Lent a völgyben sárga út ívelte át az erdőt. Két barna tehenet hajtva, ember ballagott az úton. Aprók voltak, mint az ólomkatonák.

- Kicsi a világ - mondta tűnődve a férfi. Felesége csak most mert először kitekinteni az ablakon. Félelme ujjongással keveredett. Felhő hullámozott a csúcs alatt, olyan volt vele a havas hegytető, mint egy fehér kalap. A felhő volt a karimája.

- Olyan gyönyörű minden! - Sáríkanak csillogott a szeme a látványtól. - Nézd, már jegesedik az ablak!

Pillanatok alatt belefutottak a télbe. Alattuk hófoltok tündököltek, idomtalan mintákat festettek a hegyre. Simán futott a lanovka, csak az ég felé nyújtózó oszlopoknál biccent egyet-egyét, mint az örvénybe keveredett repülő. Már elmaradoztak a fenyők is, csak néha tűnt elő a lenti világ képviselője, néhány tenyérnyi zöld folt.

Fent a csúcson magasan áll a hó. A szél meglibbentette Sáríka vékony orkáncabátját.

- Fázom - húzódott össze az asszony.

Pillanatonként változott a kép. Nap sütött és beragyogta a tájat; s percek múlva már közeli hófelhők takarták el a kilátást. Ilyenkor olyan sűrű köd kavargott a csúcson, hogy alig lehetett látni a keskeny út mellett szaladó kis rácsot.

Pali magához húzta Sáríkat, szeméről lesimította a táncoló hópelyhet. Szólni szeretett volna, de a látvány, a hideg felhők emberközeli kavarodása annyira lenyűgözte, hogy nem tudott semmit mondani.

Egészen új világ - gondolta. - Mintha lent hagytuk volna a másik életünket. Könnyebbek lettünk, légiesek s valahogy egyszerre súlyosabbak is. Mintha élet és halál közt, egy harmadik állapotban lebegnénk. Szerette volna megkérdezni feleségét, érzi-e ő is ezt, de nem merte. Félt, hogy köznapis választ kap, s kizökken ebből az ernyedő kábulatból.

Mellettük lengyel turisták hógolyóztak. Az állomás kőépületénél szikár apáca állt s a tájat szemlélte.

Gyorsan morzsolódtak a felhők, a nap megint megvilágította a völgyet. Kézen fogva baktattak a keskeny ösvényen. Ropogott lábuk alatt a hó.

Alig száz méterrel odább embermagasságú tábla állt.

- Mi lehet rajta? - tűnődött Sárika. - Szeretnék tudni lengyelül...

- Talán az, hogy itt a világ pereme. Ezen túl már a halál lakik. - Pali komolya hitte, amit mond. - Nézd lent azt a patakot!

A völgyre mutatott. Keskeny patak fürdött a pillanatnyi fényben. Alig valamivel a táblán túl, függőlegesen szakadt meg a hegy.

- Iszonyú szakadék. Menjünk vissza! - mondta Pali és megborzongott. Valami összehúzta a szívét. Elindultak az állomásépület irányában.

Végtelen a hó, elterülő fehér vászon. Csak a sápadt emberek lépte hagy rajta fekete pontokat. Hirtelen az apjára gondolt. Hányszor hallotta ezt tőle! Ezt az iszonyatos küzdelmet a hómezőn. Négyen szöktek meg, négy sovány katona. Végül egyedül maradt. Süvöltő, tomboló télben, gyalog, később már csak földön csúszva, kilenc napig.

Ha a keménység is örökölheto volna, ha monoton életében, az íróasztal mellett nem nehezedett volna rá lassú, ám folytonos gyengülés...!

Fütyült a szél és testét körültáncolták a felhők. - A apák annyi bajon, kínon mentek át, hogy az három nemzedéknek is elegendő lenne. Mégis élnek! Nem tudnak már ellágyulni egy kis kemény szélről, megvetik benne lábukat, nem az elmúlásra gondolnának a havasokban, hanem a felhőkből sugárzó erőre.

- Rám másként hat a magasság fenségessége - nézett a földre. - Nekem az jut eszembe, hogy itt bele lehet nyugodni a halálba. Hogy a halál itt könnyű és kellemes. Pedig férfi vagyok, s egy törekeny asszony bízta oltalmamra magát.

Most vette észre, hogy egyedül lépked.

- Sárika! - s magában: - Puha alak vagyok, egy simításra engednék az elmúlásnak.

Messziről, a gomolygó ködből hallotta a vékony hangot.

- Pali! Segíts!

Megfordult, tapogatózva vágott át a ködön.

- Sárika, hol vagy?

Csak halványan látta az asszony alakját.

- A táblánál vagy, Sárika? - igyekezett túlharsogni a szél süvöltését.

- Igen! Gyere, nem tudok fölmenni!

Riadtan kapaszkodott meg az oldalsó sziklafalba, remegett a gyomra.

- Gyáva, gyenge oltalmazó vagyok - szidta magát, miközben jobbát a felesége felé nyújtotta. Sikerült elérnie, tenyerében elveszett a kicsi kéz. Felhúzta magához az asszonyt. Megálltak összebújva, úgy szorította magához Sárkát, mintha soha nem akarná elengedni.

- Hova tűntél? - kérdezte duzzogva az asszony.

- Előre mentem - mondta Pali csöndesen. - Buta gondolataim voltak. Elkábított ez a látvány.

Visszafelé indultak. Megint sütött a nap.

- Ijesztően szép ez - mondta az asszony.

- Szép - bólintott Pali -, de mi mégis lent élünk.

A lanovka akkor gördült a felső állomás felé.

- Húsz perc múlva lent leszünk - mondta Pali, s magának sem tudta volna megmagyarázni, mi ebben a megnyugtató.

(Népszava, 1965. február 4.)

Szombat délután

Vági fütyörészve ment hazafelé. Tisztában volt azzal, hogy jókedve csak hazáig kíséri el, aztán otthagyja, abban a pillanatban, amint Eszti kinyitja a vajszínű ajtót.

Magának sem merte bevallani, de félt a hazaérkezéstől. Eszti nagyon megváltozott mostanában.

Vági tulajdonképpen azt szeretne volna, ha otthon ruhástul hanyatt dülhet az ágyon, bámulhatja a mennyezetet, és nem kell egyetlen szót sem szólnia senkihez.

Tudta, hogy ezt úgysem teheti meg. Eszti az ajtóban leveteti vele a cipőit, papucsban kell végigcsoszognia már az előszobán is, este vendégek jönnek, nem szabad felfordulást csinálnia.

Mióta Bartáékkal összejárnak, az asszony a kényelmes lakásból kórtermet csinált. Vági már nem mert a szőnyeg mellé lépni, nehogy Eszti felcsattanjon: - Azért dolgozom, hogy összetaposd a szobát?! - Pedig Vági nem volt rendetlen ember, csak lakni szeretett volna a lakásban, nem kívánt belőle múzeumot csinálni. De hiába magyarázott. Eszti minden második szombaton meghívta Bartákat. Ilyenkor udvariaskodni kellett, udvarolni Bartánénak, ennek az elfuserált nőszemélynek, miközben a legszívesebben aludt volna.

- Ők a te rossz szellemeid! - mondta a múltkor is Esztinek. Mert ha mondjuk Bartáné új kardigánt kapott, akkor Vági felesége addig nyöszörgött-dünnyögött, míg férje el nem unta, s ő is vett egy kardigánt, nyolcszázért a Kígyó utcában.

Amikor befordult a sarkon, vészes csikorgásra kapta fel a fejet. Egy teherautó csak az utolsó pillanatban tudott megállni, majdnem elütött egy piszkos szőrű kiskutyát.

A kutya percekig állt reszketve az autó előtt, míg csak a sofőr ki nem ugrott a fülkéből, hogy elzavarja.

Korcs - állapította meg Vági. - Valószínűleg kóbor is. A pedigre nélküli kutyákat nemigen tartják meg városi lakásokban. A pestiek olyanok, mint Bartáné, vagy mint Eszti is. A látszat nekik a lényeg.

Pedig hát a korcs kutyák gyakran okosabbak, s mondják: hüsegesebbek is.

Valaha volt kutyájuk, még gyermekkorában, odahaza. Emlékezett, apja a hatalmas farkaskutya hátára ültette, s a kutya jámbor türelemmel vitte körül a kerten.

Lehajolt, mert a tépett kiskutya pontosan mellette állt meg. Szép pofija van - állapította meg Vági. - Csak a füle üt el hosszukás pofájától, égnek áll, mint a juháskutyáké.

Megsimogatta az állatot.

A kutya hálásan, de még mindig reszketve nézett fel rá. Barna szeme volt. - Haza kellene vinni! - villant át Vágin.

Hangosan fölnevetett. Eszti kétségbeesetten visítózna: „Tönkreteszed a lakást! Ilyen otromba ötleteid is csak neked lehetnek!” S ha azt mondaná: ragaszkodik a kutyához, Eszti azzal fenyegetőzne, hogy akkor elköltözik.

- Válassz! - Szinte hallotta felesége erélyes hangját. - Vagy én, vagy ez a dög! - s ez még így, gondolatban is póz volt, mint mostanában Eszti minden mozdulata. Mert Bartánét utánozza mindenben, azt a sznobot! Bartáné Eszti kolléganője volt, egyszer meghívta őket, külföldi volt ott minden: az italok is, a képek is, a műtűrök is. Vági végül csömört kapott ettől a pompásan berendezett lakberendezési kiállítástól, meg a két beképzelt, kövér embertől is.

Nem úgy Eszti. Először is visszaadta a meghívást. Eddig természetes volt, Vági sem szólt érte.

De aztán hiába magyarázta, hogy Barta kétszer annyit keres, mint ő, Eszti nem akart lemaradni Bartáék mögött. És a látogatások egyre rendszeresebbek lettek. Eszti kötelességének érzi, hogy minden alkalomra kitaláljon valami újat, hogy őt senki ne szólhassa meg! És Vági ilyenkor keserves arccal emlékezik vissza azokra az időkre, amikor meg albérletben laktak, nem fogadtak vendégeket és senkihez nem kellett idomulniuk.

A kutya kitartóan bámulta Vágit. A férfinak eszébe jutott, hogy van egy kockacukor a zsebében. Ha kávév itott, a megmaradt csomagolt cukrot mindig eltette.

Kibontotta a dohánymorzsás csomagocskát, odaadta a kutyának, még egyszer megsimogatta a piszkos jószág fejét és elindult.

A kutya, mintha hozzá tartozna, ment mögötte, öt lépésenként hozzáért a lábához.

Haza kellene vinni - gondolta Vági. - Isteni lenne megnézni Eszti rémült arcát. És egész jó kis helye lenne a kutyának az előszobában.

Derült az ötleten. Hazaviszi a kutyát, aztán akárhogy tiltakozik is a felesége, helyet csinál neki néhány ócska rongyon. Bartáék megrémülnek majd, ha meglátják az előszobában Fricit.

Meghökkenve vette észre, hogy már nevet is adott a kutyának.

- Frici! Frici! - mondta hangosan és a kutya megcsóválta a farkát. - Gyere csak!

Egyszerre régi tulajdonának érezte a kóbor jószágot. Percenként megsimogatta és egyre vidámabban sietett hazafelé. Egyszer sem próbálta lerázni az állatot, tudta hogy már úgysem sikerülne.

A kutya a kapuban megállt egy pillanatig. Tétovázott, menjen-e a férfi után, aztán hirtelen fölszaladt a lépcsőn.

Csak amikor már becsöngetett, jutott eszébe Váginak, hogy mégsem viheti be a piszkos állatot. Eleget veszekednek mostanában, kár volna meg ilyesmikkel is táplálni a viták tüzeit.

- Menj! - toppantott Vági, de a kutya nem mozdult.

Hallotta, hogy a felesége már az előszobában mocorog.

- Menj innen! - sziszegte és lábával gyöngéden meglökte a kutya farát. Aztán gyorsan beugrott a lakásba és becsapta maga mögött az ajtót.

Eszti csókra nyújtotta az arcát. Vági szótlánul felakasztotta a kabátját, aztán ruhástul végigvetette magát a rekamién.

Szegény dög - gondolta. - Sokáig itt fog majd állni az ajtó előtt, amíg csak meg nem unja, vagy el nem kergeti valaki.

Szeretett volna kilesni a kulcslyukon, de félt, hogy Eszti gyanút fog. - Gyáva vagyok - mormogta dühösen és rágyújtott.

(Népszava, 1966. január 12.)

Tetőfedő

Az öregember megáll a nagyablaknál, hogy kicsit kifújja magát. Az ablak tejüvegén homályosan vonul egy nő sziluettje. Fiatalka, gondolja az öregember, látszik a mozgásán. Még tud úgy sietni, hogy közben ráérősnek lássék. Cigaretta veszt elő, a szája szegletébe teszi. Gyufáért kotorászik, köpenye zsebében találja meg, a kulcsomó alatt. Meggyújt egy szálát, aztán elfújja. Meggondolta magát. Sok volt már ma.

Kitárja az iroda ajtaját, hogy kimenjen a füst. Beszalad helyébe a zene. Magyar nóták. Énekelnek a francia vendégek. Jól érzik magukat. Lalázva kísérik a csárdást. Jó zenekar ez, mindig hangulatos. Ha a vendégek jól érzik magukat, minden rendben van - mondja csak úgy magának az öregember, aztán az jut eszébe, hogy nem fog elköszönni senkitől... Csak veszi a táskáját és megy.

A táskát az íróasztalon fekszik, mint tizenkét éve mindennap. Az öregember mindig úgy helyezi el, hogy a táskát sarka együtt legyen az asztal sarkával. Naponta hatszor-hétszer is megigazítja, ha elcsúszik.

Minek ide más? - dühös hirtelen. - Fiatal! Én csináltam itt mindent, nem is akárhogy.

És pontosan Kaszás Feri kellett kiszemelniük! Ha idegen volna, az öregember meggyűlölné, tiltakozna a határozat ellen a központban. De Feri nem bánthatja.

Behúzza maga mögött az ajtót, kimegy az utcára. Szép tiszta idő van, kora délutáni napsütés. A túloldalon valaki káromkodik az építkezésen. Milyen gyorsan felhúzták ezt a házat, nemrég még az alapot ásták! És már állnak a falak, nemsokára továbbmennek a kőművesek.

Furcsa szakmájuk van, mindig máshova vonulnak. Vajon nem sajnálják itt hagyni az építkezést? De hát ez már így van, ez törvény. A kőművesek felhúzzák a falat és el kell menniük. Az épületet a tetőfedők, a szobafestők fejezik be.

Az öregember végigsimítja izzadó feje búbját. Hát persze, így kell ennek lenni.

- Béla bácsi!

Hallja, hogy Feri szólítja. De csak szóljon, nem köteles ő válaszolni, nem a beosztottja a kölyköknek.

A kölyök - huszonnyolc év körüli férfi, kihajtott fehér inget visel - nem tudja, mit tegyen.

- Béla bácsi! - mondja még egyszer, erősebben, de zavarban van.

- No - mordul az öreg és megfordul. - Mi baj...?

- Jöjjön már be egy kicsit, Béla bácsi! Segítsen nekem.

- Nem kell neked segítség, tudsz te már mindent, jobban, mint én - mondja az öreg morogva, de azért csak beballag Feri után az irodába.

Itt van, ni! A keze alatt nőtt fel. Taknyos kölyök volt, amikor idekerült. Tanulónak. Csetlett-botlott a konyhában, az öregember akkor nem is igen hitte, hogy valaha jó szakács lesz a fiúból. Úgy állt a kezében a kanál, hogy rossz volt nézni... Néhány hónap múlva meg mintha más ember bújt volna a bőrébe. Hamarosan annyira megtanult főzni, hogy néha a séf is megirigyelhette.

És hogy megszerette akkor az öreg! Mintha saját fia lett volna: talán mert a felesége soha nem tudott neki gyereket szülni. Esténként Ferkó feljárt hozzájuk, megittak egy-két pohárka bort (az öregember csak a csemegeborokat szerette), beszélgettek. Egy ilyen estén került szóba az

iskola. Kaszás Feri ne álljon meg a szakácskodásnál, többre szól a tehetsége. Akkoriban indult egy vendéglátási technikum, s az öreg elhatározta, hogy oda íratja be a fiút.

Milyen régen volt! Feriből azóta elismert szakember lett, a múltkor agyondicsérték a központban. Három nyelven beszél. Ismeri a szakma minden fortélyát.

De akkor is, töpreng az öreg, miért lett olyan sürgős? Most egyszeriben baj, hogy ő csak németül tud valami keveset? Eddig így is jó volt az Ezüst Szarvasnak? Átalakítják és reprezentatív étterem lesz... No és?

- Én nem búcsúzó el senkitől - motyogja magában.

Múlt kedden telefonáltak, siessen a központba. Az igazgatónál ott ült a Feri gyerek. Átveszi tőle az éttermet.

- És én? Menjek nyugdíjba?

- Dehogya! - legyintett az igazgató. - Az új lakótelep mellett nyitunk éttermet. Ott szükség van rád, Béla bácsi, tudod, talponálló volt azelőtt, szakember kell oda, aki fölfejleszti...

Fölfejleszti! Azt is? Hogy aztán...

Most hát állnak egymással szemben, mindegyik mondani szeretne valamit. Zavarban vannak, gondolattelt az agyuk, de csak bámulják egymást. Feri szedi össze hamarabb magát.

- Haragszik rám, Béla bácsi?

Haragszik? maga sem tudja bizonyosan, kire haragszik és miért. Talán Ferire a legkevésbé. Főlemeli a kezét, hogy tiltakozzék, de a fiatalember nem engedi szóhoz.

- Ne mondja, hogy nem, tudom én jól... Higgye el, Béla bácsi, nem szívesen jöttem ide... Nem akartam kitérni magát, annál jobban szeretem.

Nem fogok elbúcsúzni senkitől - jut eszébe megint az öregembernek. - Nem szabad, hogy sírni lássanak. Férfiember nem sír mindenért. Tizenkét éve együtt vagyok velük, nem szabad búcsúzni.

- Nem haragszom én - mondja és nézi a fiatal. - Csak nagyon megszoktam már itt.

Leül az íróasztalhoz, a táskát babrálja.

- Megszokás dolga. Emlékszel, mi volt itt, amikor ide kerültél...?

Persze, hogy emlékszik. Kis mocskos konyha, levegőtlen öltözőhelyiség, harmadosztályú étterem. Még ők is úgy hívták: a Kispiszkos. Mennyit verekedett az öreg, hányzor csikart ki pénzt a központtól, hogy valami legyen a Kispiszkosból. Ételkülönlegességeket agyalt ki, amit másutt nem csinálnak, s ami szétvitte az Ezüst Szarvas hírét.

- Ha akarja, Béla bácsi, én bemegyek a központba, lefújom az egészet. Nem akarok maga ellen cselekedni.

Milyen értetlenek ezek a fiatalok. Azt hiszi, azzal el lehet intézni mindent. Meggondolatlan taknyos, hiába nevezték ki vezetőnek.

- Jó hely lesz ez neked - mondja csöndesen. - Még jó is, hogy te kerültél ide. Benned bízom, téged én tanítottalak. Ne felejtse el, itt nappal is kell a zene. Megszokták már, hogy van.

Most is ebédhez játszik a zenekar. A zongorista énekel.

- A Szarvas-tálnak híre van már, ilyen vadkülönlegesség nincs az egész városban.

Feri bólint. Majd vigyáz a Szarvas-tálra.

Az öregember kezébe veszi a kopott aktatáskát.

- Megyek már - halk lesz a hangja. - Majd meglátogatlak, ha lesz időm.

Most valamit mondani kellene, kínlódik a fiú. Megérti az öreget.

- Ha valami problémám lesz, úgyis elmegyek Béla bácsihoz.

Az öreg bólint és nem válaszol. Csöndesen indul az utca felé. Feri tapintatosan lépked mögötte.

- Nem búcsúzik el? - kérdezi gyöngéden.

- Nem tudok... Mondd meg, hogy üdvözlöm őket!

A kapu előtt megáll egy pillanatra.

- Látod? - mutat az építkezésre. - Nemrég még csak fölvonulási épület állt itt, most meg már majdnem kész a ház... Örülök, hogy te kerültél ide.

A házat a kőművesek húzzák fel, de a szerelők, szobafestők fejezik be.

- Azt hiszem, te jó tetőfedő leszel - mondja és a kezével a magasba mutat.

Feri kicsit értetlenül néz utána, majd ő is megemeli a kezét.

(Magyar Nemzet, 196..)

Aki erősebb volt

Vasárnap délelőttönként, ha nincs komolyabb dolgom, szívesen csavargok idegen környékeken. Amióta autóbuszberletem van, annyi ismeretlen helyet fedeztem fel, hogy néha úgy érzem, idegen városban járok.

Múlt vasárnap is korán elindultam hazulról. Föl-alá járkáltam fehér utcákon, néztem a hó-buckákat, amiket vakító arannyá varázsolt a téli nap.

Bementem egy ismeretlen presszóba, alig vettem észre, mert megbújt valahol a külváros szürke bérházainak árnyékában. Feketét rendeltem. Álmos, reggeli hangulat volt odabent, alig akadt vendég. A mellettem levő asztalnál fiatal pár ült összebújva, távolabb, a homályos sarokban egy férfi itta kávéját. Cigarettázott közben, széles sugárban fújta a füstöt a terem közepe felé.

Kedvem lett volna rágyújtani, de hiába tapogattam végig kétszer is a zsebeimet, valószínűleg otthon maradt az öngyújtóm. A pincér persze nem mutatkozott. Percekig gyűrögettem, nyomkodtam két ujjammal a cigarettát, aztán elszántam magam. Fölkeltem és a dohányzó férfihoz léptem.

- Ne haragudjon - mondtam -, egy kis tüzet kérnék, nincs gyufám...

A férfi tüzet adott, aztán a szemembe vigyorgott.

- Parancsolj! Látom, nem ismeresz meg.

Csodálkozva néztem az arcába. Valóban ismerősnek tűnt, de nem tudtam hová tenni.

- Varró vagyok. Varró Péter. Nem emlékszel?

Egyszerre fölismertem a borostás ábrázat mögött. Megöregedett, beesett az arca. Varró Péter, örök iskolai ellenfelem, persze! Magam előtt láttam a lányt, akiért annyit hadakoztunk a középiskolában. Ha jól emlékszem, Zsikének hívták, szőke volt és mindkettőnkhez kegyes. Én meghatóan szép leveleket írtam hozzá, Varró pedig minden bravúrra képes volt, hogy fölkeltsse a lány érdeklődését.

Erős, kisportolt fiú volt ez a Varró, egy nagy egyesület ifi futbalcsapatának a kapusa, a jövő nagy reménységének mondták, azt várták, hogy a válogatottságig viszi; nehezen lehetett gólt rúgni neki. Emlékszem, egyszer az iskolaválogatott kapujában olyan szépen védett ki egy tizenegyest, hogy még a tanáraink is - akik pedig nem rajongtak a labdarúgásért - hetekig erről beszéltek.

Közvetlenül az érettségi után találkoztam vele utoljára, egy táncesten, ahol összetűztünk Zsike miatt, de annyira, hogy lementünk az utcára és elkezdtük csépelni egymást. Egyenlőtlen küzdelem volt ez, Varró jóval erősebb volt nálam, csak az volt a szerencsém, hogy hamarosan utánunk jöttek a többiek és szétválasztottak bennünket.

Később hallottam, hogy disszidált. Osztálytársaink, akikkel még néha-néha összejöttünk, felemás híreket hoztak róla. Az egyik azt mondta, Bécs mellett dolgozik egy autószervezben, egy másik fiú úgy tudta, hogy Olaszországban van, s egy profi csapat szerződtette. Leültem mellé, csodálkozva figyeltem megváltozott arcát.

- Úgy tudtam, külföldön élsz.

- Már évek óta itthon vagyok - mondta és újból rágyújtott. Jobb kezében fogta a Kossuthot, balját nem láttam a magas asztal márványlapjától.

- Azt hallottam, profi labdarúgó lettél kint...

Nevetett.

- Így is lehet mondani. Ötvenhét elején Bécsből Olaszországba kerültem a feleségemmel. Jelentkeztem egy közepes csapatnál, ahol szerződést kínáltak, de csak a következő év őszére, az új bajnokságra. Igaz, megengedték, hogy addig is rendszeresen látogassam edzéseiket, egy kis előleget is kaptam, ami jól kiegészítette gyári keresetemet. Egyszobás bérleményt is találtunk egy öregasszony házában, a feleségem otthon maradt, állandóan szépítgette magát, mindig arról ábrándozott, hogy fölfedezik és filmszínészi karriert csinál.

Szorgalmasan készültem a bajnokságra, bizonyítani akartam, azért vállaltam a mindennapi megerőltető edzéseket, amikhez foghatót itthon nem ismerhettem. Az edző elégedett volt, azt mondta, ha így folytatom, megalapozom a jövőmet, mindig helyem lesz a csapatban. És akkor beütött a mennykő. Elkezdett fájni a bal karom, mintha belülről markolászná valami. Eleinte nem tulajdonítottam jelentőséget a fájdalomnak, ha edzés közben éreztem, összeszorítottam a fogam, de már nem ment úgy a munka, mint addig. Azt hittem, a bécsi lágerélet emlékéit hordom, összeszedhettem egy kiadós reumát, majd csak elmúlik egyszer.... De nem múlt el, s már annyira zavart, hogy nem tudtam edzeni. Orvoshoz fordultam. Lesújtó, tragikus volt a diagnózis. Súlyos érszűkületem van, ha nem akarok komolyabb következményeket, abba kell hagynom a labdarúgást, a dohányzást, az italozást (mert sajnos eléggé rászoktam akkoriban), mindent. Az orvos injekciókúrát rendelt el, mindennap föl kellett szaladnom hozzá.

Akkorra már az edzőm is észrevette, hogy nem úgy megy, mint régen, egyre ügyetlenebb és használhatatlanabb lettem. Néha úgy elzsibbadt a karom, hogy nem bírtam megemelni. A munkahelyemről is elbocsátottak, tíz-egynéhány magyarral együtt, mert az egyikük valami zúrt csinált.

Varró megint rágyújtott. Olyan nagyot szívott a cigarettán, hogy megdöbbsentem.

- Ennek ellenére még most is dohányzol?

- Nem mindegy? - vont vállat. - Szóval állás nélkül maradtam, s egyre elviselhetetlenebb lett az életem. Otthon is sokat veszekedtünk, a feleségem az úristen pénzét is elköltötte volna cicomákra meg szórakozásra, amíg én a karommal kínlódtam, ő eljárt az ismerőseivel szórakozni. Kénytelen voltam új állás után nézni. Az ottani mutatványos kertben lettem profi kapus. Talán emlékszel még, mi az... A Városligetben is volt ilyesmi, aki három tizenegyest berúgott, ajándékot kapott, egy majmot vagy egy ócska tükröt. El sem tudnád képzelni, mi-csoda munka volt. Ketten váltottuk egymást egy iszákossága miatt mindenünnen kiszuperált spanyol artistával. Egy órát ő védett, egyet én, reggeltől késő estig. Fals labdákkal dolgoztunk szándékosan, akárhogy igyekezett a tizenegyes-rúgó, a labda fölemelkedett és vagy elkerülte a kaput, vagy gyerekjáték volt már kivédeni. Esténként annyira fáradt voltam, hogy muszáj volt inni. A feleségemmel akkor már teljesen megromlott a viszonyom, tudtam, hiába is mennék haza, úgysem lenne ott, minden este a barátaival járkált. Így hát beültünk a spanyollal egy trattóriába és ittunk. Persze, az injekciókúra így nem hathatott, egyre rosszabbodott az állapom. Már itt se tudtam megállni a helyemet, annyi gólt kaptam, hogy a főnököm megjárd: fölemésztetem az egész bazárkészletét... Egy este közölte, hogy elege van belőlem.

Akkor szedtük a sátorfánkat és továbbálltunk. Két év alatt tizenhét várost jártunk be. Itt-ott dolgoztam is, de mindig, mindenütt közbejött valami. Aztán egyszer csak minden összeomlott. Amputálni kellett a bal karomat.

Kissé megemelkedett a széken, most láttam csak, hogy zakójának másik ujját a zsebébe gyűrte.

- Ki látott már félkarú kapust? Gép mellett sem állhattam volna így, irodai munka meg sehol nem akadt. Hazajöttem, úgysem volt már senkim. A feleségem meg a műtét előtt otthagytott. Megismerkedett egy magyar színésszel és átment vele Amerikába.

Varró megdörzsölte borostás arcát.

- Most irodában dolgozom. Egyhangúan élek, nincs senkim, nem járok sehova. Csak meccsre, minden vasárnap... Kár, hogy most holtidény van.

Hirtelen felcsillant a szeme, s szinte vidáman nézett rám.

- Egyébként, most jut eszembe, hogy te ismerted a feleségem. Zsike... Emlékszel még rá? Sokat verekedtünk miatta. Sajnos, én voltam akkor az erősebb.

(Népszava, 1968. február 4.)

Micsoda karácsony!

Zömök, mokány kis ember volt a kísérő. Összenőtt szemöldöke alatt mélyen ült szürke szeme. Szinte egykedvűen bámulta a fehér utat.

- Micsoda karácsony! - sziszegte rosszkedvűen a sofőr. Olyan erősen ráharapott alsó ajkára, hogy szinte fájt. Erőlködve próbált gázt adni, hiába. Nem fogott talajt a kerék, csak pörgött. - Istentelen hóvihar! - dünnyögte a sofőr -, nem is emlékszem, mikor akadtam el utoljára.

Előrehajolt, újra indított. Hószikrákat hánytak kétfelé a kerekek.

- Nem megy, az istennek sem megy! - dühöngött a sofőr és mérgében két kézzel rácsapott a volánra.

- Vigyázzon, Vági úr! Még eltöri a kormányt, aztán tényleg nem tudunk hazamenni! - mondta halkan a kísérő. Oldalt fordult, mosolyogva figyelte, hogy a sofőrnek remeg a szája az izgalomtól. - Gyújtsen rá, aztán majd meglátjuk, mi lesz!

Vági mélyet szívott a cigarettából.

- Irigylem a nyugalma - mondta halkan. Kibámult az ablakon. A szél előtt meghajoltak a fák. - Persze, magának könnyű, egyedül van... A maga helyében én is nyugodtan ülnék akár holnap estig is. De engem két srác vár otthon meg egy asszony...

- No igen - dünnyögte a kísérő, s azzal a fülke falának vetette fejét. Lehuntya a szemét, mintha aludna.

Vági a fenyőre gondolt, s arra, hogy nem lehet otthon, amikor a fia meggyújtja a csillagszórót. Szerette volna felpofozni a kísérőjét.

- Idefigyeljen, Györkös - ráta meg a vállát -, ha most elalszik, kikapcsolom a fűtést. A fene egye meg!

A kísérő vigyorogva hunyorított.

- Mit vett a srácoknak?

- A fiú villanyvonatot kapott - mondta a sofőr elgondolkodva. - Tudja, ő már nyolcéves. Évek óta ígérem neki. A kislány mackót meg hajás babát...

- Ühüm.

- Igen - révedezett a sofőr. - Azért is vállaltam ezt az utat. Nyolcszáz forint volt a villanyvonat... Két heti fizetés. A túlóra nélkül nem tudtam volna kifizetni.

Eszébe jutott, milyen boldog volt, amikor végre lerakták a szállítmányt. Megtörölte a kezét, kellemes ünnepeket kívánt a féllábú telepvezetőnek és fűtőrészve indult a kocsihoz. Akkor még éppen csak szállingózott a hó.

- Maga miért vállalta, Györkös? - mintha most villant volna belé, hogy nincs egyedül.

- Nekem mindegy, hol töltöm a karácsonyt. Nekem könnyű, magányos vagyok... Maga mondta!

- Hát nem? - csodálkozott Vági.

- De... de...

Györkös újra rágyújtott.

Sokáig csöndben ültek, a sofőr néha hátrasimította hosszú barna haját. Újra megpróbált elindulni, de most sem sikerült.

- Elmegyek vontatót szerezni - mondta végül, de olyan hangon, hogy káromkodásnak hatott. Kiugrott a fülkéből, bevágta maga mögött az ajtót.

- Siessen vissza! - kiáltott utána a kísérő.

Vági már nem hallotta. Elindult az úton, bizonytalanul, nem tudta, merre menjen. A szél szemébe fújta a havat, alig látott valamit. Bakancsa lépésenként süppedt bele a szűz hóba. És ha nem érek haza?! - gondolta. - Majd ünnepelnek nélkülem is. Az ajándék bent van a szekrényben, majd Erzsi átadja a gyerekeknek. Legfeljebb csak holnap köszönik meg.

Megtörölte az arcát. Nem, nem lehet. Ő látni akarja Zoli arcán az öröm fényeit.

Múlt vasárnap kimaradt. Tízévi házassága alatt soha ennyi ideig nem maradt még el hazulról, csak hivatalosan. Nem is volt szüksége erre, egy hétből legalább négy napot vidéken töltött. De most öten beültek beszélgetni egy vendéglőbe, s a beszélgetésből aztán ivászat lett. Nagy, kemény ivászat. Reggel botorkált haza. Erzsi egy rossz szót sem szólt, de a gyerekek bőgték. „Olyan keveset látunk” - panaszkodott Zolti, s ez sokkal rosszabb volt, mint egy veszekedés.

Két kilométerre volt a falu. Vági a tévész-irodát kereste.

- Elakadtunk - mondta a nőnek, aki odabent gépelt. - Adjanak kölcsön valami vontatót.

- Teherautó? - kérdezte a lány, s a magas férfi láttán kihúzta magát. Mellén megfeszült a szűk pulóver. Aztán, amikor látta, hogy a férfi ügyet sem vet bájjaira, fanyalogva mondta: - Csak egy Zetorunk van bent, azt is éppen javítják. Sajnálom...

- Köszönöm - sóhajtott Vági és kiment a hidegbe. Belelehelt a kesztyűjébe, mielőtt felhúzta. - Ma nem sikerül semmi - dünnyögte elkeseredetten.

Itt a házak között nem vágott úgy a szél. Csöndes, téli hangulat ült a falun, úgy lepte be, mint óriás takaró. Majdnem idilli, karácsonyi volt a kép. Három betlehemes gyerek igyekezett a kocsmá felé. A sárga házak ablakait betapasztotta a hó. Vági megállt a kocsmá előtt, belesett a gyerekek mögött félig nyitva maradt ajtón. Most már mindegy - gondolta.

- Cseresznyét! - mondta a kopasz csaposnak.

Egy hajtásra kiitta, s csak akkor nézett körül. Kevesen voltak a kocsmában. Csak az egyik gyalulatlan asztalnál ült nagyobb társaság, pufajkás fiatalemberek. Bort ittak, s pillanatonként hangosan fölnevettek. A pultnál Vágin kívül csak egy sötét ruhás öregasszony állt, himbálózó mozdulatain látszott, hogy alaposan beivott már. Mikor elkapta Vági tekintetét, közelebb lépett.

- A kereszten hagynátok Krisztust! - mondta rekedten. - Kocsmába hoznátok a családot is, a gyermekkel...

A sofőr tétován pillantott a csaposra. A nagy darab kopasz ember megcsavarta mutatóujját a halántékánál.

Bolond - gondolta Vági és megfogta a csapos karját.

- Elakadt a kocsim az országúton. Hol lehet itt vontatót szerezni?

- A szövetkezetben nem próbálta? - kérdezett vissza a csapos.

- Azt mondták, hogy nincs bent.

A csapos bort vitt a pufajkás társaságnak, aztán megállt Vági mellett.

- Nincs a fenét! Ilyenkor már nem akaródzik dolgozni senkinek. Miért nem az elnöktől kérte?

A sofőr a vállát vonogatta.

- Eszembe se jutott ezért zavarni. Adjon még valamit!

A csapos megtöltötte a pohárkát. Vági fenéig itta. Csak most kezdte átjárni a meleg. Nem szabadna innom - villant át az agyán, de rögtön eszébe jutott, hogy úgysem érhet már haza, és újabb féldecit rendelt.

- Még sosem maradtam el karácsonykor - morogta.

A csapos megértően bólogatott.

Vági leült egy üres asztalhoz, csöndesen nézte az utcát. A csapos újabb poharat tett elé, s Vági már nem tétozott. Kellemes érzés feszítette a halántékát, ködösen látta csak a bádoggal bevont pultot. Keze előre lendült, elnehezült feje rábillent az asztalra.

Arra figyelt fel később, hogy valaki szólólongatja.

Györkös állt előtte. Most nem volt egykedvű, dühösen villant a szeme.

- Állat maga, Vági úr? Várom, mi lesz, majd megfagyok az úton, maga meg leissza magát!...

- Mi... mit csináljak? - hebegte Vági.

- Azt hittem, vontatóért ment, nem pálinkázni!

- Nem sikerült...

- Akkor se igya le magát! - A kísérő elkapta Vági kezét. - Idefigyeljen... Maga azt mondta, nekem könnyű, mert nincs hová mennem. Pedig én is állítottam fát. Csak úgy magamnak! Mondja, tud maga valamit rólam? Semmit... De kijelenti, hogy nekem könnyű. Pedig magának könnyű, nem nekem! Maga reggel, vagy holnap délután hazaér, hárman fognak sűrögni az ágya körül, ha lefekszik. Szegény papuska, elakadt a hóban, a mi drága hősünk, hadd csicsikáljon a drága!... Nekem senki nem adja ágyba a reggelit, érti?!

Vági meglepetten kapta fel a fejét. Kísérője szeme úgy villámlott, hogy rögtön el kellett fordulnia.

- Mit tud maga rólam? Tudja talán, hogy én is sofőr vagyok? Nem tudja, honnan is tudná?! Vidékre jártam, mint maga, és néha felcsíptem egy nőt. Sokszor lelkiismeret-furdalásom volt emiatt. Aztán egyszer korábban mentem haza a tervezettnél és rajtakaptam a feleségem. Rájuk zártam az ajtót és leittam magam. Részegen ültem a volánhoz reggel. Mi kellett még? Egy bódé, közel a járdához, aztán puff!, ugrott a betétlap, később a jogosítvány is. Felfüggesztett börtönbüntetés és kocsikísérői állás maga mellett. Érti ezt?

A sofőr bizonytalanul bólogatott.

- Nem ért maga semmit, Vági úr! - mondta lehiggadva a kísérő és legyintett. - Magának haza kell érnie, magának családja van, Vági út. Két szép gyereke. Csak vontatót nem tud szerezni...

Vági föl akart kelni, de a kísérő vállánál fogva visszanyomta.

- Várjon itt!

Egy óra múlva jött vissza. Intett a sofőrnek és kifordult az ajtón.

Vágít kijózanította a hideg. Keserű ízt érzett a nyelve alatt, lehajtott fejjel követte Györköst, meg a másik, bundakabátos férfit.

A volán mellé akart ülni, de Györkös visszahúzta.

- Megengedi, hogy egy darabig én vezessek? Maga ivott - s amikor a sofőr bólintott, hamiskás mosollyal tette hozzá: - De nincs jogosítványom!

A Zetor pöfögni kezdett, s nemsokára szabad volt előttük az út. Györkös föltekerte a drótkötelet és hátra rakta. Megköszönte a zetorosnak a segítséget, aztán visszaült a volánhoz.

- Hol szerzett vontatót? - kérdezte Vági.

- A téeszben. - Györkös megnyalta a szája szélét. - Isteni kis nő ült ott. Csak öt percig kellett fűzőcskélnem. Megérte, nem? Alig fog késni valamit! - és gúnyosan a sofőrre pillantott.

Csúszós volt az út, óvatosan kellett haladni. Vági megtörölte a homlokát, figyelte a kísérő szakszerű mozdulatait.

- Évek óta nem vezettem. - Györkös szemében öröm csillant. Mint egy gyerek, ha új játékot kap ajándékba, elmerülten nézett át az üvegen.

- Micsoda karácsony! - hajtogatta majdnem vidáman. - Micsoda karácsony!

(Magyar Ifjúság, 1970. december 25.)

Hideg reggel

A fiú örült, hogy egy pillanatra meghúzódhat a portásfülke melegében. Megmozgatta elgémberedett ujjait, aztán zsebébe nyúlt a belépőért... Mindig a kabátja külső zsebében tartotta, célszerű mozdulattal, hogy reggelenként ne kelljen keresgéléssel húzni az időt, de most nem találta. Türelmetlenül keresgélte, s közben toporgott, mert lábujjai megdermedtek a hótól meg a hideg északi szélről.

- Csak nem fázik? - kérdezte a portás.

- Iszonyúan - felelte a fiú, s egy kicsit meglepődött. A piros arcú kapust ugyanis még soha nem hallotta beszélni, de még visszaköszönni sem. Reggelenként hangos köszöntéssel beharangozta, a portás meg legföljebb ha fölnézett a szalonnázásból és biccentett. De szólni még soha nem jutott eszébe.

- Fázni? Ilyenkor? - folytatta az öreg, s rosszállóan csóválta a fejét.

- Miért? - replikázott álmos-dühösen a fiú. - Maga nem szokott fázni?

- Nem én!

- Soha?

- Soha - felelte a portás mosolyogva, mert látta a fiú arcán a kételkedést.

- Persze, itt jó meleg van...

A portás szinte fiatalos hetykeséggel, büszkén mondta rá:

- Az utcán sem... Sehol sem!

- Ugyan! - legyintett rá a fiú, és közben megtalálta belépőjét, hát indulni akart, de az öreg nem hagyta.

- Hány éves maga?

- Huszonhárom!

- Mit csinál itt a gyárban?

- Hegesztek....

- Na - mondta az öreg és tanárosan fölemelte az ujját -, én is akkor fáztam utoljára, amikor huszonhárom éves voltam. Csak az odébb volt egy pár kilométerrel.

A fiú nem akart udvariatlan lenni, hát megkérdezte:

- Hol?

- Odakint... Amikor dicsőséges hadseregünket szétverték az oroszok. Dicsőséges hadseregünk...! Egy semmirevaló tacsó akart nekimenni a komondornak, hát persze, hogy csak az lehetett belőle. Mi vagy húszan voltunk, egy hadnagy indult meg velünk, hogy csak el innen, akárhová... Két éjszaka gyalogoltunk a rettentő hidegben, s akkor egy kunyhóra találtunk. Elképzelheti az örömeinket: a faházban nem lakott senki, de a kamrája tele élelemmel. Krumpli, zsír, liszt, kolbász... Mintha a paradicsomba kerültünk volna! És csönd volt, az ágyúzás már alig hallatszott el ide. A hadnagyunk megszervezte az őrseget, aztán tüzet raktunk, ebédet főzünk, és úgy éreztük, most ért véget számunkra a háború.

- És? - A fiú türelmetlen volt. Egy kicsikét érdekelte is a portás története, de nem akart elkeskenykedni.

- És! - Az öreg legyintett. - Nem ért véget. Este németek jöttek, a hadnagyról letépték a parolit és elindítottak minket visszafelé. Mint a foglyokat, fegyveres kísérettel.

- Nagyon hideg volt? - kérdezte a fiú.

- El nem tudja képzelni.... legalább harminc fokos. És a ruházatunk hozzá! Kopott, agyonázott bakancs... Újságpapírba csomagoltuk a lábunkat. Az melegített egy ideig, amíg csak át nem ázott... S akkor meg már papírunk sem volt kapcának.

- Miért nem szöktek meg?

- Megszöktünk. De előbb történt még valami. Volt egy sebesültünk, sovány kis emberke, hosszú orral. A szemüvegének letört az egyik szára, spárgával kötötte a füléhez. Úgy előttem van a riadt arca, mintha most történne az egész. A válla rongyokkal átkötve, sápadt, akár egy hulla. Feküdt a hordágyon, mi meg felváltva vittük. Valami íróféle volt a szerencsétlen, így beszéltek... Nem hagytuk ott, pedig magunkat hordani sem volt elég erőnk. A németek meg egyre jobban akarták gyorsítani a menetet, mindhiába. Akkor az egyik odajött hozzánk és azt mondta, tegyük le a hordágyat! Nyilvánvaló volt, hogy itt hagyná az erdő közepén a szerencsétlent, hát nem engedelmeskedtünk. Tajtékozott a méregtől, elővette a pisztolyát és azt kiáltotta: Fel a kezekkel! Én hátul tartottam a hordágyat, s most minden maradék erőmet összeszedve, fél kézzel próbáltam megtartani. Csak a jobbomat emeltem fel. A német őrvöngött, elsütötte a pisztolyát...

Az öreg felemelte a jobb kezét, s a középső ujját mutogatta a fiúnak. A felső porc hiányzott róla.

A fiú kezdett kíváncsi lenni: a történetre is, meg arra is, miért lett egyszeriben olyan közlékeny ez az ember.

- És aztán? - kérdezte.

- Aztán? - A portás kinézett az udvarra, ahol pufajkás emberek nyitották le egy teherautó oldalát.

- Nem bírtam tovább vinni. Agyonlőtték a fritzek. Ekkor határoztuk el, hogy megszökünk. Éjjel indultunk el, hárman. Mindegy volt, merre, csak el a németektől. Jó lett volna fogságba esni, ebben reménykedtünk mindhárman. De fölfedezték a szökést és utánunk jöttek az erdőbe. Majzik Lászlót agyonlőtték, a másik meg, akinek a nevére sem emlékszem, eltűnt mellőlem. Egyedül vánszorogtam tovább, csönd volt már mindenütt, máskor rettenetesen féltem volna az erdő riasztó csöndjétől, de most csak az emberektől rettegtem. Az ujjaim elgémberedtek, mindenütt csak hó és hideg. A negyedik napon már nem bírtam menni. Lehúztam a vékony bakancsot, hogy megdörzsöljem elfagyott lábujjamat és a kezemben maradt... Aztán a másik is. Már fájdalmat sem éreztem akkor, annyira eltompultak az érzékszerveim. A fagyott hóban csúszva vonszoltam tovább magam, s aztán egyszer csak elvesztettem az eszméletemet.

A fiú a falhoz támaszkodott, úgy hallgatta a történetet.

- Egy katonai kórházban tértem magamhoz. Körülöttem oroszul beszéltek, nem értettem belőle semmit. De megnyugodtam: most már jó kezekben vagyok.

- És aztán?

- Négy év fogság, rokkantság. Azóta én már nem fázom soha. Csak a csonkolt lábam fáj, ez jelzi nekem a hideget... Szokott maga focizni?

- Szeretek...

- Na, látja, hát ez hiányzik nekem a legjobban... Első osztályú játékos voltam a háború előtt...
- A portás keserűen mosolygott. - Jól elvettem az idejét. Még a végén miattam késik el.

A fiú szeretett volna mondani valamit, de nem jutott eszébe semmi vigasztaló. Ránézett a portásra, aztán megfordult és egyetlen mosollyal belépett a kapun.

A gyárudvaron hideg szél fújt keresztbe. A fiú felhúzta kesztyűjét, futni kezdett a műhely felé. Most jutott eszébe, hogy végül nem is mutatta fel a gyári belépőt.

(Magyar Ifjúság, 1973. április 6.)

Hétköznapi, kánikula

„A Meteorológiai Intézet jelenti. Várható időjárás holnap estig: száraz, meleg idő, szélcsend. Budapesten ma délben a hőmérséklet plusz harmincegy fok.”

Olyan csendes az utca, mint éjjel a temető. De csak egyetlen pillanatig, talán azért, hogy a téren is jól lehessen hallani az egyik harmadik emeleti ablakból kiszűrődő rádió hangját. Aztán a Dorottya utcából tam-tam döbögéssel előbúvik egy ötös autóbusz, mögötte kukucs-kálva suhan egy vadonatúj Chevrolette. A téren éppen fordul egy taxi, a rikkanca a megmaradt reggeli lapokat kínálja.

- Szenzációs a Népszava! Anyósgyilkos a bíróság előtt! Itt a Népszava!

Budapesten a hőmérséklet ma délben plusz harmincegy fok. Harmincegy fok árnyékban. Budapesten ma délben kánikula van. Nem vasárnapi, strandos-rómaifürdő kánikula, hanem egy közönséges hétköznapi lüktető és az aszfaltról visszapattanó forrósága.

A Vörösmarty Cukrászda teraszán idősebb asszonyok ülnek. Az egyik, akinek csipkézett nylonblúza van, hosszan nyalogatja alpakka kanáláról a lilás színű gyümölcsfagylaltot. A néninek vörösre van festve a haja, homlokán már kopik a festék, s kikandikál az eredeti szín, az ősz.

Hárman ülnek ennél az asztalnál. A másik kettő szakasztott ugyanolyan, csak nem festik a hajukat. Az egyik fekete ruha van, a másikon tarka selyem. A selyemblúzos fiatalos.

- Gyümölcslevest csinállok estére - mondja a selyemblúzos, minden apropó nélkül. Pedig mostanáig csendesen ültek, szó sem volt étkezésről, senki sem kérdezte tőle.

- Én is csinálnék már egyszer - teszi le a festett hajú a kanalat. - De csak hidegen jó az, és nincs jégsekreányem.

- Nekem van - mondja a selyemblúzos fiatalos. - Régi jószág, még harminckettőben vette az uram. Csak sehol nem lehet jeget kapni.

- Sehol - mormolja a gyászruhás. - Nem lehet kapni jeget.

- Semmit sem lehet kapni - vág bele a fagylaltozó és újra felemeli a kanalat.

A gyászruhás megállítja a felszolgálónőt. Törzsvendég lehet, mert megfogja a fiatalasszony karját, nevére szólítja.

- Grétike, hozzon kedvesem egy pohár szódát. De hideget.

Grétike udvariasan mosolyog, csak akkor kezd fintorogni, mikor már elfordult. Kénytelen udvarias lenni, ha nem is szereti ezeket a szódavízen élő öreglányokat. De ilyenkor, délelőtt, nagyobb üzletre nemigen számíthat. Bár néha az is akad. Grétike tudja, ha valahol férfiak ülnek le délelőtt egy asztalhoz négyen-öten, ott legalább konyak a rendelés. Grétike ismeri a vendégeket, rögtön látja a férfiakon, mikor van komoly üzleti tárgyalás. Az pedig nagy rendeléssel jár.

Amikor a felszolgálónő elmegy, a három öregasszony összenéz.

- Helyes kis asszonyka - mondja a selyemblúzos. Mosolyog, nagyon kedves az arca, ilyenkor nem látszik ötvennek sem.

- Rettenetes férje van. Már többször otthagya... Ez a bolond meg úgy bele van esve, hogy mindig utána megy. - A festett hajú néninek hínárzöld szeme van, úgy néz a világba, mintha nagyon messzire nézne. - Valami jó káder. Községes proli volt, most egy export vállalatnál dolgozik. Állandóan Nyugatra jár. Most Párizsban van...!

A gyászruhást ez nem érdekli, ő még mindig a jégszekrényénél tart.

- Az én jegesem rendszeresen félreteszi nekem a napi adagot. Kulcsot adtam házmesternek, ha nem vagyok otthon, beteszik a jégszekrénybe. Rendes ember, nyugodtan rá merem bízni.

A fagylaltozó befejezte a kisadagot. A bejárat mellé néz, ahol éppen feltűnik egy jól öltözött gömbölyű asszony.

- Itt a Maca. Kíváncsi vagyok, ide ül-e...

Mindhárman a belépő nő útját követik figyelmesen.

Aszfaltozzák a Vörösmarty teret. Félmeztelenül izzadnak az aszfaltozók. A környéket forró szurok szaga hatja át. Édeskés szag. Bebúvik az orrlukakba, a nyitott ingkabátok alá.

„Kossuth rádió Budapest., Pontos időjelzést adunk.”

Egy óra van. Egy fekete, zömök férfi áll az úthenger mellett. Arca csuromvíz.

- Meleg van - törli meg a homlokát. Aztán fölkiabál a járdára. Ott egy fiatal gyerek áll, talán tizennyolc éves, szőke, olyan az arca, mint egy kislánynak. A többiek Mariskának hívják, amiért a fiú haragszik, de nem mutatja. Megszokta már.

- Mariska! Gyere kajálni!

Mariska átszalad a férfihoz, együtt mennek a barakkig. A fekete férfi kinyitja a faház ajtaját, bemegy. Mariska kint áll, szürke ingét lehúzza a válláról.

- Lajos bácsi! Nem kéne sört hozni?

Lajos bácsi nem válaszol. Két perc múlva megjelenik az ajtóban, pénzt ad a fiúnak. Mariska futva indul a Harmincad utca felé.

A fekete férfi leül a barakk árnyékába, Már ketten ülnek ott. Széles, zömök fiatalember az egyik. Félelmetesen erős karjai vannak. A másik öreg, falusi kinézésű, fehér bajusza van. Lajos bácsi melléjük zuhan, kiteríti a nagy papírt. Sült hús van benne meg paprika.

Lassan, szinte álmodozva kezd enni, Közben a fiataalt nézi.

- Mit csomagolt az asszony, Gazsi?

Gazsi meglengeti hatalmas karját.

- Ezt ni... Vettem a közértben.

- Nem jól csinálod, te fiú. Amikor én ilyen fiatal házas voltam, az asszony éppenhogy duplán csomagolt...

A fiatalnak kék szeme van, s ez valahogy furcsán illik a sötétbarna hajához.

- Gizi is dolgozik. Együtt kelünk fel. Nem ér rá csomagolni.

- De modern ember lettél - morogja a fehér bajuszos. - Csak meg ne járd aztán, hogy sok a levegője az asszonynak.

- Sokat melózik, és mégiscsak én vagyok az erősebb. Segíthetek neki.

A fekete férfi vigyorog.

- Megveszed helyette az ebédet, amit te eszel meg. Nagy segítség! De mosogatni segítettél-e már?

- Ha éppen tudni akarja, igen!

- Sokszor?

- Hát nem éppen. De mindig én csavarom a ruhát.

- Bolond vagy - morogja az öreg parasztarcú.

- Miért, Pista bácsi? - néz rá kötődve a Lajos nevű. Neked talán kicsavarják?

- Nekem nincs feleségem. De amíg élt, ő mosott.

Gazsi téliszalámit eszik. Lehúzza a haját, a húst ráteszi a vajás kenyérre, sózott paradicsomot rak mellé. Két falásra eltünteti az egész szeletet. A fekete férfi derűsen nézi.

- Valaha négy rúd kolbászt is megettem egy ültőmben. Hű, de bírta a gyomrom.

- Mikor volt neked egyszerre négy rúd kolbászod? - szól bele az öreg.

- Volt egyszer két olyan hónapom, hogy még. Akkor az apámmal följöttünk Pestre, együtt vállaltunk kőművesmunkát. Egy budai villát építettünk, a nagyságának sürgős volt, valami építész mérnöknek volt a húga, a bátyjától kapta a villát. Soha annyi pénzem nem volt, mint akkor pár hónapig... Még lokálba is elmentünk az öregemmel. Olyan angol szövetből csináltattam ruhát, hogy azóta sem volt még megközelítő sem!...

- Nekem nem egy ruhám van - mondja Gazsi -, de az is kevés.

A fiatalos asszony tűnődve nézi a bódénak dült, falatozó munkásokat.

- Szörnyű, mennyit bírnak enni ezek a fizikai munkások - tűnődik. - Amikor szegény Ervinem azt a villát építette a Rózsadombon, én láttam el eleséggel az embereket, fantasztikus, hogy faltak, de nálunk jó dolguk volt, ugyanazt kapták enni, amit mi ettünk.

Lajos a bicskáját törli.

- Nektek minden kevés. Állandóan morogtok. Semmivel nem vagytok megelégedve.

Gazsinak kék fény villan a szemében.

- Hát mivel lennék? Azzal, hogy nem tudom, hová költözzek a feleségemmel? Olyan vizes ez a lakás, az albérletem, hogy bele fogunk gebedni.

- Ne nőültél volna! Nem volt sürgős, nem jött még a gyerek. - Pista bácsi elveszi tekintetét a fiúról, fehér bajsza föl-le ráng, s ritmusban szuszog az öreg.

- Hű..., ez igen. Jöhetne már Mariska a sörrel.

Néznek a Harmincad utca felé. Mariska nincs sehol.

- Tudjátok, Maca... - a festett hajú néni nem tudja befejezni, mert Maca már az asztalnál van.

- Szervusztok - mondja sivító fejhangon.

Mindhárman mézesen köszöntik.

- Sápadtak látszol - mondja kedvesen a fekete ruhás.

- Fáradt vagyok. - Maca leül az üres, helyre. - Adjatok egy szemüveget.

Átadják, Maca levelet vesz elő a retiküljéből, lassan kibontja. Távol tartja magától, karjait majdnem kifeszíti.

- A húgod?

Maca bólint és mozgó szájával olvas, aki nagyon figyelné, le tudná betűzni szájáról a szöveget. A három asszony kíváncsian figyeli, mit írhattak Macának Kanadából.

- Kicszerélik a kocsi - mondja Maca. - Azt írja Franci, hogy megunták a régi Fordot, mert egy Studebakert akarnak. - Így mondja: Studebaker.

- Micsoda higiénia! - folytatja aztán. - Olyan bébiszerviz van, hogy este leadják a pelenkákat, s reggel kimosva kapják vissza. Minden családnak saját műanyag doboza van.

- Apropos, higiénia! Ismeritek az albérlőmet, ugye? Esküszöm, soha nem mosdik, Pedig tölem igazán használhatja a fürdőszobát.

- Biztosan fürdik a munkahelyén - véli a fiatalos. Ki nem állhatja Macát, ha teheti, ellentmond neki. - Azért, mert nem látod?... Vagy lesed?

Nevetnek, Maca kénytelen velük nevetni. Aztán:

- Én nem vagyok annyira egyedül, édesem.

A selyemblúzos találva érzi magát, Férje tizenöt évvel ezelőtt elhagyta, legutolsó szeretője pedig hét éve disszidált.

Maca visszaadja a szemüveget és búcsúzik.

- Kaptam egy csomag új kártyát, kintről. Lemosható műanyag. Itt nem is látni hasonlót.

- Hol vagyunk mi tőlük - mondja a gyászruhás, alaposan elnyújtva az utolsó szót. - Fölme-
gyünk vasárnap, felavatjuk a paklit, jó?

Maca bólint. A megmaradt kockacukrot elteszi a táskájába.

- Te Gazsi, nézd, hogy komál ide az a boszorkány! Esküszöm, téged bámul.

Gazsi felnevet.

- Korra inkább magához való.

A sovány fekete előrelép az árnyékból.

- Ülnek együtt, aztán úgy szidják a demokráciát, mint te...

- Één? - tiltakozik a fiatal. - Én nem a demokráciát szidom, hanem ami a bögyömben van. És különben is, én szidhatom, mert sosem voltam nagysága, mint azok.

- Olyan, mint egy papagáj, mi? - int a terasz felé az idősebbik.

- Azt mondják, vannak ott, akik négy kilót adnak egy fiatal srácért.

- Hát próbáld meg egyszer. A fene ezt a rohadt meleget, semmi kedvem folytatni. De a hűsölésből nem élünk meg.

Maca az aszfaltozókat nézi. - Nem lehet könnyű munkájuk ebben a nagy melegben - mondja sajnálkozva.

A festett hajú a fagylaltos kanalat szopogatja.

- Na, azért nem kell sajnálni őket. Lógnak is eleget - mondja.

A gyászruhás helyesel:

- Az igaz. Azért is készül olyan lassan minden ebben a városban.

Az újságos az Esti Hírlapot árulja. A „kiszserbóban” sorban állnak a fagylaltos pult előtt.

Harmincegy fok van Budapesten.

(Tiszatáj, 1964. április)

A labda mindig gömbölyű

Az öltöző üres. Leülök a padra, bogozni kezdem a cipőfűzőmet. Hárman még le sem vetkőztek, utcai cipőben bűvölik a labdát. A többiek nagyon izgatottak, már régen a kispályán gurigáznak, mezben, pedig még legalább fél óra van a kezdésig.

Hát persze, a nagyválogatott, a magyar tizenegy nem mindennap ereszkedik le egy kis gyárcska harmadosztályú együtteséhez! Mi pedig vasárnap délelőtt velük játszunk barátságos mérkőzést. A mi pályánkon!

Nyílik az ajtó, jön be a három ruhás. Ők nyugodtak, ráérnek, biztos helyük van a csapatban. Sugárt senki nem verheti ki a kapuból. Biztosak a reflexei, bátor, ügyes. Reményi kicsit nagyképű, másodosztályú csapatból jött, villanyszerelő kétezerhatért. Bodó Karcsit szeretem nagyon, a centert. Ő a legjobb haver az egész társaságban.

Bár tudnám, velem mi lesz. Még soha nem játszottam az egyben. Igaz, nemrég jöttem a gyárba, s a régi helyen nem sportoltam. Nem volt focicsapat...

Délelőtt találkoztam a portán Gyuri bácsival, azt mondta, ha megy a játék, vasárnap játszhatok a válogatott ellen. Nagyon ráhajtok... Úgy érzem, menni fog a dolog, friss és kipihent vagyok, az egész tegnapot átaludtam, kivettem egy nap szabadságot.

Nagy dolog volna, kevesen mondhatják el magukról, hogy a nagyválogatott ellen játszottak. Anya biztosan örülne, ő úgy őrzi még azt a jelvényt is, amit diákkoromban az MHK-n nyertem, mintha legalábbis olimpiai aranyérem lenne.

Bodó Karcsi elkészült, nézi a többieket. Sugár is felhúzta már a fekete mezt, most rágyújt. Kötözöm a cipőm, érzem, töri a lábam. Most újra le kell venni, megkalapálni, mert szög van valahol az orrában. Még jó, hogy most vettem észre. Van, amikor csak a pályán, játék közben érzi meg az ember.

Az ellenfelet jól ismerem, ugyanabban a kerületben van a pályájuk, jó képességű csapat, kemények, gyakran durvák is. Legutóbb alaposan elporoltak bennünket, kaptunk egy négyest. Igaz, Bodó beteg volt. Akkor még a pálya széléről néztem a játékot, nem voltam leigazolva.

- Mehetünk? - zavar meg Sugár. A labdát a fején pattogatja. - Ma nem kapok négy dugót!

Indulunk kifelé. A folyosó ablakából kinézek a pályára. Már gyülekeznek az emberek, ott az egész téemká, a lányok is mindig kint vannak. Nem is a focit szeretik, inkább a heccelődést. Állandóan bekiabálnak, nevetnek, visszarúgják az eltévedt labdát. Zsinkó is ott van, az él-szurkoló, kopasz feje világít a tűző nap alatt. Körülötte a többiek, a tömzsi Pista bácsi a szereldéből, Steiner kartárssal.

Gyuri bácsi int a kispadról. Rövid, sportos frizurát visel, mindig melegítőben van, edzéseken velünk együtt végzi a gyakorlatokat. Néha alig bírja szusszal, de azért olyan lelkesen csinálja végig, hogy bármelyikünk példát vehetne róla. Ezért is teszi, példamutatásból.

Köréje gyűlünk, Zámbó a fülembe súgja:

- Úgy állunk itt, mint egy szelet vajjas kenyér.

- Az - bólintok -, és Gyuri bácsi rajta a retek.

Zámbó nevet.

- Na, gyerekek, nem könnyelműsködni - kezdi az edzőnk. Sas-orra olyan szigorúságot, de egyúttal olyan tiszteletet kölcsönöz, hogy nem is lehetne másra figyelni, ha ő beszél.

- Ne felejtsetek el, hogy ez bajnoki meccs, nem előkészületi vasárnapra! Magyar válogatott ide, magyar válogatott oda, az csak edzőmérkőzés lesz. Az szép, érdekes feladat, de a mai másfél órán tét is van.

Taktikai utasítást nem mond. Már tegnap este mindent megbeszéltünk a klubban. A három hátvéd és Simai, a jobbfedezet védekeznek, Bodó nemcsak center, az ellenfél jobbhalfjára is vigyáznia kell, nagy veszélyes, erős lövései vannak... Én balfedezet leszek, segítenem kell a védelmet, de ha mi lendülünk előre, támadnom kell, mintha második balszélső volnék.

- Nagyon vigyázz, Jóska - néz rám biztatóan Gyuri bácsi. - És ne ijedj meg, mindent bele!

- Jó - bólintok, és érzem, ma menni fog a játék.

Már az ellenfél is együtt van. A salakos kifutó másik oldalán állnak csoportban.

Fütyül a bíró, libasorba állunk, futunk a pályára. Néhol füves, de a legnagyobb része - különösen a két tizenhatosnál - tiszta por.

A nyolcadik percben kapok először labdát. Az ellenfél térfelén vagyok, valahol a középén. Keresztbe gurítok Kraut felé. Nem tudja elcsípni. Aztán a textilesek támadnak. Megyek hátrafelé, bár úgy látom, Reményi már felszabadított. Igen, de a labda csak vánszorog, az idegen balfedezet elkapja, küldi előre, a tizenhatosnál hatalmas a kavarodás, a bíró kettőt fütyül. Nem láttam, mit történt, csak annyit, hogy a szőke center kiemelkedett a többiek közül. Sándor Jancsi elesett, valaki meg keresztül bukott rajta...

- Megtalálta a lyukat - fut el mellettem Simai.

Kezdéshez állunk. Még alig csináltam valamit.

- Előre megyek - határozom el. - Támadni kell.

Végre kapok egy labdát, magam elé teszem, indulok. Elém toppan a jobb hátvéd, széles, mongolos pofacsontja van, vigyorog. Belsővel a lába között gurítom tovább a labdát, sikerül kikerülnöm, beadom középre, Bodó megrúgja, lepattan Krauthoz. Nem adja be, rálövi, persze olyan nagy a tömörülés, hogy így nem is lehet gólt löni. Látom, hogy a vigyorgó hozza ki a bolyból. Gyorsan rászaladok, elveszti a labdát, van egy kis űr, meglövöm jobbal, közben a lendülettől elesek.

- Gól! - hallom a kiáltást, de nem akarom elhinni. Fölugrok, égnek tárom a karomat, Bodó a nyakamba ugrik. Örömben elnevetem magam, de gyorsan a szám szélébe harapok, ne lássák, mennyire túlzottan jólesik, hogy én egyenlítettem. Nézek a salak felé, a lányok sikongnak, Zsinkó integet:

- Jól van, Tubikám!

Azt hiszem, a Galambosokat mindenütt Tubinak becézik.

A tatárképű hátvéd káromkodik. A kapus őt szidja, nemcsak elengedte a labdát, de még takart is.

Kezdekör Gyuri bácsi is bekiabál:

- Jól van, Tubi, menj előre!

Bólintok, mélyet lélegzem, érzem, hogy árad szét mellkasomban a friss levegő.

Elindulnak, a balszélső viszi fel a labdát. Egészen a saroktól íveli be, valaki leveszi. Kár, hogy nem érhetem már el, csak a lábam kellene odatennem. Na, jól van, kis Kraut! Szerelt és előregurít Zámbónak. Zámbó addig cselez, míg elveszik tőle.

- Ne trinyózz annyit! - kiabálom.

Dühösen rám néz, legyint. Közben Reményi hozza vissza a labdát. Most jó, most kéne egy szép beadás... Szaladok előre, ugrom, a tatárképű fölemelkedik mellettem, könyökét a mellembe nyomja, visszahuppanok a földre.

- Az anyád... - aztán gyorsan abbahagyom. A bíró mellettünk van, s különben is, ilyenkor senki nem bírná megállni, hogy ne lökje az ellenfelet. Biztosan nekem is működött a könyököm, csak nem érte el a fiút.

Lehajtott fejjel megyek visszafelé - Gyuri bácsi a partvonalról integet:

- Jól van, Tubi, támadj!

Úgyis azt csinálom, minek mindig bekiabálni! Hatalmas erővel tűz a nap, bizony jobb ilyenkor strandon ücsörögni. A textilgyáriak támadása a jobboldalon döcög. Sugár ugrál a kapuban, lövést vár, no, igaza lett, de olyan gyöngé ez a lövés, hogy egy elemista is védené.

Pazar labdát kapok hátulról, magam elé teszem, indulok. A kiálló pofacsontú mellettem fut:

- Hagyd! - kiáltja.

Persze megyek tovább, a tatárképű mellettem. Megpróbál becsúszni, beívelek, Bodó kapu mellé rúgja. A hátvéd káromkodik, villog a szeme. Ez most meg tudna ölni engem. Na, nem baj. Csak vigyázni kell. Reményi is mindig ilyenkor kezd durvulni.

Hát persze. Alighogy átveszek egy labdát, eltrafálja a bokámat. Még szerencse, hogy az utolsó pillanatban elhúzódtam. De a labdát már nem bírtam tartani.

Az öltözőben csöndesek vagyunk, ülünk egymás mellett, mint fecskék a villanyvezetéken. Citromot szopunk, izzadságszag terjeng a levegőtlen teremben.

Gyuri bácsi leül mellém:

- Tubi, azt hiszem, játszol vasárnap.

Szólni sem tudok örömben. Talán meg kellene köszönnöm, de képtelen vagyok rá. Csak bólintok és ledobom a citromhéjat a földre. Balfedezet leszek a nagyválogatott ellen!

A bíró befűtül az ajtón. Kászálódunk, indulunk kifelé. Zsinkóék hangos biztatásba kezdenek, támadunk. Akárhányszor labdához érek, a tatárképű mindig mellettem van. Egyetlen megmozdulása sem szabályos. Alattomos fickó, és a bíró alig-alig veszi észre a durvaságait.

Egy nagy lövést a kapusunk kiöklöz, az ötösről próbálom ráverni, hátvédem jól elállja a szöveget, mellérúgom. Csóválom a fejem, Gyuri bácsit keresem a partvonalon kívül, mit szól hozzá. A lányok kiabálnak. Jó lesz vigyázni, nem is olyan biztos, hogy játszom vasárnap. Elvégre a labda gömbölyű, még egy-két ilyen baki és könnyen meggondolja magát az öreg.

Kraut félmagasan felém játszik. Elhúzom a labdát a jobbhalf mellett, megint az én hátvédemmel állok szemben, a lábán akarom átemelni a labdát, belém rúg. A labda Bodóhoz pattan, rálövi, gól. Rugózom néhányat, forgatom a bokám, máris rendben vagyok.

Pista bácsi tombol, zakóját dobálja az ég felé. Zsinkó rá-rá-hajrát kiabál, mintha a nagyválogatottnak szurkolna a Népstadionban.

A textilgyáriak támadni próbálnak. A szőke center gáncsolni akarja Reményit, persze ő esik el. Reményi vigyorog, hatalmas keresztlabdával indítja Zámbót... Futok be középre, érzem, hogy most lehet valamit keresni. A tatárképű mellettem szalad, megfogja a karom:

- Szétrúglak - sziszegi.

Nem érdekel, mit mond. Érdemes volna meccs után móresre tanítani. Ha még egy gólt rúgok, biztosan játszom vasárnap - biztatgatom magam. Kraut forgolódik a jobbszélen, félmagasan íveli be a labdát, a tizenegyes pontnál felugrom, ballal akarom rálőni...

A kiálló pofacsontú hátvéd keskeny szemeit látom megvillanni. Magasra emeli a lábát. Nagyot nyögök és elvágódom. A combomat találta el... Fel akarok állni, nem megy. A hátvéd vigyorog. Legalább idejönne kezet fogni, ahogy szokás. A bíróra nézek, rázza fekete sörényét, nem ad tizenegyest...

Iszonyúan fáj a lábam, teljesen elmerevedett, nem bírom mozgatni. Fél lábon ugrálok, megyek a pálya széle felé, néha-néha rálépek a ballábamra, ilyenkor elharapom az alsó ajkamat, úgy fáj minden lépés. A partvonal mellett lefekszem. Az orvos jön oda, hosszú szőke fiatalember, leteszi mellém a táskáját, fájdalomcsillapító injekciót ad.

- Meg kell röntgeneztetni - mondja.

- Nem, semmi, mindjárt visszamegyek - nyögöm, de biztosan fehér az arcom.

- Megy ám a fenébe! - kiabál. - Ezzel úgysem játszhat egy-két hétig.

Ketten a karom alá hajolnak, úgy visznek az öltözőbe. Már nem fáj annyira, hatott az injekció. Sántikálva menni is tudok, csak lassan, nagyon lassan. Ledobom magamról a mezt, a cipőt úgy vágom a zsákba, hogy csattan.

- Az istenit! - káromkodok.

Gyuri bácsi mögöttem áll, nem is tudom, mikor jött be.

- Úgy szerettem volna játszani vasárnap! - sírom el magam.

- Majd máskor. A labda mindig gömbölyű. - Vigasztal, simogatja a fejem. - Neked köszönhetjük a győzelmet.

- Még nem biztos...

- Már három-egyre vezetünk.

- Gyuri bácsi, nem tudok meggyógyulni vasárnapig?

- Nem. Nem szabad játszani.

- Szétverem annak a beesett szeműnek a pofáját.

- Ha megtudom, hogy belekötöttetek, számolunk! - feleli és kimegy. Bicegek a tusolóba, nyitom a csapot, egy pillanatra el kell ugranom, olyan forró. Aztán lassan lehül, kellemes meleg lesz, jólesik a bőrömnek. Amikor öltözni megyek, mintha már nem is sántikálnék annyira.

Már bent vannak a többiek is. A tükörhöz bicegek, fésülködöm. Az ingemen egy kicsit átüt a veríték, fülledt a levegő.

- Hazajössz? - kérdezi Reményi.

- Nem. Megyek röntgenre.

- Elkísérlek - mondja. - Szemét kis töpszli, jól kikészített... Jó volna elcsípni... Miatta nem játszatsz vasárnap.

Ahogy az ajtón kilépünk, szemembe vág a fény. Mindent sárgára fest a nap. Reményi is hunyorog. Kellemes fáradtság árad át rajtam.

- Ledobunk egy pohár sört?

- Ihatunk - mondom. Lassan, sántítva megyek a túloldalra. A sarki vendéglőben nehéz borszag úszik.

Reményi blokkot vált, odaállok a pulthoz. Sárga habja van a sörnek, máskor lefújom a pohár széléről, most ez is ízlik.

- Te fogod a Fenyvesit - mondom irigykedve.

- Én...

- Szerettem volna játszani. Szünetben már biztos voltam benne...

- A piszok. Meg kellett volna tépni.

- Meg...

Lassan iszom a sört, melegem van. Mellettem ketten a meccsről beszélnek. Az ajtóban feltűnik Zsinkó, mögötte Pista bácsi és Steiner. Zsinkó integet, a lábamra mutat. Egy fintorral válaszolok, hogy sajnos baj van.

- Nézz oda! - fogja meg egyszer csak a vállam Reményi.

A tatárképű jön be. Piros az arca a melegtől. Olyan simák most a vonásai, hogy el sem hiszem előbbi durvaságait. Észreveszi, hogy nézzük, összerezzen. Reményi oldalba bök, hogy menjünk oda. A hátvéd megkapja a sört, inni kezd. Megyek Reményi után. A tatárarcú kezében megáll a pohár, riadtan pislog felénk.

Álljunk oda és verjük össze?

Hirtelen eszembe jut Gyuri bácsi. Örökre megharagudna. Gyuri bácsi igazi sportember.

- Itt a fiú - mondja Reményi hangosan. - Utánunk merészkedett.

Magasra emeli a hangját. Többen ránk bámulnak.

Egy percre nézem a kiálló pofacsontokat, a mélyen ülő, ijedt zöld szemeket.

- Egyedül van - mondom és elindulok a kijárat felé.

- Miatta nem játszatsz vasárnap!

Legyintek. Megpróbálok mosolyogni. Majd játszom máskor...

A labda mindig gömbölyű.

(Magyar Ifjúság, 1963. augusztus 10.)

Cirmos

A macskámat bámulod? Aranyos kis jószág. Szeretem. Nézd meg, olyan, mintha frakkot viselne, nem? Fekete frakkot, hófehér inggel. Még csokornyakkendője is van, figyeld a nyakát! Úrfinak hívom. Cirmos úrfinak. Hallgat is rá.

Hogy került hozzám? Azelőtt nem tűrtem a szobában állatot. Persze én akkor is szerettem, kiváltképpen a kutyát. Gyerekkoromban volt egy kutyám, Bocinak hívták. Barna-fehér foltos, tompa orrú, mint egy kisborjú. A lábamhoz dörgölődött, az ölembe ült. Nagyon szerettem játszani vele. Mióta albérletben vagyok, nem is gondolhattam volna kutyára. Pedig mindig szerettem. Azóta számtalanszor mondtam magamnak, hogy nem való lakásba, meg ugat, bolhát hoz. Hülyeség! Boci olyan tiszta volt, mint a friss ágyhuzat.

Cirmos úrfit úgy csempésztem be, hogy az asszony ne vegye észre. Ha megtudja, lehet, hogy felmond. Mert mindent utál: embert, állatot, virágot. Vén boszorkány!

Te, mióta Cirmos itt van, mintha minden más lenne, mint régen. Régen? Régen én is más voltam, érted? Persze, nem is értheted. Már hosszú ideje nem találkoztunk.

Arra emlékszel, hogy érettségi után két évig irodában dolgoztam. Soha nem tudtam megszokni az ülőmunkát. Nem szerettem a bogaras kollégáimat, utáltam a nők folytonos trécelését. Mindig a ruha, a külföldi csomag és a feketekávé! Kibírhatatlan volt, mint egyhelyben ülni is. Naponta tíz-tizenöt-ször felkeltem a helyemről, körbejártam a szobát, ablakot nyitottam. Untam az irodát.

Aztán megcsömörlöttem. Mikor bejelentettem, hogy kilépek, nem akartak engedni. Jól számoltam és gyorsan, önkényesen távoztam. Szakmát akartam tanulni. Nem lehetett. „Önkényesen kilépett!” Erre kevés volt minden magyarázat.

A Zöldségellátónál kaptam állást. Kocsikísérő lettem. Piszkos, fárasztó munka volt, de hamar megszerettem. Akikkel együtt dolgoztam - kocsikísérők, sofőrök -, nagyon barátságosak voltak. A harmadik nap meghívtak sörözni. Beültünk egy kisvendéglőbe és ittunk. Meg beszélgettünk. Az én pilótám, a kövér Józsi - vagy, ahogy a társaság hívta: a Dumás - beszélt a legtöbbet. Mindig, mindenről. Arról, hogy családi házat épít Sashalmon. Már együtt van az anyag. Megígértük, hogy néha elmegyünk segíteni. Rászánunk egy-két vasárnapot.

Laci, a kocsitársam káromkodott. Belőle mindig ömlött a panasz. Zuhatagként. Nem tud meg-nősülni, nincs lakása.

- Kégli kell - mondta. - Csak aztán jöhet a nő.

Érdekes emberek voltak ezek. Furcsák és kedvesek, jók és rosszak. Becsületesek és betyárok. Volt egy konok képű fekete fiú, Huli-nak neveztük. Huligánnak. Nagyon szeretett verekedni, mindenkibe belekötött. Már ült is egyszer, súlyos testi sértésért. De engem sose bántott, sőt, azt hiszem, becsült is. Miért? Nem tudom.

Na meg János és Pista bácsi! Mindig vitatkoztak. Pista bácsi közel járt a hatvanhoz, János negyven lehetett. Mindenkit tegezett, de őt mindenki magázta. Még Pista bácsi is.

Pista bácsi vallásos ember volt Ezen sokszor összekaptak.

- Elkárhozik maga, János - szokta mondani az öreg.

Az meg vissza:

- Ne morogj, vén templombogár!

Hát ilyenek voltak. De nem is erről akarok beszélni. Egyszer loptam. Illetve lopni akartam. Laci beszélt rá. Aznap burgonyát szállítottunk a boltokba. Utáltam krumplival dolgozni. Akik zsákolják a krumplit, soha nem vigyáznak a súlyra. Az egyik zsákban alig van negyven kiló, a másik megvan hetven is. Egész nap káromkodtunk. Pedig a Dumás is segített. Remek sofőr volt és jó fiú. Nem bírta látni, hogy kínlódunk.

- Föl a púpra a zsákot, kiskomám! - és már vitte is. Hamar megizzadt. - Estére lefogyok, hogy nem ismer rám az asszony. Csak csontot fog helyettem az ágyban.

Sokat segített.

Aztán az egyik helyen „elfelejtettünk” egy zsákot.

- Risztelünk, hapsikám - mondta Laci. Először neki akartam menni, de rálökött a zsákra. - Hülye csóró vagy, ledobhatjuk egy maszeknek a Dimitrovon.

Féltem, tiltakoztam.

- Ne ijedj meg, nem veszik észre. És estére lesz egy kis dohányunk.

Elég könnyen rábeszélte, mert nem volt egy vasam sem. Már továbbálltunk volna, amikor egy női hang állította meg a Dumást.

- Egy pillanat!

Fiatal lány volt, gyengén bronzosított barna hajjal. Piros ruha volt rajta. A szeme szigorú volt.

- Mi van a kocsin?

Ismertük már bentről, tudtuk, hogy ellenőr. A Cirmos. Így nevezték odabent. Azóta tudom, van is benne valami macskaszerű. Pillanatonként változik a szeme színe. Néha haragos, néha meg doromboló.

- Mi ez a zsák?

- Nézze meg - mondtam félvállról. Azt hittem, egy fiatal kis nőt könnyű lesz átrázni.

- Krumpli. Hová akarják vinni?

- Mit gondol? - mordult fel mellettem Laci sötéten. - Haza. Haza. Most már mindent tud, beköphet, kirúgathat bennünket.

Másnap reggel behívtak az ellenőrzésre. Ő volt ott egyedül. Kék köpenyben, fehér gallérral. Olyan volt, mint egy diáklány. Leültetett. Beszélt. Hogy ő már ismer engem. Tudja, hogy érettségizett, komolyabb ember vagyok. Nekem becsületesebbnek kellene lennem a többinél, mert az iskoláim... Érted? Nem a becsület, hanem az oklevél miatt! És aztán, hogy mennyire szégyellhetem magam. Hetykén rávigyorogtam:

- Tudja, bár ilyen szigorú tanárnőm lett volna az iskolában! Na meg ilyen csinos!

Azt mondta, pimasz vagyok. Vigyorogtam. Lent a pilótaszobában János várt.

- Mi volt?

Vállat vontam.

- Piszok disznó vagy, kiskomám! - és elfordult.

A Dumás védett. Ott ült a sarokban:

- Ne szidd! Még egyszer nem csinálja meg, az biztos.

Láttam rajta, sajnálja, hogy nem figyelt ránk tegnap. És már én is bántam az egészet.

Vártam a következményeket. Nem történt semmi. Egy fegyelmivel megúsztam. Laci rosszabbul járt, csökkentették a fizetését.

Egy este, mikor kijöttem a krimóból - ahová munka után gyakran beültünk egy korsóra -, találkoztam a lánnyal.

- Merre tart?

- Hazafelé.

- Elkísérhetem?

Megengedte. Beszélgettünk. Mindenféléről. Szerette az irodalmat, én is. Volt hát témánk. Ismerem-e Hemingway-t. Persze. Szeretem? Igen. Ő is. És Dürrenmattot? Nagyon. Azután: - Tudja, kedves... ö...

Mosolygott.

- Furcsán becéznek bent. Cirmosnak.

Bólintottam. Tudom.

- De szeretem ezt a nevet. Szólítson így!...

Nem nagyon mertem. Mégiscsak a „fölkötesem”! Láttam zavaromat és megnyugtatót:

- Na, egészen nyugodtan!

Bátrabb lettem:

- Tudja, kedves Cirmoska, magával olyan jól el lehet beszélgetni. Eljönne velem szombat este táncolni?

Beleegyezett. Alig vártam a szombatot. Kiöltöztem, megborotválkoztam, hajam nyírástam. Ő ajánlott egy helyet Budán. Kedves hely volt és hangulatos. Vermutot rendelt, én is. Tánc közben megcsókoltam az arcát:

- Ki engedte meg? - kérdezte.

- Haragszik?

A fejét rázta. Nem, nem haragszik. Azután leültünk. Beszélgettünk. Mennyire szereti az állatokat.

- Én is - mondtam -, különösen a cirmos cicát.

Nem vette észre a célzást, vagy nem akarta.

- Magának is van? - kérdezte.

- Nincs - mondtam. - Elvből nem tartok otthon állatot.

- Gonosz ember - mondta.

- Ha maga akarná, hamar megváltozna a véleményem. Akarja, hogy vegyek egy cicát?

- Hozok én magának egyet. Elfogadja?

- Boldogan.

Másnap is találkoztunk. Megcsókoltam a Duna-parton. Egy hét múlva már teljesen megbolondultam, úgy szerettem. És egy kicsit félttem tőle. Túlságosan hallgattam rá.

Egyszer bemutatott a barátnőjének. Beszélgettünk. Kérdezte, mi a foglalkozásom.

- Kocsikísérő vagyok - mondtam.

Fintorgott titokban, de észrevettem. Aztán megkérdezte:

- De érettségizett, ugye?

Bólintottam. Ez mintha megnyugtatta volna egy kicsit.

Mikor elbúcsúztunk, Cirmi a karomra támaszkodott és megkérdezte:

- Na, hogy tetszik a barátnőm?

- Sehogy - mondtam.

A Duna-parton sétáltunk sokáig, mint mindig. A rakpart falának támaszkodtunk, ide nem ért el a lámpák fénye. Itt mondta akkor este:

- Szeretném, ha találnál magadnak valami rendes állást. Intelligens fiú vagy, nem illik hozzád a trógerolás.

- Én szeretem - mondtam. Nem tudom, mitől lett olyan rekedt a hangom.

Erre felcsattant. Most haragoszöld lett a szeme, alig ismertem rá.

- És azt is szereted, hogy engem mindenütt megszólíjak? Hogy miért nem keresek magamhoz illő partnert? Felelj!

Szó nélkül otthagytam, s ha nem az utcán vagyok, biztosan elsirom magam. Egész éjjel nem aludtam. Hajnalra elhatároztam, hogy nem hívom fel többé. Keressen magának olyat, akiért nem szólják meg. Ha neki ez a fontos!

Délután telefonáltam, hogy nem bánom, majd keresek valami más állást. Érettségizett emberhez méltót! Örült neki:

- Látod, drága, ilyenkor szeretlek! Mikor ilyen engedelmes, jó fiúka vagy!

Éreztem, hogy hangosan ver a szívem.

És otthagytam az autósokat. Pedig nagyon szerettem őket.

Most én is ellenőr vagyok. Gyakran dühöngök és rettenetesen sajnálom a régi helyet. Itt minden olyan negédes, hogy alig tudom elviselni. Reggel bemegyek az irodába, kezdődik a „tudod, drágám, olyan cuki kis kardigánt láttam a Váci utcában”. Borzalmas, idegtépő! De túrnöm kell, mert a lány visz engem valamerre. Nem tudok megkapaszkodni, csak kapkodok görcsösen és szédülök a szerelemben. Szeretem és sajnós, mindenre hajlandó vagyok.

Ezt a cicát ő hozta ajándékba és én nagyon szeretem. Úrfi ő, Cirmos úrfi. És félek, nagyon félek, hogy belőlem is az lesz.

(Népszava, 1965. április 25.)

Szélesend

Kimentek a strandra. A nap csak egy keskeny sávot sütött át a gyepen. Robi úgy érezte, felhők fölött emelkedik, s egyre közelebb kerül a naphoz.

Az árnyak körülölelték a napos oldalt. Ági lehunyta a szemét. Kék karikák rajzoltak szemhéján belül. Amikor a karikák összefutottak, egy percre maga előtt látta Robit. Úgy, fürdőnadrágban.

- Ne rejtőzz el, úgyis látlak, rád csukom a szempillámat - szavalta tompán, aztán felült. Két karját kinyújtotta a háta mögött.

- Buda Ferenc - mondta a férfi, de nem nyitotta ki a szemét. Kezét átkulcsolta a feje alatt, s egészen elernyedte a melegtől. - Fiatal költő, egyetlen kötete jelent meg, láttam a képét, bajusza van.

Mindez úgy hangzott, mint egy unatkozó, fölényes legyintés.

- Undok vagy - mondta Ági fanyar fintorral.

- Igen, undok vagyok és napozni szeretnék.

Ági fölfújta az arcát, elfordult. Egy vitorlást bámult kíváncsian. A vitorlásnak barna-fehér keresztsíkos vászna volt.

Már-már mondani akarta, hogy szeretne vitorlázni, de meggondolta magát.

- Pukkadj meg - mormolta magában.

A keresztsíkos vitorlás közelebb került a parthoz. Ági már tisztán látta, hogy egyetlen férfi ül a farában. Hirtelenjében szeretne volna fölpofozni Robit. Sajnálta, hogy ilyen unott fickóval hozta össze a véletlen. De hát néhány napja, az ismerkedési estén, Robi szellemes volt és jókedvű. Meg utána is. Most meg mintha kicserélték volna.

- Mi bajod van tulajdonképpen? - fordult dühösen a fiúhoz.

- Unom a verseidet. - Robi egy szál füvet forgatott az ujjával. - Miről beszélnél velem, ha nem újságíró volnék, hanem benzinkutas?

- Autókról - mondta sziszegve a lány. - Ki mit tud...

Robi megmozdult, de hirtelen meggondolta magát. Elhatározta, hogy nem válaszol.

- Unlak - folytatta Ági dühösen, aztán hirtelen megbökte Robi oldalát - Te, az a fej nekünk integet.

A fiú lustán felült, s a víz felé nézett. A vitorlás egyre közelebb került a parthoz.

Robi ellenzőt formált a bal kezéből.

- Ez Benics - mondta. - Van kedved vitorlázni?

- Van - csillant fel a lány szeme.

Fölkeltek és lesétáltak a partra. A vitorlás már egészen közel járt, ki lehetett venni az árbocnál matató férfi arcvonásait. Ági már a vízben volt, lábát emelgetve igyekezett a vitorlás felé. Robi beemelte a csónakba, majd ő is utána mászott.

- Csak partközelen mehetünk - mondta Benics. - Nincs semmi szél.

Egy kicsit pöszén beszelt, az s betűi f-nek hangzottak.

Megpróbált szélirányba fordulni egy erőtlen fuvallattal. Szelíd hullámok csapták oldalba a hajót. Itt volt egy kis szellő - közel voltak a hajóállomáshoz -, ezt befogva igyekeztek siklani Tihany felé.

- A fene... - dühöngött Benics. - Tizenkét méterenként eláll a szél.

Robi pihenni akart. Elfelejtetni mindent, ami volt, s ami lesz. Csönd volt körülötte, szeptemberi csönd.

Az első estén ismerkedett meg Ágival. Vele kószált egy hétig. Érezte, ha akarna, mindent elérne - s valahogy így már nemigen volt kedve hozzá. A képzelődés szebb volt, mint a valóság.

Benics is elnyúlt a hajó farában.

Robi most ránézett.

- Határozottan jóképű - gondolta. - Erős, hatalmas, markáns. Filmszínésztípus, Raf Vallonéra hasonlít egy kicsit.

- Mit fogsz csinálni otthon? - zavarta meg Ági. Ez megint játék volt. Ági mindig játszani akart.

Robinak már eltűnt az iménti rossz hangulata, most beleegyezett a játékba.

- Hazamegyek és megállás nélkül irigykedni fogok.

- Miért kell irigykedned?

- Mert te meg itt maradsz. Lubickolni fogsz, amikor én már rég dolgozom.

- Csak két nappal maradok tovább. Én is megyek Pestre, akkor aztán megint együtt lehetünk. Akarod?

- Nem tudom - mondta tompán Robi. Képtelen volt hazudni most.

Ági közelebb húzódott a férfihoz. Két kezét a nyakára tette.

- Ne legyél már ilyen! - és Robi érezte, hogy a lány valósággal remeg. - Most nem szabad...

Pihenni jött. Fáradt volt, otthon már azt hitte, nem bírja tovább. Hirtelen jött a beutaló, nem sokat töprengett, összecsomagolt és elutazott.

Kellemes, napos ideje volt mostanáig, már el is feledkezett egy kicsit az otthonról. Egyetlen sort sem írt még haza.

Csobogott körülöttük a víz.

Robi megadta magát az ernyedte lustálkodásnak. Jobb kezével cirógatni kezdte a lány haját. Ági hálásan mosolygott.

- Este lemehetnénk a Borharapóba - mondta.

- Ketten?

- Nem, mulatni nem jó kettesben. Oda csak társasággal érdemes menni.

Robi kellenetlenül válaszolt. A levegő és a nap annyira elbágyasztotta, hogy lusta volt beszélni is.

- Akkor majd összeszedünk egy társaságot. Benics is lejön. Lejössz, Benics?

A szőrös mellű férfi mostanáig szórakozottan piszkált egy elhullott kolorádóbogarat. Most eldobta és Robira nézett.

- Szívesen. Tegnap is benéztem, de nem volt hely.

Robi karját beengedte a vízbe. A hűvösség felszaladt a válláig. Ágira nézett, a lány lesütötte a szemét.

Harmincéves vagyok, gondolta Robi, és tíz éve házas. Ideje volna kitombolnom magam. Sok volt ez a tíz év, belefáradtam. Kuporgatás, verekedés a lakásért, aztán a gyerek - az idén már iskolába megy. Kelengye kellett, bútorok, sok minden. És Ancsi is elfáradhatott.

Azért jött le ide, hogy elfelejtse az otthont. Megérdemli, hitte, hiszen eladta Ancsinak a fiatalságát. Mások huszonöt-huszonhét éves korukig csatangolnak, kitombolják magukat, őrá meg már kölyökként egy család gondjai zuhantak. Szerette Ancsit, de mostanában nyugtalan volt mellette. Szeretett volna kizökkenni a hétköznapiakból.

Még most is fiatal vagyok - gondolta néha -, sőt a férfiakra ebben a korban buknak igazán a nők. Úgy jött Siófokra, hogy valaminek történnie kell. Valaha novellákat írt, Ancsit okolta azzal is, hogy felhagyott nagy terveivel. Hisz alig ismer már az életből valamit. Csak a felszínét. A hullámokat.

Ági a fiú mellére feküdt.

Benics vigyorogva rájuk nézett, aztán elfordult.

- Hülye ez a Benics - nézett rá Robi -, minek játssza a tapintatost?

Beniccsel is itt ismerkedett meg. Benicsnek nyaralója volt a parton - ócska kis kalyiba -, a motel közelében. Magányos csavargó.

- Robi - súgta Ági -, olyan jól érzem magam veled.

A lány arca egészen forró volt. A naptól vagy a közelségtől.

A fiú jobb kezével magához húzta a lányt, a haját simogatta.

- Csinálunk egy jó kis estét - súgta. - De kár volt elhívni őket is - és Benicsre mutatott. - Valahogy le kellene rázni a többieket.

Benics a kormányzsineget rángatta közömbösen. Szelet akart fogni, de a víz olyan egyhangúan csobogott, hogy a férfi dühös lett. Az evezőlapáthoz nyúlt.

- Kizárjuk a külvilágot - mondta Robi. - Jó?

A lány bólintott, aztán ijedten pislogott Benics felé.

- Nem hallotta meg? - kérdezte súgva.

- Ugyan - mosolygott Robi. - Ide sem figyel.

Északról gyakorló léglökéses gépek húztak el a tó fölött. A vizet néha megmozgatta egy-egy hangrobbanás.

- Úgy hangzik - hallgatta Ági -, mintha át akarná szakítani az eget, de nem sikerülne.

Jó megfigyelés - gondolta a fiú.

Benics belemártotta az evezőt a vízbe.

- Kanalazni kell - mondta dühösen. - Másképpen sosem jutunk ki.

Robi elvette a másiktól a lapátot. Erőteljesen húzta a vízben, mégis alig haladtak valamit. Percek múlva, amikor már csak néhány száz méterre voltak a parttól, Ági felállt és megkapaszkodott az árbocrúdban.

- Ez így unalmas - nevetett a két férfira -, inkább gyalog megyek.

Beugrott a vízbe. Egy pillanatra elmerült, aztán prüsszkölve fújta maga körül a vizet. - A kapunál találkozunk - intett Robinak, és gyors tempóban úszni kezdett kifelé.

Nézték, hogy válik mind kisebbé a csendes víztükörben.

A parton a gondnok állt, nyakkendőben, zakóban. Látták, hogy nekik integet.

- Gál elvtárs - kiabált Robinak -, siessen, a felesége interurbán keresi Pestről.

Robi tétován nézett Benicsre.

- Siess vissza - mondta a férfi -, még partra kell tenni a hajót.

Futva ment a telefonhoz.

- Szervusz, szívem - hallotta messziről Ancsi hangja. - Képzeld, szabadságot kaptam. Hajnalban a gyerekekkel együtt meglátogatunk.

- Fölösleges... - akarta mondani, aztán meggondolta magát Tudta, ezzel nagyon megbántaná Ancsit

Idegesen baktatott vissza a partra. Benics már leszedte a vitorlát.

- Na, mi az? - nézett Robira. - Valami baj van?

- Holnap lejön a feleségem.

Megemelték a csónakot. Nem is volt nehéz. Kivonszolták a partra és Benics megkötötte egy oszlopnál. Ez volt az utolsó napja, már úgysem tarthat soká a jó idő.

Ebben a pillanatban újra kezdődtek a hangrobbanások északon. Robi összerezsent.

- Barátom - nézett rá Benics -, a külvilágot nem tudod kizárni az ajtón!

Nem tudta eldönteni, hallotta-e Benics a beszélgetésüket vagy sem. De ebbe a mondatba bele-sápadt.

Ági a kapunál várta őket.

- Akkor hol találkozunk? - kérdezte.

- Nem megyek - mondta halkan Robi. - Menj el Beniccsel. Én lefekszem aludni, hajnalban ki kell mennem az állomásra. Jön a feleségem.

- Disznó vagy - sziszegte Ági. Homályos volt a szeme.

Benics megfogta a lány vállát. Szinte tolt a maga előtt.

Robi utánuk nézett és vállat vont.

A hangrobbanások egyre sűrűbben ismétlődtek. Mintha át akarnák szakítani az eget.

(Népszava, 1964. november 1.)

Mese a fiúról, aki elűszott

A dereka olyan vékony volt, hogy két marokkal át lehetett volna fogni. Olajbarnára sütötte a balatoni nyár: ha végigment a strandon, a nők utána fordultak. Széles vállán hintázott a nap, s visszaverődött a bőréről.

A többiek, ha szabadnapjuk volt, csoportokba verődtek, kimentek a strandra focizni. Vera, a szőke pincérlány készítette a fiúknak az ebédet, sötétedésig kint heverésztek a gyepen, néha beszaladtak a vízbe, s ilyenkor röhögve fröcskölték a lányokat, akik sikongtak, vihogtak, mert tetszett nekik az incselkedés.

Csodálatos volt ez a munka! Élvezték a pincérek, a zenészek, mindenki! Egész nyáron a Balaton mellett, és még pénzt is keresnek vele! Gyönyörű! Pompás, mint maga az ifjúság! A Sirály csak este nyitott, a nappal az övéké maradt. Keveset aludtak, s amíg a nap sütött, úgy éltek, mint a fürdővendégek.

Csak a Kölyök, az nem tartott velük soha.

A zenészek napról napra vérre menő meccseket vívtak a pincérek ellen, a nagy gumilabdával. Minden reggel hívták őt is játszani, de ő mindig intett: hagyják, más dolga van.

- Beszélni se tudsz? - húzták a lányok, akiknek mindig is tetszett a szép alakú fiú.

Erre sem válaszolt. Nem is vett tudomást az asszonylányok szemében ülő sóvár kíváncsiságról. Izmos bal lábával ellökte maga alól a talajt, s mintha repülne, úgy futott ki a móló szélére. Ott lehuppan, lábát a vízbe lógatta és nézte a kék színek, vonalak egymásba olvadó játékát.

- Teljesen dinnye! - mondták akkor dühösen és irigyen a lányok. - Hiányzik egy kereke. Tegnap rajzlapokat vett, meg vízfestéket. Láttam, kiült a partra festeni.

Vera Zsótérral, a dobossal utána sétált. Megálltak a Kölyök háta mögött, figyelték pepecselését. Zsótér úgy nevetett, hogy hangja habot vert a móló alatt.

- Mik ezek a foltok?

- Víz - mondta kurtán a fiú, és nem nézett hátra.

- Csak víz? - gúnyolódott Zsótér. - Ezért ültél ki ide? Ilyen foltokat otthon is láthatsz a szobádban, csak nézz föl a mennyezetre, ahol nyomot hagyott a csőrepedés!

A Kölyöknek megremegett a válla. Hirtelen felpattant.

- Tűnjetek innen! - S ha Zsótér le nem fogja a kezét, talán nekiugrik.

- Hagyd már ezt a hülyét! - monda megvetően Vera és elcibálta Zsótért.

A Kölyök visszaült a rajztáblához, de még remegett a szája az izgalomtól. Nem vette kezébe az ecsetet, sokáig figyelte a víz fodrait, az apró hullámokon derékba törő fényeket.

Másnap nem ült ki festeni, némán járkált a parton.

- Pedig milyen szép! - nézett rá Márta, a kenyereslány.

- Esküszöm, szívesen ellötyögnék vele - helyeselt Ditta, a másik pincérlány, aki a fiatal fiúkat szerette. Volt vagy negyvenéves, de úgy öltözött, mint a húszévesek. - Esküszöm, kár, hogy olyan bolond csikó, nem lehet befűzni...

Vera furcsa figurákat rajzolt a homokba. Most szólt közbe először:

- Minden csikót be lehet törni... Csak jó lovas kell hozzá!

Ditta elvörösödött:

- Ám tessék, próbáld meg!

- Mit kapok, ha sikerül?

- Fizetek egy üveg konyakot! - vágott bele Zsótér és Ditta azt mondta:

- Tőlem is kapsz egy üveggel.

- Hát jó! - Vera fölállt, kifeszítette a mellét. - Majd meglátjátok...

Ditta elhúzta a száját. Szeretett volna belemarkolni a lány szép arcába.

Vera csöndben leült a fiú mögött.

- Folytasd csak, nem akarok zavarni! Nézhetem?

A Kölyök vállat vont. A távolba bámult, kezével furcsa mozdulatokat írt le, mintha meg akarná simogatni a túloldali kék hegyeket.

Összefolytak a foltok a papíron. A fiú új lapot szögezett a táblára. Mellette nyolc-tíz összegyűrt rajzlap hevert, mindegyiken átütött a maszatos festék.

- Miért festesz? - kérdezte halkán Vera.

- Muszáj.

A kőgátra verődő hullámok toccsanásait hallgatták. Morgott a tó, mint a bűgőcsiga.

- Akár a tenger... - próbálkozott újra a lány.

- Szebb! - Vera nem láthatta a fiú felcsillanó szemét. - Vihar lesz...

A túloldalon sűrűsödtek a felhők. A síófoki toronyból már fellőtték a sárga rakétát.

- Be kell mennünk - nézte Vera riadtan az eget. - Jössz?

- A viharra várok! - tiltakozott a Kölyök.

- A vihart akarod festeni? - Vera csodálkozott, mert a fiú még soha, senkivel nem beszélt ennyit.

- A vizet, vihar előtt. Nézd, szinte rétegeződnek az árnyalatok! Szürke az ég, s valami halvány vonal választja el a hegyek szürkességétől. Meg tudod különböztetni az eget a hegyektől?

- Nem - mondta a lány.

- Pedig ezt látni kell! - lelkesedett a Kölyök. - Vihar után kékek lesznek újra a hegyek. Alattuk most szinte fehér a víz, figyeld meg ott távol... Aztán idébb haragoszöld, azután megint fehér sáv... Közelebb újra zöld, de világosabb, talán a gyík színe hasonló... Aztán a kék... Ugye, csodálatos?

- Igen, csodálatos - bólintott Vera. - És meg tudod ezt festeni?

- Ennyi árnyalat nincs a világon! Azt hiszem, tehetséges festő sem tudná kikeverni. Hiszel istenben?

- Nem - mondta a lány. Zavarban volt, hogy nem tudja követni a fiú gondolatait.

- Én sem - nézte a Kölyök a vizet. - De ilyenkor elbizonytalanodom...

Meghasadt a felhő zsákja; mintha hordót gurítanának, szaladt át az égen a hang.

Hatalmas zápor követte, még az öltözőépületig sem bírtak elszaladni.

Vera haja pillanatok alatt csurom víz lett. A szeméről pottyantak alá a cseppek.

- Fázom - mondta a lány.

Vörös villám vágott a vízbe. Sistergett, mintha felforrt volna a tó.

- Ölelj át! - mondta a lány. - Fázom.

A Kölyök a szemébe nézett és átkarolta. A mellén érezte, hogy dobog Vera szíve.

- Kutyaszemű - mondta gyöngéden és megcsókolta a pincérlány száját.

Együtt mentek az étterembe. Vera a Kölyök festményét dicsérte.

- Nem tudok festeni - rázta a fejét a fiú. - Minden vázlatom pocsék. De nem bírom megállni... Meg kell próbálnom megfogni a pillanatot. Mert a pillanatok szépek.

- Bolond, a pillanatot nem lehet megfogni! - nevetett Vera.

A fiú lehajtotta a fejét.

- Tudom. Évek óta minden pillanat kiszáll a kezemből. De mindig a tenyerem közepén érzem a lába nyomát.

- Édes kis bolondom! - Vera megsimogatta a fiú barna arcát. - Tudod, hogy csudálatos kölyök vagy?

- Szerelmes leszek beléd - mondta a fiú és szájához emelte a lány kezét.

Egy fehér inges férfi ült a négyes asztalnál. Sört rendelt Verától. Incselkedett vele. Vera hangosan nevetett, és a Kölyöknek a másik asztalsor szélén reszketett a keze. Letette tálcáját az első asztalra. Szeretett volna odaszaladni és közéjük állni.

Minden pillanatban Vera felé nézett.

Reggel Vera azt mondta a többieknek:

- Ma csónakázni megyünk. Titokban elkísérhettek és készíthetitek a konyakot.

- De biztos vagy magadban! - nevetett Zsótér.

- Majd meglátjátok!

Puha szél feküdt a vállukra. Vera a csónak farában ült, szemben a Kölyökkel. Lassú, nyugodt csapásokkal húzott a fiú befelé. A part már távoli volt, mint az emlékek.

- Nincs meleged, Kölyök? - kérdezte Vera. - Teljesen le fogok égni.

Közel hajolt a fiúhoz.

- Azt mondtad, szerelmes leszel belém!

- Szeretnék eltűnni veled a távolban - nézett rá a fiú. - Ott a kék hegyek között, ahol nem találkozna senkivel. Ahol csak ketten lehetnénk a sátrat alkotó fák alatt.

- Csókolj meg, bolond! - nevetett Vera.

A fiú elfektette az evezőket és előre hajolt. Megfogta a lány vállát, magához húzta. Vera a fiú melléhez kuporgott.

Hatalmas nevetés szaladt át a vízen. Fejek bukkantak ki a hullámokból. Ditta, Zsótér meg a többiek.

- Gratula, Vera, este iszunk! - ordított Zsótér és lebukott a víz alá.

Ditta fintorogva csapkodott.

- Tied a konyak - mondta.

A fiú hökkenten figyelte őket. Csak Zsótér röhögése rázta vissza a valódi világba.

- Piszkok! - sziszegte. Hirtelen fölállt és a vízbe vetette magát. Úszni kezdett a kék hegyek felé. Gyors csapásokkal, erőteljesen.

Verának szájára fagyott a nevetés.

- Állj meg, Kölyök, megőrültél??

De a fiú nem hallotta. Dühödten úszott, kettévált mögötte a biblikus kékség.

- Ez teljesen bolond! - nézett Ditta a többiekre.

Vera csöndesen mondta:

- Vagy mi vagyunk bolondok.

Még akkor is döbbenten bámultak a távolba, mikor már csak apró pont látszott a fiúból, aki elúszott a kék hegyek felé.

(Népszava, 1967. szeptember 10.)

Irodalmi mesék

Mai történet

John Smith kereskedelmi utazó a legszívesebben otthon tartózkodott volna családjával, de a sors nem engedte. A sors úgy akarta, hogy Smith bejárja az egész világot.

A minden képzeletet felülmúló balszerencse-sorozat egy verőfényes tavaszi reggelen kezdődött. John Smith elbúcsúzott feleségétől és gyermekeitől. - Három nap múlva itthon leszek, mondta, és derűs nyugalommal ült fel a menetrendszerű Chicago-Mexico City légi járatra. Cége, a Pen and Pencil Corporation küldte oda, egy közepes szabású üzleti akció lebonyolítására. Már elhagyták az Államok határait, amikor három marcona fegyveres férfi lépett elő a gép hátsó üléseiből. Kettő az utazóközönséget tartotta sakkban, egy pedig előre ment és kiadta a parancsot: Irány Kuba! A kapitány szó nélkül engedelmeskedett, s a gépet a támadók kívánságának megfelelően leszállította a havannai repülőtérre. Három napot töltöttek itt a kubaiak vendégeként, majd a gép az utasokkal visszaindult Chicago felé, amikor három marcona férfi lépett elő fegyverrel, s a gépet Bolíviába irányították.

Két nap múlva hazaindulhattak, s már elhagyták Bolívia határait, amikor három marcona férfi lépett elő fegyverrel, s a gépet Rio de Janeiróba irányították. A brazil hatóságok vendégeként négy napig tartózkodtak a csodálatos fekvésű városban, majd a gép az utasokkal együtt visszaindult Chicagóba, amikor három marcona férfi lépett elő fegyverrel, s a gépet Asuncionba irányították. Másnap hazaindulhattak Chicagóba, amikor három marcona férfi lépett elő fegyverrel...

Minek részletezzem tovább! Inkább tömören felsorolom Smith kényszerű útjának néhány további állomását: Recife, Sierra Leone, Azután Casablanca, Kairó, Ankara, Athén, Róma, Párizs, Glasgow, Montreal, majd újra Havanna, azután megint néhány dél-amerikai nagyváros. Végül - egy év után, némi kerülővel - megérkezett Mexico Citybe, ugyanis éppen Bogotába tartott a repülőgép, amikor három férfi lépett elő fegyverrel, és így tovább...

A mexikói fővárosban fényes fogadtatást rendeztek John Smith tiszteletére. Egy ünneplőbe öltözött férfiú, kezében papírral, a vörös szőnyeg végénél felállított mikrofonhoz lépett, s ezt mondta:

- Kedves barátunk! Aggódva és szurkolva figyeltük az Ön izgalmas utazását. Engedje meg, hogy elsőként fejezzem ki az egész világ jókívánságait abból az alkalomból, hogy egyedülálló világrekordot ért el. Ön ugyanis az egyetlen légi utas a földön, aki ilyen káprázatos teljesítménnyel büszkélkedhet: pontosan ötvenszer térítették el úti céljától.

John Smith ezután átvehette a Nemzetközi Légi Egyesülés emlékplakettjét, s az Eltérítettek Alapítványának Légivigasz-díját, amelyhez tetemes mennyiségű készpénz is járult.

John Smith boldogan utazott vissza családjához, s hogy többé hasonló incidensekre ne kerülhessen sor, a jutalomból magánrepülőgépet vásárolt. Úgy döntött, hogy gépét kellemes és megérdemelt nyaralással avatja fel: feleségével Monte Carlóba utazik pihenni. Már felszálltak, amikor az asszony kényeskedve Smith-hez fordult:

- Te, John! Semmi kedvem Monte Carlóhoz! Menjünk inkább Miamiába!

- Ötvenegy! - sóhajtott csüggedten John Smith és megfordította a gépet.

(Magyar Ifjúság, 1970/45).

Ég a Genfi-tó

Bolond jókedvünk van, tán mert kétnapos ünnep következik. És végre befejeztük a kapcsolóház szerelését. Szép munka volt, belefeküdtünk. Még Szlávik is úgy dolgozott, mint egy megszállott, pedig róla nem lehetne megmintázni a lelkesedés szobrát. És Kozma előtt le a kalappal (mielőtt leveri). Nagy vagány, de érti a dolgát. Úgy kiismeri magát a tervrajzokon, mint egy mérnök, pedig most végzi csak a technikumot estin.

Jól kerestünk az utolsó hónapokban, sok túlóránk is volt. Ugrál a zsebünkben a pénz, s ráadásul ma még jutalmat is kaptunk.

- Mit csinálunk este? - kérdi Kozma a zuhanyozóban.

- Kanmurit - vágja rá Szlávik -, beugrunk a nagybögőbe...

- Akkor menjünk a Moulin Rouge-ba - támad egy ötletem. De Szlávik fanyalog.

- Túl elit az nekünk...

- Már miért volna? Vagyunk mi is olyan gyerekek, mint mások! Pénzünk is van... Egyszer mi is lehetünk Csekonicsok, nem?

Nem felelnek, s már érzem, hogy nyertem.

*

A táncpalota tízkor nyit. Annyian állnak a bejáratnál, mint valaha az ingyenkonyhán.

Valaki ránk köszön a sorból. Sütő Pista. Egy évig dolgozott velünk, úgy lehetett ugratni, mint senki mást. És nem is akármilyen apróságokkal! Kozma egyszer beadta neki, hogy hamarosan külföldre megyünk, mert a svájciak a mi cégünknel rendelték meg a Genfi-tó megvilágításának munkáját. Azt mondta Sütőnek, utazzon haza a falujába és sürgősen szerezzen be erkölcsi bizonyítványt. Ez a dinnye meg szabadságot kért, elutazott, s három nap múlva jelentkezett a papírokkal. Akkor megsajnáltuk, pedig az volt az eredeti tervünk, hogy kicsaljuk csomagostul Ferihegyig, s csak ott valljuk be az igazat.

Annál furcsább, hogy mióta elment tőlünk - valami link maszek mellé - nem lehet ráismerni. Teddybundában van, mint egy homokos.

- Jó nők vannak itt, mi? - vigyorog valami tündérke után. - Még jó, hogy van elég dohányom!

- És búcsúzik. - Vár a barátom, bent találkozunk!

Az erkélyen kapunk helyet, közvetlenül a színpad fölött. Kozma szamorodnit rendel. Koccintunk, bámuljuk a nőket. Radics öcsi hanyagul a bársonyhuzatú támlára helyezi könyökét, olyan így, mint egy ifjú dzsentrí valamelyik magyar filmből.

- Azt figyeld - bökö oldalba -, azt a feketét!

- Nagy nő! - csettint Kozma. - Biztos külföldiekre utazik.

Dús fekete haja van a nőnek, halványra festett szája. Ragyogó jelenség! Formás. Ahogy mozdul s megy a bárpult felé, istenien mozog.

Persze van más témánk is: ki hogy s mint ezzel a nővel, s iszunk is az egészségére. Aztán kiürül a két palack. Szlávik azt ajánlja, igyunk pezsgőt. Két üveggel bontatunk, s derülünk, hogy a pincér, aki az előbb még elnézett a fejünk fölött, most egyszeriben hajbókolni kezd.

Sütő jön az asztalunkhoz, mindenkit bemutat a barátjának, aki kopasz és részeg.

- Falunkbeli - magyarázza Sütő -, tele van pénzzel. Lakást akar venni.

- Na hiszen, jó helyen kezdi! - gondolom, és koccintunk. Szlávik már szinte kancsalít, tántorogva feláll, kérdi, megyek-e én is. Elkísérem, Szlávik dúdol, míg gombolkozik.

- Te - azt mondja hirtelen -, föl kéne szedni azt a feketét... Micsoda nő! Megnyalnám utána mind a tíz körmömet...

- Kérd fel! - biztatom.

- El se jönne velem - legyint.

- Nem mered?

- Te sem!

Azt hiszen, igaza van. De nem vallom be.

- Na, fogadjunk, hogy merem!

- Egy üveg bor...

- Csak ha tokaji aszú...

Egymás kezébe csapunk és megyünk vissza. Ivás közben együtt lesünk a mélybe, ahol a mi tündérkénk egy szemüveges mukival táncol. Lekéstem, gondolom, s már mondanám Szláviknak is, amikor a nő váratlanul otthagyja a pasast és sértődötten leül. Szlávik bökdös, hogy menjek. Fel is állok nagy bizonytalanul, összegombolom a zakómat, s mély lélegzetekkel elindulok a lépcső aljáig. Ég a fülem, mintha nagy hidegtől hirtelen kályhához álltam volna. Felnézek. A banda vigyorog a korlátnál. A legszívesebben visszafordulnék... Meghajlok a nő feláll, kezét nyújtja, motyog valamit s táncolni kezdünk. Szeretnék beszélgetni, de mit mondjak?

- Soha nem láttam még itt magát - segít ki hirtelen.

- Pedig nem először vagyok itt - nyögöm, holott éltemben nem láttam belülről ezt a helyet.

- Érdekes. Ismerem a törzsvendégeket.

Sütőt látom most odafönt.

- Hat hónapig Svájcban voltam, azért nem láthatott.

Az ördög tudja, miért hazudok. Pénzes pasasokra utazhat a leányszó, ezért igyekszem...

- Mit csinált ott?

- A Genfi-tó megvilágításán dolgoztunk.

- Mérnök?

- Igen.

Erre közelebb húzódik, jól érezni feszülő keblét. Fényes-barna a szeme.

- Milyen kocsit hozott? - súgja érzéken.

- Mercit. - Úgy fordulunk, hogy megint látom a fiúkat. Radics Öcsi meg Sütő felém emelik a pezsgős poharakat. Ettől bátorságra kapok, fejem a nő arcához tapasztom. Túri. - Milyen finom a bőre! - suttogom.

Tangót játszik a zenekar. Már úgy táncolunk, hogy két kezem összeér hátul a derekán.

- Azokkal volt kint? - kérdi halkán. Bólintok. Amikor leáll a zene, gyorsan megkérdem:

- Átül hozzánk?

Megfogja a kezem és jön. Bemutatom a fiúknak. Kozma gáláns, kezét csókol.

- A főnökünk - magyarázom a kézcsókot.

A pincér konyakot hoz meg egy üveg tokajit. Aszút. Szlávik az üvegre sandítva vigyorog. Mintha görcsbe rándult volna a szélesre tárt szája, s most nem bírná becsukni. Töltök a nőnek. Jó huzatja van, egyből ledobja az egészet.

- Kedvesek maguk - mondja hálásan és Kozmára néz. - Szép a Genfi-tó? Szeretném látni egyszer.

Kozma bambán pislog:

- Én is...

Sütő Pista meg főttrák-vörösén nézi az asztalt. Hiába integetek a nő mögül, Kozma elolvadva bámulja a barna szemeket, úgy mondja:

- Még soha nem voltam Svájcban.

Puff neki! Hogy jött volna inkább a feleségével!

A nő szúrósan rám néz, aztán újra Kozmához fordul. Azt hiszem, rólam lesz szó. De nem. Azt mondja:

- Pedig utazni nagyon jó. Ha tehetném, mindig úton lennék! - S akkor azt kérdi még tőlem: - Hát maga?

- Én is - s érzem, hogy fülig vörös vagyok. Szégyellem magam. Ki ez a nő, érdemel annyit, hogy hazudjak miatta és leégjek a barátaim előtt? Csak magamnak töltök. Remeg a kezem, mellé is szalad a bor, absztrakt foltot hagy a terítőn. A zene újra szól és Kozma felkéri a nőt. Hamar visszajön. Egyedül.

- Hülye - mondja nekem, míg maga alá húz egy széket. - Ég a Genfi-tó!

- Na és? Nem halunk bele! - rántom meg zavartan a vállam.

S közben már érzem, hogy kavarog a gyomrom. Csak úgy tudok felállni, hogy a székbe kapaszkodom. Megpróbálok egyenesen végigmenni a szőnyegen. A mosdóban a csap alá tartom a fejem, percekig engedem magamra a hideg vizet. Most már jobb valamivel, szélesebbnek látom a termet is.

Szedelőzködünk. Kozma tüskésen néz rám. Pont a fekete nő előtt kell elvonulnunk. Új fiúval ül a bárpultnál. Hallom, angolul beszélnek. Amikor meglát, tüntetően koccint a pasassal. Kozma oldalba böki:

- Elhagyott a babád!

- Konzumturiszt! - legyintek dühösen.

- Savanyú a szőlő, mérnök úr?

Rohanok az ajtó felé. Nevetnek a hátam mögött. Lesz mit hallgatnom hetekig!

Kint Szlávik eldobja a fizetőcédulát.

- Sokat költöttünk, mi?

Kozma röhögve hátra vág.

- Na, hallod! Nem lehet olcsón kirándulni a Genfi-tóhoz. Pláne asszony nélkül!

Kényszeredetten én is velük nevetek.

(Ganz-MÁVAG Dolgozók Lapja - talán 1971.)

FŐRIPE

A FŐRIPE tulajdonképpen úgy alakult, hogy G. Robi meg én háromnegyed órás műsort adtunk egy zenétlen sétahajón. Robit a mamája kérte meg, hogy játsszon valamit az üzemi sétahajózáson, ő pedig engem kért fel társnak. Akkor már vagy két éve együtt játszottunk az egyik fővárosi kultúrotthon színjátszó csoportjában, s százszor is megtárgyaltuk egymással, hogy jó lenne már valami könnyedebb dolgot is csinálni.

A csoportban ugyanis már egy éve csupa súlyos (és őszintén szólva erőnket meghaladó) darabot játszottunk, ami a többieknek megfelelt, mert ők valóban színészek akartak lenni (egy-kettőből az is lett később), de mi pusztá szórakozásból színművészeskedtünk, s szeretnénk volna egyszer már önfeledten, nevetve szórakoztatni - magunkat.

A kétszemélyes műsort úgy oldottuk meg, hogy én konferáltam Robit, ő meg engem. Ki-mondhatatlanul nagy sikerünk volt: Robi mamája vörösre tapsolta a tenyerét. Vicceket mondtunk, tréfás pantomimjeleneteket adtunk elő - közönségünk mosolyogva tombolt. Nem elírás: mosolygott lelkes igyekezetünkön, és tombolt - hiszen így illett, egy kollégának a fia adta a műsort. És mosolygott megjelenésünkön is: mindketten valószínűtlenül soványak és nyurgák voltunk, s bár elmúltunk már húszévesek, éppen úgy festettünk, mint a nyakigláb kamaszok.

A műsor nem várt sikere föllelkesítette kéttagú gárdánkat. Elhatároztuk, hogy most már valóban végrehajtjuk régi tervünket, a nehézveretű tragédiákról áttérünk a könnyű műfajra; önállósítjuk magunkat és kabarét fogunk csinálni.

A tagtoborzás aránylag könnyen ment. Cs. Petit és B. Gabit sikerült megnyernünk, no és Évát (gyönyörű barna szeme volt, már csak erre emlékszem, s arra, hogy mindannyian epekedve udvaroltuk körül), és két hét alatt betanultunk egy műsorra való jelenetet, magánszámot. Ekkor fellépések után néztünk, sikerült is egy gyári kultúros barátunk segítségével meghívattunk magunkat vállalatuk szüreti multságára. Műsorunkat megtapsolták, az üzemvezetőségtől vacsorát kaptunk jutalmul meg sok bort, hajnalra úgy becsíptünk, hogy végigtáncoltuk a Váci utat.

A siker - és jutalmunk - annyira föllelkesítette kis gárdánkat, hogy műsorunkat több üzemnek is följánlottuk.

A szegényebb vállalatok, amelyek nem tudtak hivatásosokat hozatni, kapva kaptak az olcsó alkalmon: azontúl minden szombat este játszottunk, vendéglátóipari vállalat házi multságán, gyárban, szövetkezetben - általában tánc előtt.

Kezdtünk profik lenni: jó érzéssel megszimatoltuk, hol lehet a fellépésért vacsorát és italt kapni, már válogattunk, csak azokra a helyekre mentünk el, ahol a cégnek komoly reprezentációs kerete volt. Rettenetesen ripacszkodtunk, de volt önkritikánk: csoportunkat FŐRIPÉ-nek kereszteltük, a hajdani K. u. K.-nóta dallamára egyleti indulót is költöttünk:

*Mikor a FŐRIPE színgárda kivonul
A világ kivirul és a lány szíve kigyúl.
Mikor a FŐRIPE színgárda produkál
Még a Filharmónia is gratulál, gratulál.*

(S azt mondja:)

*Uraim kérem, köszönöm, köszönöm,
Ezt a jó előadást igazán köszönöm... -*

(Lábjegyzet: akkor még ORI se volt, csak Filharmónia)

Műsor után, borozgatás közben mindig ezt daloltuk kórusban, és persze megtapsoltuk magunkat. Általában ott maradtunk táncolni is, mint „vendégművészek” mindig kaptunk odaadó partnereket a lányok közül. Csak azt sajnáltuk, hogy Éva műsor után mindig eltűnt - úgy hiszem, mindegyikünk vele szórakozott volna a legszívesebben. Végül is azonban hiába udvaroltuk körül egyetlen nőszereplőnket, ő mindannyiunk közeledését kedvesen elutasította (bár Gabival többször volt külön útja, de hát erről csak ők nyilatkozhatnak).

Könnyen megrekedhattunk volna művészetünknek ezen az alacsony színvonalán, ha történetesen Cs. Petinek nincsenek rendezői ambíciói.

De voltak, s ő egy alkalommal föllázadt.

- Valami komolyabbat kellene művelnünk - mondta egy szombat éjjel a Pilvaxban, ahova fellépés után gyakran ellátogattunk (s hiába, mert meg mindig csak Petőfiéknek van ott emléktáblájuk). - Én már össze is állítottam egy izgalmas irodalmi kabaréműsort. Budapest minden jellegzetessége benne van, csak a keretjátékot kellene megírnod - fordult hozzám. - A többi együtt van...

Az ötlet tetszett, csak Gabi, aki világegyetében nagyétkű volt, sajnálkozott, hogy akkor vége a jóízű vacsoráknak, nem tudjuk többé degeszre enni magunkat.

- Dehogynem! - intette le Robi, aki lelkesen támogatta a javaslatot. - Ha komolyabb a műsor, komolyabb intézményektől kaphatunk meghívást... Még komolyabb cég, még komolyabb vacsora, nem? - s barátságos vigyorral körülnézett. Gabi a vacsora szóra megnyalta szája szélét, de a következő pillanatban megint letört:

- És hol tudnánk próbálni?

Ez valóban nagy gond volt: közben ugyanis a kultúrház feloszlatta színjátszó csoportját. Mi azért is ragaszkodtunk görcsösen a folytatáshoz, mert úgy éreztük, ha most - ezért - abbahagyjuk, az ifjúságunkat kell eltemetnünk. Mert nemcsak a színpad kedvelése hozott össze bennünket, fiatal életünk játékos együttlétre vágyott, közösségre, s a színházaskodás tartalmas és kedves formája volt az együttes életnek.

Megegyeztünk, hogy mindenki körülnéz: feltétlenül meg kell találnunk azt az intézményt, amelyik elvállalja csoportunkat.

Robinak volt a legtöbb szerencséje: egy peremkerületi művelődési ház igazgatója próbatermet adott, s vállalta, hogy - ha tetszik a műsor - a ház csoportjaként szerepelhetünk.

Lelkesen kezdtem írni az összekötő szöveget, s két hét alatt elkészültem vele. Nem kenyerem a dicsekvés, de remekbe sikerült. Annyira jó lett, hogy gondot adott: ki legyen a narrátor, aki betanulja. Olyan embert kellett találnunk, akinek van bátorsága egyedül maradni a színpadon.

Sz. Pétert szerveztük be végül azzal, hogy ő szavalóversenyt is nyert, és már volt narrátor - ha nem is túlságosan nagy sikerrel. (Ugyanis a klubban egyszer ipari tanulóknak adtunk elő egy egyfelvonásost, Sz. Péter egy öreg munkást alakított, aki visszaemlékezik küzdelmes ifjúságára. Ki kellett sétálnia a függöny elé, s komolyan, meditálva valami ilyesmi szöveggel indítani:

„Azt mondják, az emlékek súlyossá teszik az embert... Mi húz, mi húz a föld felé?” - S mikor a szónoki kérdést föltekerte, s nagy busa koponyáját lehajtotta, egy recsegő kamaszhang bekiáltott: „A nagy fejed.”

Péter megállt, remegett a lába, a röhögés megzavarta, de aztán feltalálta magát, s így improvizált: „A fejem. A fejem emlékektől súlyos.” Mire még nagyobb röhögés tört ki a nézőtérén.)

Az első próbán Péter remekül mondta az összekötő szöveget, komoly és merev faarcával szinte kihangsúlyozta a poénokat.

- Nagyon jó! - dicsérte botcsinálta rendezőnk. - Csak Gabi jönne már, nélküle nem tudunk továbbmenni...!

Nem tudtuk, mi történt Gabival.

Leültünk a nézőtéren, csevegtünk, hogy agyonüssük az időt. Türelmetlen voltam, kísértáram a kapu elé.

Gabi akkor szállt le a villamosról. Mikor közelebb ért, csodálkozva vettem észre, hogy vörös a szeme alja.

- Hát veled mi történt? - meredtem rá.

Tekintete elhomályosodott. Megpróbált uralkodni magán, nagyokat nyelt, de aztán megrázódott a válla és zokogva támaszkodott a kapuhoz.

- Meghalok... - mondta rekedten.

- Hülye vagy - legyintettem, de azért félve néztem égő arcát. - Mi az isten történt veled?

- Orvosnál voltam - hüppögte. - Azt mondta, olyan erős érzéskülem van, hogy ha nem vigyázok, pár éven belül kész leszek...

- Ez lehetetlen! - kiáltottam.

Mert ezt valóban nem lehetett elhinni. Hiszen Gabi majdnem két méter volt és kilencven kiló, úgy nézett ki, mint egy tejcsarnok reklámja. Hogy ez a fiú halálos beteg? Hihetetlen...

Bent körénk gyűltek a többiek is.

- Diétáznom kell - magyarázta Gabi. - És többé nem szabad dohányoznom... A cigaretta mérge nekem. Meg az ital is...

Kimondhatatlanul sajnáltuk. Nem is folytattuk a próbát, képtelenek voltunk most a szerepekre gondolni, csak az zakatolt az agyunkban, hogy valahogy segíteni kellene a barátunkon. De hát nem voltunk orvosok...

A következő próbán már Gabinak is jobb kedve volt, a játék feledtette vele a bajt. Csak az idegesítette, ha valaki rágyújtott mellette.

- Legalább ne fújnátok rám olyan tapintatlanul! - zsörtölődött, de húsos orrát beletette a füstsugár útjába, így akart beszippantani a füstből egy vigaszra valót.

- Te, és az nem lehet - nézett rá Éva sajnálkozva -, hogy rossz volt az a készülék, amivel vizsgáltak?

Szomorú mosollyal válaszolt:

- Rossz? Ezreket vizsgálnak vele...

Azért a próbák folytak, sőt, egyre lázasabb ütemben. Gabi is lelkesen vett részt a próbákon, lassan visszanyerte egészséges színét, már a dohányzók sem zavarták, a játék közben - mert állítom, hogy csak közös játékunknak köszönhetette nyugalmat - megfeledkezett a betegségéről. Mi pedig lassan megnyugodtunk: ez a diagnózis csakis tévedés lehet.

Egy este éppen a májusi bemutatkozásról beszélgettünk, Robi azt mondta: lehet, hogy a szabadtérin is felléphetünk műsorunkkal, hétszáz néző előtt.

- Sűríteni kell a próbákat - mondta Cs. Peti. Kopasz fejével valóban kezdett hasonlítani valami tiszteletre méltóan komoly rendezőhöz. - Találkozzunk holnap is...

- Holnap csak később jöhetek - mondta Gabi. - Holnap megyek kontroll vizsgálatra.

Elhallgattunk, lehajtottuk a fejünket.

Gabi fölcsattant.

- Ne gyulladjatok be! Nem lesz baj. Szerintem is rossz volt a múltkor a készülék...

Biztattuk, hogy hát persze, persze, de azért másnap döcögve ment a próba, Sz. Péter háromszor is elakadt az indító szöveggel.

- Nem tehetek róla - állt le dühösen. - Nem tudok most játszani. Mindig az van a fejemben, hogy Gabival mi lehet...

Végül már nem is kínlódtunk tovább, leültünk a színpad szélére sorban, mint dróton a verebek, lábunkat lóbáltuk a zenekari ülés fölött, hülye viccekkel próbáltuk agyonütni az időt, de soha senki nem nevetett...

- Gondoljátok, hogy meggyógyul? - rágta a körmét régi szokása szerint Sz. Péter.

- Kutyabaja sincs - mondta rá Robi meglehetősen bizonytalanul.

Cs. Peti fölkel, járkálni kezdett a színpadon. Bőrtalpú cipője alatt nyikorgott a padló.

- Az istenedet...! - csattantam föl. - Ülj már le!

De csak járkált, föl-alá, mint egy megszállott. Hirtelen megállt, lenézett ránk:

- Milyen lehet meghalni?

Megborzongtunk. Senki nem válaszolt, de a csöndben - talán életünkben először - ott suhogott az elmúlás. Kínzó, fájdalmas érzés volt, az ereimben, a mellkasomban éreztem a gondolatot. Éva mellettem ült, remegett a bal keze.

Csak sóhajtoztunk, nem mertünk megszólalni.

Nyolc órakor kinyílt az ajtó. Gabi széles vigyorral állt meg a nézőtér mellett.

- Mi van? - pattantunk fel.

Gabi fölemelte a fejét, karját nagy ívben kinyújtotta, s bonviváni hangon dörögte:

- Adjatok egy cigarettát!

A hatás leírhatatlan volt. Leugráltunk a dobogóról, őrlöngve csimpaszkodtunk a nyakába, öleltük, dögönyöztük, felszabadult öröm csillant a szemünkben. Azt is elérte, amire mi csak titokban mertünk gondolni néha: olyan hosszú, forró csókot kapott Évától, hogy zavarunkban lehajtottuk a fejünket.

Egyszóval: óriási alakítás volt.

Kár, hogy Gabi szerette a szakmáját, s a színjátszást csak szórakozásnak tekintette.

Nagy színész lehetett volna belőle.

(Népszava, 1968. augusztus 4.)

Háromfelvonásos

1.

- Bácsi kérem, begurult a labdánk.
- Labdátok? Mikor?
- Most, ebben a percben...
- Ide nem gurult be semmiféle labda... Ugye, vendég úr, maga sem látott labdát?
- Nem láttam. Csak amit a stadionban fölé rúgott az Albert, szombaton.
- Hahahaha! Óriási. Mit szól, kedves vendég úr, milyen csapnivalóan játszott a Fradi?
- Nincs azokban szív!
- Ez az, kérem, a szív. Mert lehet, hogy egyenként képzettek, kérem, de mi az, ha valaki el tud dekázni akár ezerig is a labdával? Mit ér önmagában a technika? Szív kell kérem, a futballhoz is, az bezzeg egyikben sincs meg. A mi időnkben, kérem, ilyen szív nélküli játékosok rá sem léphettek a gyepre.
- Bácsi!...
- No, mit akartok még?
- A labdánkat. Ide gurult. Misi lyukat rúgott és akkor bepattant a labda ide az üzletbe...
- Már mondtam, hogy ide nem pattant be semmiféle labda... Meg is mossuk, vendég úr?
- De igen, láttuk, hogy ide pattant. Rögtön utána szaladtunk.
- Na, most már tünés, kölykök, mert nem állok jól magamért! Borotválás is lesz?
- Persze. De ne nagyon borotválja ki, a múltkor is szakállmérgezést kaptam.
- Igenis, kérem...! Eszembe jut az a lélektelen játék, amit két hete is produkáltak. Szív és lélek nélkül játszani még rablólútit sem lehet, nemhogy labdarúgást! Nevetséges, kérem, egyszerűen nevetséges... Mi az, még mindig itt kujtorogtok?
- Tessék visszaadni a labdánkat!
- Idehallgass, te taknyos! Ha nem kotródtok el azonnal, eljár a kezem. Nem gurult be a labda, megértettétek?!
- De begurult...
- Majd én begurulok mindjárt! Micsoda nevelést kaptatok ti? Meghazudtolni a felnőtteket, szóljon hozzá, vendég úr, ezek a mostani kölykök.
- Nem, de a labda... Ott van a másik szék mellett.
- Az nem a ti labdátok!
- De megismerem...
- Megállj, te kis pimasz! Az apád helyében letörném a derekadat. Hol laksz?
- Engedjen el!
- Addig el nem engedlek, míg meg nem mondod, hol laksz.
- A túloldalon, a kettőben.

- Hogy hívnak?
- Bernáth Gábor...
- Lódulhatsz! Majd este visszakapjátok a labdát, csak előbb beszéllek az apáddal, érted?!

2.

- Nem adtam vissza, kérem, előbb önnel akartam beszélni. Ott játszanak a téren ezek állandóan. Azzal szórakoznak, hogy megcélozzák a labdával az üzletajtókat. Szándékosan csinálják.
- Véletlen volt.
- Ne felelj a bácsival, Gabi!
- Megfigyeltem kérem, az ajtókat célozzák...
- Nem igaz!
- Nem igaz? Látja, kérem, még az apja előtt is... Édes fiam, én nem szoktam hazudni, megértetted?
- Nem? Azt is mondta a bácsi, hogy az a labda nem a miénk!
- Persze, mert apádnak akartam visszaadni... Kérem, csináljon valamit ezekkel a bitangokkal! Velem ne szórakozzanak!
- Nem szórakoztunk, csak labdáztunk és véletlenül...
- Gabi, elhallgass, mert kapsz két pofont! A bácsi biztosan nem fog valótlanul mondani.
- De igen.
- Szentelenkedsz? Megállj csak! Nesze... az iskoládat! Csak böggjél, kaphatsz még egy párat!

3.

- ...és tudod, mit csináltak vele? Áthelyezték. Mert meg merte mondani az igazat. Szólj hozzá!
- Hihetetlen...
- De mennyire! Az ember nem mondhatja meg a véleményét! Mondj igazat, betörik a fejed. Azt hittem, ez a közmondás egyszer már érvényét veszti. Hát nem...
- A gyerekek?
- A szobájában van.
- Hogyhogy?
- Bezártam. Kapott két pofont, mert szemtelen volt. Gabi!... Gabi!
- Tessék, apu...
- A leckéd készen van?
- Igen.
- Mit kellett írni?
- Fogalmazást azzal a címmel, hogy „Mondj mindig igazat!”
- Érdekes, pont most. Mutasd a füzeted!.... Te! Te nem írtál egy sort sem.
- Nem...

- Akkor miért hazudtad, hogy kész vagy a leckével, mi? Pont ennél a feladatnál hazudik, hallatlan! Takarodj a szobádba és írd meg gyorsan a leckét!

- Szegényke... Egészen vörös a szeme a sírástól.

- Csak védjed is, az hiányzik még! Megérdemelte... Ámbár... neki már ez sem használ. Reménytelen eset a fiad. Komolyan szeretném tudni, milyen ember lesz belőle.

(Népszava, 1969. február 14.)

Játék

Úgy süt a nap, szinte vakít. Egy kövér ember ül az út felőli padon, újságot olvas. Néha megcsóválja a fejét, cöcög, valami nagyon bosszantó lehet a lapban. Mellette sárga hajú asszony ül, horgol. Odébb a mérleghintán tízéves forma fiúcskák. Hangos sikollyal emelkednek a magasba.

A tér közepén óriási a láрма. Futballmeccs van. Húsz-huszonkét éves legények, üvöltve biztatják egymást. Legtöbbjük kovbojnadrágban, piros, kék, sárga, fekete trikóban. Ha valaki keresztülmegy a téren, vigyáznia kell, mert ha nekivágódik a labda, bizony megérzi! A fiúk vadul, elszántan rúgják a labdát, meg egymást is, s pillanatonként hangzik fel egy-egy dörgő káromkodás, de olyan, hogy a homokozóban lapátolható csöppségek mamái zavarba jönnek: jaj, csak a kicsi meg ne hallja!

A tízévesek a téglából állított kiskapu mögül figyelik vágyódva a játékot. Keserű az arcuk, érzik, hogy itt már soha nem kerül sor rájuk.

- Nem szégyellik magukat - harsan egy hang a „pálya” mellől -, nagy laklik és kiszorítják a játszótérről a kicsiket!

- Huligánok! - dörmögi egy basszus. Gazdája mulatságos bajuszt visel, szuszog és folyik róla a verejték.

A másik kontrázik.

- Csak figyelem őket, kérem, mert hogy itt lakom a szomszéd házban. Ide nyílik az ablak... Állandóan labdáznak, aztán ha egy kisfiú keveredik közéjük, rögtön elzavarják... Még jó, hogy meg nem verik.

- Még jó - szuszog a bajuszos. - Azt hiszik, minden az övék. Mai fiatalok!

- Az! - mondja az éles hangú férfi. - Mert már nem tudják, mit csináljanak jó dolgukban! Én kérem, amikor ennyi idős voltam, már egy egész családot tartottam el! merthogy én voltam a legidősebb gyerek. Heten voltunk testvérek. De ezek...! - És megvetően legyint. - Mert a munka az büdös nekik, kérem! Elnézem, nálunk is a szövetkezetben... Egész nap csak lármáznak, meg a lányok körül koslatnak. Nem mondom, ha rájuk jön, tudnak teljesíteni, de akkor is alig várják, hogy blokkolhassanak!

- Mindig csak a szórakozás... Mást se tudnak, csak moziba járni, meg táncolni. Próbáltam volna én hajnalban hazajárni szombatonként, olyan pofonokat kaptam volna az apámtól...!

Jó hangosan, hogy a futballozók is hallják, felkiált:

- A játszótér a kisgyerekeké!

Egy sárga inges fiatalember, aki éppen most gurította mellőlük befelé a labdát, megáll és rájuk bámul:

- Hooooogy?

- Ahogy mondom! - a férfi dühbe jön. - Micsoda disznóság?! Azt hiszik, maguknak mindent szabad? Nem maguknak építették a játszótér, hanem a gyerekeknek!

- Hooooogy? - A fiúk most már kórusban kérdezik.

A szuszogós férfi is társa pártjára áll:

- Szentelen banda! Takarodjanak innen, mert rendőrt hívok!

Ekkor az utca felől új vendégek érkeznek. Két magas férfi, olyanok, mintha testvérek lennének. Az egyiknek kék, a másikon fehér ing van.

- Mi van, Mózer úr? - fordul a kékinges a rikácsoló férfihez.

- Ezek a brigantik... - szinte hörög a férfi dühében. - Nézzék meg! A kisebbek csak messziről leshetik őket, át nem adnák a pályát! Mintha az övék volna...

- Rendőrt kell hívni az ilyenekre! - kiabálja már a kékinges is.

- Rendőrt? haha! Azokat is csak akkor látni, ha nincs rájuk szükség. Ha valami van, egyet sem lehet előkeríteni.

- Mit akar, fater? - förmed rá az egyik fiú.

- Hogy mit akarok, te huligán? Takarodjatok a gyerekek helyéről, mert rendőrt hívok!

- Miért? Bántottuk mi magát? - szalad felé egy pattanásos arcú.

A férfi magából kikelve fordul társai felé:

- Hallották? Még azt kérdi, hogy bántott-e! Még jó, hogy nem akar megverni... Ilyen egy csibész!

Most már vagy tízen állnak a fiú körül.

- Rendőr! Rendőr! - ordítóznak.

A sarok felől feltűnik egy fehér egyenkabát. Futva közeledik a csoport felé.

- Jó, hogy jön, biztos elvtárs - mondja a bajuszos -, ezek a huligánok nem hagyják játszani a gyerekeket!

- És ha rájuk szól az ember, még feleselnek is.

Egy rendetlen hajú nő belevisít:

- Igen, tegnap az én fiamat is elzavarták. Mintha övéké lenne a játszótér!

Az alacsony, piros arcú rendőr megpróbál szigorú képet vágni.

- Hozzák csak ide azt a labdát!

Az egyik fiú odamegy. Kamaszosan mutál a hangja:

- Mi nem csináltunk semmit!

- Hogy nem-e? - pattog az egyik férfi. - Ahelyett, hogy dolgoznának, egész nap itt rúgják a labdát.

- Na, menjenek innen és engedjék játszani a gyerekeket! - mondja a rendőr.

- Úgy is van! A játszótér a gyereké...

- És mi hol játszunk akkor, biztos úr? - kérdi az egyik kovbojnadrágos.

- Hogy hol játszanak? - rikácsol a kellemetlen hang tulajdonosa. - Hallják? Azt kérdezi, hogy hol játszanak! Nevetséges! Felnőtt emberek és a játékon jár az eszük! Menjenek dolgozni!

- Úgy is van! - szuszog a társa.

A fiúk lassan elkotródznak. A rendőr még ott álldogál, tétován néz a távozó legények után, aztán ő is elindul.

Ahogy eltűnik a sarkon, megszólal a kékinges:

- Na, ez a pad jó lesz?

- Jó - bólint a rikácsoló hangú. Elindul a pad felé a két magas férfival, de hirtelen megáll és visszafordul:

- Nem tart velünk?

- Mit csinálnak? - kérdi a bajuszos.

- Rablólulti. Tíz-húszas alapon. Egy kopog... Na, jön?

A bajuszos nem kéreti magát.

(Ifjúsági Magazin, 196?)

Külhoni kaland

Protzer Anzelm úriszabó valamelyik este így szólt a feleségéhez:

- Mucikám, az idén Olaszországba megyünk!

Mucikám (Protzerné Pempő Livia háztartásbeli) hangos sikollyal fogadta a hírt.

- Nem igaaaaz! - visította úgy, hogy a második emeleti kétszoba-összkomfort ablakai rémülten beleremegtek. - Komolyan? De hiszen... de hiszen, ez isteni!

Protzer Anzelm egy kegyes mozdulattal lesöpörte magáról ujjongó hitvesét.

- Kiváltjuk a hetven dolláros útlevelet. Augusztusban indulunk... Azt hiszem, két hét elegendő lesz.

Protzerné Pempő Livia beleegyezően bólintott. Hogyne, két hét, ha nem is sok, feltétlenül elegendő. Többre úgysem telne a hetven dollárokból.

Túlzottan persze nem lepődött meg az ura kijelentésén, tulajdonképpen már régen várta, hogy Anzelmnek eszébe jusson az olasz túra. Nemegyszer voltak már külföldön. Tavaly például (istenkém, ki hitte volna ezt akár csak tíz év előtt is?) Párizsban voltak, Livia unokanővérénél. Látták az Eiffel-tornyot (azóta csak Tour Eiffelnek emlegetik, a torony szó eszükbe sem jut), sétáltak a Place de la Concorde-on, voltak a Louvre-ban és vettek egy áruházban Dior-rúzszt meg arckrémet. És voltak Eugène Pidal, a divatos festőművész kiállításán is (Anzelm egy zseni - mesélte Livia később a társaságnak - képzeljétek, szerzett meghívót a vernisszázsra!), ott egy sokszögektől tarkálló kép rettenetesen megtetszett Livia asszonynak - A szabadság keresztjei volt a címe -, s miközben a szemüveges esztéta Pidal munkásságát elemezte megnyitó beszédében, az asszony azon gondolkozott, milyen istenien mutatna ez a kép otthon a vitrin mellett, falvédőként.

Egyszóval, Párizs - maga az álomvilág. De most Olaszország - ez annál is több! Ez már társadalmi kötelesség. A romipartnerek, Macáék és Ibusék, már jártak ott; istenkém, mennyit fecsegték róla, az már egyenesen bosszantó volt. De most aztán végre ő sem marad el mögöttük!

És hetekig alig leplezett izgalommal mesélte mindenütt:

- Igen, most Itáliába készülünk... Hogyne, Velencébe is! Hát csak nem hagyhatjuk ki, ha már egyszer ott vagyunk!

Az idő rakétaszárnyakon fut, s hőseink egyszer csak azt vették észre, hogy Rómában vannak, a Colosseum romjainál. S akkor Protzerné megállt, elővette finom batiszt zsebkendőjét (még ötvenhatban vett hetven darabot Csehszlovákiában) és belesírta örömkönnyeit. Megmagyarázhatatlan érzés volt, ő maga sem tudta, miért sír, de nem bírta abbahagyni...

Bejárták Velencét, megetették a Szent Márk téri galambokat (Anzelm csinált is egy bűbajos felvételt arról, hogyan etet a tenyerén Livia egy valódi, szelíd olasz galambot), voltak Milánóban (három isteni szettet vett ott Livia, és Anzelm is kapott egy füstszínű orkánt). Jártak aztán Nápolyban - ó, a Vezúv, hát az valami tüneményes! Protzer megkért valakit, hogy fényképezze le őket, s íme, most van egy képük: ők ketten és mögöttük az öreg tűzhányó.

Már szinte mindenütt jártak és mindent megvettek, amire csak futotta pénzük, amikor egy este Protzer Anzelm úr a szállodai szobában elővette a magyar nyelvű olasz útikalauzt és megdöbbenve mondta feleségének:

- Te, anyukám, itt azt írja ez a könyv, hogy egy közeli kis faluban van XXXVII. Ödön sírja... Autóbusszal mindössze fél óra...

- Apukám, ki volt az a XXXVII. Ödön? - szólt ki Livia a fürdőkádból.

- Még ezt sem tudod? - csattant fel Protzer Anzelm. - Egy király... Igen, bizonyára valami híres olasz király... Várjál csak, szívi, ez a könyv ír is valamit róla!

Az útikalauzban ez állt: „Közel a városhoz (L. jelzésű autóbusz, 35 perc), Entopento faluja mellett (megállótól északra 200 lépés) áll a nagy hadvezér és uralkodó, XXXVII. Ödön szinte jeltelen sírja. Az uralkodót, aki a santamanói csatában hősi halált halt, végakarata szerint egy henger alakú, egyszerű márványsírban helyezték itt örök nyugalomra. Síremlékét a falucska parasztjai nagy szeretettel ápolják.”

Protzerné csatokkal teleágyazott haját igazgatva megjelent az ajtóban:

- Te, apuskám, oda feltétlenül el kell jutnunk. Ibus meg fog pukkadni az irigységtől. Ők errefelé egyáltalán nem jártak.

- Persze, persze - mondta szórakozottan Protzer Anzelm, mert éppen egy napozó lányokat ábrázoló tengerparti felvétel kötötte le a figyelmét.

- Feltétlenül, majd reggel... Reggel kimegyünk...

Az olasz nyári reggelekben van valami részegítő. Úgy süt a Nap, hogy ha karja lenne, mindenki csókokkal bújna el ölelésében. Legalábbis így érezte ezt Protzer Anzelm, mert határozottan költői lélek volt és még ma is legalább nyolc verset tudott kívülről, köztük két Géraldyt.

Hát ilyen volt ez a reggel is. Meleget árasztott a Nap, mintha simogatni akarná a homlokukat. Ez kint jól esett, de az autóbuszban úgyszólván kibírhatatlan volt. Protzer Anzelmnek pillanatonként elő kellett vennie a zsebkendőjét, hogy megtörölgesse gyöngyöző homlokát. Szerencsére, az útikalauz igazat írt, harminc perc múltán a jelzett faluban voltak. A megállóban Protzer úr lesegítette hitvesét a lépcsőn, kifújta magát, azután elővette zsebéből a megviselt térképet.

- Erre van észak - mutatott egy piszkos, romos épületre. - Tehát errefelé kétszáz lépés...

Karon ragadta izgalomtól remegő asszonyát, s elindult egy letaposott földúton északnak. Elhaladt a romos ház mellett - alighanem magtár vagy hasonló lehetett valaha -, és alig valamivel odább, egy zöld tetejű házikó tövében fölfedezték a kerek kis építményt.

- Itt van végre! - kiáltott izgatottan Protzer Anzelm.

Felesége, Pempő Livia leverten szemlélgette a kerek micsodát.

- Ez? De hiszen ez semmi!

- Semmi? - fortyant föl a férj. - Ez neked semmi? Hiszen itt van az útikönyvben, hogy XXXVII. Ödön jeltelen sírba temettette magát! Tessék, íme: jeltelen és kerek!

Körüljárta a henger alakú építményt.

- Te, apuskám, igazad van, ez bájos! Ez a finoman lekerekített márvány! Egyszerű és mégis szép! Nálunk otthon a Kerepesiben láttam már hasonlót, de az szögletes volt... És ez a finom vonalú márvány fedőlap! - mutatott rá nyafogva.

A zöld tetejű házból ekkor kilépett egy lompos, kövér asszony és tátott szájjal bámult az idegenekre. Protzer vette először észre a nőt.

- Látod, mama - kiáltott fel hangosan -, biztosan őrá célzott a baedeker, amikor azt írta, hogy a helyi parasztok kegyelettel ápolják a síremlékét! Nézd, milyen szépen felszórt út vezet ide!

És a kövér nőhöz fordult:

- Sprechen sie deutsch?

Az asszony a fejét rázta.

Protzer bosszúsán csettintett, de neje feltalálta magát: előszedte táskája mélyéről az olasz társalgási füzetet és belelapozott.

- Io sono ungherese! - mutatott magára.

- Sì, sì - bólintott a nő.

- Mit mond? - lépett közelebb kíváncsian a férj.

Lívia bosszúsán legyintett:

- Azt, hogy igen, igen.

- Honnan tudod?

- Lánykoromban egy évig tanultam olaszul - mondta Lívia.

- Akkor mondd meg neki, csillagom, hogy szeretnénk lefénycépezni őt a királysír előtt.

Lívia nagy nehezen összeszedte a helyes szavakat és kinyögte a mondatot.

- Mamma mia! - csapta össze tenyerét a nő. - Királysír, ez? Kút ez, signorina, egyszerű kút, csak alig ad már vizet, a rosseb egye meg! - és lehúzta a kerek kútról a márványutánczatú fedőlapot. - Nézze, lassanként teljesen kiszárad!

Protzerné belenézett a tátongó mélységbe, s úgy tűnt neki, hogy a távoli víztükörből Ibus és Maca nevet gúnyosan felé. A kút alján szeretett volna elsüllyedni.

(Népszava 1965. augusztus 4.)

Felnőttek

Megyünk az utcán Julikával, s egyszer csak szemembe villan egy neon sárga szövege: PÉKBOLT.

Ösztöneimben annyira él a játék, hogy önkéntelenül is megfordítom a szót: TLOBKÉP, s már magyarázom is:

- Látod, ebben a képszalomban csupa Tlob-képet árusítanak, sok derűs csendéletet, ragyogó portrékat.

- Ki volt az a Tlob? - kérdi a feleségem.

- Egy világhírű amerikai festőművész. Nagy nyomorban halt meg...

- Hol?

- Mondom: Nagynyomorban.

- Ja, tudom már! - derül föl Julika. - Nagynyomor kelet-magyarországi város, Sarkad felett.

- Sarkam felett? - ráncolom össze gondterhelten homlokomat, és fölemelem a cipőm, hogy megnézzem, mi van az én sarkam felett.

A járókelők csodálkozva fordulnak felénk.

Máskor meg azt játsszuk, hogy én vagyok ő, és viszont.

- Anyukám, édes - fordul hozzám -, később jövök haza, mert ultizom egy kicsit a barátaimmal.

- És én megint egyedül lehetek - szipogom. - Inni meg ultizni azt tudsz, erre mindig van idő! De hogy nekem segítenél egyszer, azt soha nem tudom elérni. A derekam fáj már a sok mosástól, de törödsz is te vele! Már sajnálom, hogy egyáltalán hozzád mentem!

Délután a meccsközvetítéseket hallgatjuk a Kossuthon, s gyönyörködve vesszük észre, hogy az egyik vidéki mérkőzés kommentátora selypít. De nem egyszerűen csak beszédhibás, hanem tündéri gyerekesen selypít és pöszézik - s ehhez vaskos baritonja van. Le sem lehet írni, de valahogy így közvetít: „Cak tettő-egyre vezet a hazai csapat, éf még hűf perc hátra van.”

- Juj, de édes! - kiált föl elragadtatva a feleségem, s még két tenyerét is összezsápolja örömeiben.

Azontúl egész délután selypítve beszélgetünk és pöszézzünk. Sétálunk az utcán, selypítve beszélgetünk, sőt szavalunk is, s közben eszembe jut, hogy kevés a cigarettám. Bemegyünk a legelső trafikba, veszek egy csomag Szimfóniát, zsebre rakom, s kifelé menet Julika megszólal:

- Vifontlátáfra!

Csak akkor kap észbe, mikor belőlem kirobban a hangos röhögés.

Usgyé, ki az ajtón, aztán nekitámaszkodunk a falnak és úgy nevetünk, olyan jóízűen, hogy arcunkon végigcsurognak a könnyek.

Otthon a kapuban éppen nekünk robog nagy vihogva a szomszédék tizenhárom éves lánya.

- Jaj, bocsánat, csókolom! - s már futna tovább. De belőlem - elvégre elértük a társadalmi érintkezés kapuját - kitör a felnőtt, a komoly férfiú, érzem, illik megfeddnem e gyermeket szeleburdiságáért:

- Ejnye, ejnye, kislányom! - fogom meg fejszóválva a vállát. - Hogy lehet egy ekkora lány ilyen komolytalan!

Mindketten szigorúan nézünk rá, szemünk tele van rosszállással. Elvégre mi felnőttek vagyunk!

(Népszava, 1967. június 6.)

Legenda a szurkolóról

Rostás Endre géplakatost a munkahelyén alig ismerték. Annál többen tudtak létezéséről a Baross téri totózó előtt, Aki egyszer látta, mindig emlékezhet hosszú orrára, rekedt hangjára, lobogó sörényére. Ámbár nemigen akad szurkoló, aki csak egyszer látta volna, hisz a bajnoki idényben minden nap ott állt a tömegben és szenvedélyesen vitázott.

- Krampács? Az is kapus? Bomba kettő, az igen! Az úgy repül a labdára kérem szépen, mint virágra a pillangó... Kérem, a Diadal FC-ben nyolc olyan játékos van, akinek a válogatottban lenne a helye.

Úgy szerette csapatát, a Diadalt, ahogyan mások csak asszonyt tudnak szeretni. Szélsőségesen és szenvedéllyel. Egyszer egy győzelem fölötti örömeiben - fogadásból - képes volt fölmászni a Rottenbiller utca egyik csenevész fájára és onnan rikkantani a megdöbbszent járókelők fülébe a Diadal diadalát. Ám ha csapata történetesen vesztesen hagyta el a gyepet, Rostás bezárkózott lakásába, s bölgve roskadt le ágya szélére.

Rostás Endre agglegény volt. Élete egyetlen szerelmének emléke már csak rossz álmaiban jelent meg néha. Szerelmét Rózsikának hívták, szőke volt, mint a Diadal centere, barna és kék ruhákat szeretett hordani, s ez is a CSAPAT-ra emlékeztette Rostást. Szerette volna nőül venni Rózsikát, ám egy szerdai napon együtt mentek a Stadionba, s ott aztán kiderült, hogy a barna-kék színek mit sem jelentenek, Rózsika a Fradinak szurkol. Rostás akkor úgy érezte: nagy tanulság volt ez, soha többé nem szabad házasságra gondolnia.

Nem is gondolt. Hétköznapi szorgalmasan dolgozott, estéit betöltötték a totózó előtti végtelen viták. Az embergyűri közepéből az ő hangját lehetett leginkább kihallani, egész szívét adta ezekbe a vitákba, s titokban gyakran megsimogatta a belső zsebében rejtegetett fényképet, mely az 1968-ban bajnokságot nyert csapatának játékosait ábrázolta.

197.. őszén a Diadal FC teljesen visszaesett. Az idősebb játékosok sorra felmondták a szolgálatot, a néha-néha kísérletképpen beállított fiatalok pedig sehogy sem tudtak beilleszkedni a csapatba. A Diadal egyre lejjebb pottyant a bajnoki tabellán, gyöngé csapatoktól is rendre kikapott, s november körül már megközelítette a kieső zónát.

Szegény Rostás két hónap alatt három kilót adott le súlyából, munkáját elhanyagolta, sápadt lett és szórakozott. Egy szombat délután a barna-kékek az NB I. legrosszabb csapata, az eddig pont nélküli Pálpusztai Törekvés ellen játszottak hazai pályán. A mérkőzésre alig százötven ember volt kíváncsi, azok is csöndben nézték a játéknak nem nevezhető kínlódást. Egyedül Rostás rekedt „dia-dia-Diadal” kiáltozása törte meg néha a nézőtér kriptai csöndjét.

Egyik csapat sem jutott el a tizenhatosig. A pálya közepén gurigáztak, rosszabbnál rosszabb leadásokkal próbáltak előbbre jutni, még egymás hibáját sem tudták kihasználni. Az első félidő vége felé Tőzsérnek, a Diadal jobbszélsőjének sikerült az ellenfél térfelére jutnia, kicselezte a védelmet, az elébe futó kapust is, aztán hat-nyolc méterről az üres kapu mellé lőtte a labdát.

Rostás lent ült a rácsnál, a nézőtér alján, közel a játékosokhoz. Már majdnem gólt kiáltott, aztán rémületében kettéharapta a szája szélére ragadt cigarettát. Csaknem egy csomag Kossuthot szívott el negyvenöt perc alatt, keserű ízt érzett a szájában, a nikotin a torkát kaparta. A lázas izgalomtól úgy dobogott a szíve, mint egyszer gyerekkorában, amikor még nem tudott úszni, s bedobták a Széchenyi mélyvizébe.

A második féldő tizedik percében egy veszélytelennek látszó támadás végén Ribiszke, a pálpusztaiak szélsője a tizenhatosról kapura lőtt. Bomba kettő, a Diadal kapusa szórakozottan bámészkodott az ötösön, s a labda a feje fölött repült a hálóba.

Rostásnak remegett a szája az izgalomtól. Fogait összeszorítva nézte tovább a vergődést. Úgy érezte, ő is ott van a Diadal-játékosok között, s velük küzd az egyenlítésért. Hiszen ha most sem szerez pontot a Diadal, biztosan kiesik az első osztályból.

Bent a pályán erre gondolhattak a játékosok is, mert lassan-lassan támadásba lendültek, s végül úgy beszorították kapujához az ellenfelet, hogy saját térfelükön akár egy másik meccsbe lehetett volna kezdeni. Igen ám, de ennek meg az lett a következménye, hogy a tizenegy emberrel védekező pálpusztaiakon bicskával sem lehetett volna rést vágni, és a Diadal-csatarok ide-oda tologatták egymásnak a labdát, a tizenhatos körül, - Egyenlíteni! Egyenlíteni! - üvöltötte torkaszakadtából Rostás. Olyan csönd volt egyébként a pályán, hogy ezt a játékosoknak is hallaniuk kellett, de képtelenek voltak teljesíteni a kívánságot. Rostás Endre a körmét rágt a idegességében. Arra gondolt, bárcsak ott lehetne a fiúk között, bárcsak segíthetne nekik.

- Nem veszik észre, hogy a széleken kell próbálkozni! Hogyhogy ezt nem veszik észre? - nézte izgatottan a pályán dúló eredménytelen birkózást, s amikor Tarhos, a Diadal szőke középcsatára eltalálta a dísztribünt, nem bírta tovább...

Átvetette magát a rácson, s szélesebben berohant a pályára. Eszeveszetten iramodott a labda után. „Civil a pályán!” - ordították többfelől, aztán a közönség fütyülni kezdett. De Rostás ezt nem hallotta, mint ahogy a játékvezetői sípot és a játékosok mérges káromkodását sem. Elborult aggyal, őrvöngve szerelte le az egyik pálpusztai hátvédet és fogcsikorgatva indult a labdával a kapu felé.

Az összes játékos utána vetette magát. Vadul nekirontottak, valaki elgáncsolta, s Rostás elvágódott a gyepen. Izzadt mezű, hatalmas felsőtestű, eltorzult arcú férfiakat látott maga fölött; kedvencei szeméből düh és gyűlölet áradt felé. Valaki állon vágta, elborult a szeme, csak homályosan sejtette, hogy Rádi volt az, első számú kedvence. „Te állat! Tűnj innen, barom... Mars a pályáról!” - ordított körülötte huszonhárom férfi.

Egy rúgás a derekát találta. Két kezét arcához szorította, hogy legalább a fejét megvédje, s csak nagyon távolról hallotta már a közönség tombolását.

- Megőrült? - állt meg fölötte a fekete ruhás játékvezető.

- Kérem... én csak... én csak segíteni akartam - nyögte ijedten.

Ketten vezették le a pályáról.

Leszegett fejjel, reszkető térdel indult hazafelé. Elhatározta, hogy soha többet nem megy mérkőzésre. A kedvenceitől elszenvedett rúgásokra gondolt, s úgy érezte, már gyűlöli saját csapatát. De este megvette a sportújságot, s mikor olvasta, hogy a Diadalnak sikerült kiharcolnia a döntetlent, tönkrevert szemében örömkönnök gyűltek.

De fogadalmát nem szegte meg. Később hosszú haját növesztett, s azóta meccs helyett beatkoncertre jár.

Így halt ki a pályákról a szurkoló.

(Magyar Ifjúság, 197.)

Új Barázda

Amikor Sz. szép verséért 100 forintot vett fel az ifjúsági hetilap pénztáránál (mínusz 4 százalék adó), elkeseredett. Rövid fejszámolás után megállapította, hogy munkájáért majdnem háromforintos órabért számoltak el.

Néhány hónappal később így vallott a Kék fény műsorában:

- Nem volt okom kételkedni a hetilap jó szándékában Ugyanis felelősségre vontam őket, amiért ilyen keveset fizettek, de azt mondták: az alkotás mélységét elősegíti az író szegénysége. Klasszikus példákat idéztek, s elmagyarázták, hogy ők a minden eddiginél szerényebb honoráriummal az irodalom fejlődését kívánják szolgálni. De én ezzel nem törődtem, mert éppen éhes voltam.

Hála a Kék fénynek, eszembe jutott, hogy manapság leginkább a termelőszövetkezeti melléküzemágakban lehet pénzt keresni. S fel is fedeztem a módját: irodalmi lapot kell indítani egy téesz melléküzemeként. Három héten át alkudtam Pest környéki téeszekkel, míg végül a Kócsi Új Barázdát Szánt Az Eke Termelőszövetkezet elnökét sikerült rávennem a vállalkozás finanszírozására. Nehéz volt meggyőzni, mert eleinte - a fiatal írók nyilatkozataira hivatkozva - azt hajtogatta: nem üzlet, hiányzik a társadalmi megrendelés. Elvállaltam, hogy a lap indítása előtt társadalmi megrendeléseket gyűjtök. Az elnök hamarosan véglegesítette tervemet, mert több mint húszezer társadalmi megrendelést tettem le az asztalára, némi társadalmi előleggel együtt.

Lapom, az Új Barázda jelentős anyagi sikert hozott, a bedolgozó szerzők szépen kerestek, s ráadásul kedvezményesen juthattak hozzá a téesz fontosabb termékeihez is. Különösen a harmincért mért kisüsti pálinka vonzotta az irodalom művelőit, a téesz rizlingjéből pedig védőitalként számoltunk el nekik néhány hektolitert.

Lebukásunkat egy Kossuth-díjas író irigységének köszönhetjük. Ugyanis éppen aznap kapta meg a díjat, amikor én a zárszámadási osztalékot, s látta, hogy vagy ötször annyi pénz van az én zsebemben. Persze följelentett.

Ha kiszabadulok, más életet kezdek. A Más Élet téesz elnöke ugyanis jelezte, hogy szívesen indítana folyóiratot Más Élet címmel.

(Magyar Ifjúság, 1970. április 24.)

Csali mese

Egyszer volt, hol nem volt, hetedhétországon is túl, ott ahol az irodalmi közélet dül, volt egyszer egy szegény ember. Ez a szegény ember elment a községi könyvtárba böngészni a fiával. Böngésznek, böngésznek, egyszer csak elkiáltja magát a fiú:

- Nézze, apámuram, egy lapfejet találtam!

- Az ám - mondja a szegény ember. - De jó lenne, ha lapot is találnál hozzá!

S ezzel böngésztek tovább. Kettőt-hármat fordulnak, s újra kiált a fiú:

- Nézze, édesapám, megtaláltam a lapot is!

Bámulják a címet, hát illik a laphoz. Fölnyitják a tartalomjegyzéket, nézik, mi van benne, hát csak néhány eredménytelen vitacikkecske.

Ha a vitának eredménye lett volna, az én mesém is tovább tartott volna.

(Magyar Ifjúság, 1970. április 24.)

Hogyan lettem író?

Válasz egy mindig elhangzó kérdésre

Gyermekkorom óta félek azoktól a tábláktól, amelyekre azt írták:

VIGYÁZZ, A TETŐN DOLGOZNAK!

Nagy ívben kerülöm ki a figyelmeztetés láttán a veszélyes épületeket, inkább átmegyek akár a túloldalra is.

Egyszer felfigyeltem a veszedelem fonákjára. Egy karikatúrán láttam. Azt javasolta: tennének inkább a tetőre figyelmeztetést:

VIGYÁZZ, AZ UTCÁN JÁRNAK!

Eltűnődtem. Milyen igaz!

Aztán megrémültem.

Az utcán nem merek járni, mert a fejemre pottyannhat egy cserép. De a felelősségtől is félek! A félelemtől pedig mindig hascsikarást kapok.

Rettegni kezdtem. És rájöttem, a legbiztosabb az arany középút. A levegőben kell járni, ott még nem veszélyes.

Azt hiszem, így lettem író.

(Magyar Ifjúság, 1972. július 28.)